TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA MESTNE OBČINE LJUBLJANA

2014–2020

TUS-StrMOL

2014–2020

Oktober 2015

Uredili:

Mag. Miran Gajšek, vodja skupine za pripravo TUS-StrMOL
Ivan Stanič, pomočnik vodje
Dr. Uroš Grilc
Marko Premelč

Nosilci priprave po področjih:

Energetika	Samo Lozej, Irena Debeljak
Energetski menedžment	Alenka Loose
Informatika	Mag. Arian Debeljak, Samo Bertoncelj
Javna naročila	Tadeja Möderndorfer, Sabina Gregorinčič
Javni holding Ljubljana	Zdenka Grozde, Polona Kos
Javni potniški promet	Peter Horvat, Gregor Cunder, mag. Damjan Kregar
Kadrovska problematika	Jožica Velušček
Kultura	Mag. Mateja Demšič, dr. Uroš Grilc, Davor Buinjac
Mednarodno sodelovanje	Mag. Monika Zupanc Jelinčič, Marko Morel
Mladi	Dr. Uroš Grilc
Odpadki	Janko Kramžar, mag. Marta Malus
Parkirišča in tržnice	Mateja Duhovnik
Pogrebna dejavnost	Mag. Robert Martinčič, Mojca Hucman
Promet in javna podjetja	David Polutnik, Boris Jagodič
Prostor	Mag. Miran Gajšek, Ivan Stanič, Marko Premelč
Razvoj projektov in invest.	Meta Gabron
Razvoj projektov in invest.	Majda Gostinčar
Razvoj projektov	Zdenka Šimonovič, Natalija Božič, Luka Sešel, dr. Sabina Popit
Regionalni razvoj	Mag. Lilijana Madjar, Gaja Trbižan
Socialno varstvo	Tilka Klančar, Danči Maraž
Stanovanja	Sašo Rink, Julka Gorenc
Šport	Marko Kolenc, Marko Lebar
Turizem	Viktorija Grašič Bole, Petra Stušek
Varnost	Roman Fortuna
Varstvo okolja	Nataša Jazbinšek Sršen, Marjana Jankovič, Gorazd Maslo, Andrej Piltaver
Vodovod-kanalizacija	Krištof Mlakar, Boštjan Mišmaš, Nataša Šušteršič
Vzgoja in izobraževanje	Marija Fabčič, Monika Šterlek, Maja Gojkovič, Janja Remšak, Mojca Škof, Nevenka Ravnikar, Mateja Prinčič, Nataša Naumovič, Breda Primožič, Nataša Kaluža, Daniela Hočevar
Zaščita in reševanje	Mag. Robert Kus

Kazalo Stran

1	**Uvod**	7
	1.1 Postavitev delovnega okvira v MOL	7
	1.2 Metodologija dela	8
	1.3 Opredelitev izhodiščnih kvalitativnih kazalnikov trajnostnega razvoja, uporabljenih za izdelavo TUS-StrMOL	9
2	**Analiza prostorskih izzivov MOL**	11
	2.1 Prostorski razvoj	11
	2.2 Demografske značilnosti in družbene dejavnosti	13
	2.3 Stanje okolja, biodiverziteta, varstvo okolja	13
	2.4 Energija	16
	2.5 Prometne razmere	18
	2.6 Informacijsko-komunikacijske razmere	19
	2.7 Varnost, naravne in druge nesreče	20
	2.8 Gospodarske razmere	20
3	**Vizija in strateški cilji trajnostnega razvoja MOL in razvojne potrebe**	21
	3.1 Uvod – metodološki okvir	21
	3.2 Podrobni strateški cilji v razvojnih dokumentih MOL	22
	3.2.1 Usklajenost TUS-StrMOL s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije	22
	3.2.2 Vizija 2025	24
	3.2.3 Prostorski razvoj	26
	3.2.4 Prometna politika MOL	27
	3.2.5 Elektromobilnost	28
	3.2.6 Varstvo okolja	29
	3.2.7 Lokalni energetski koncept	30
	3.2.8 Mladi	31
	3.2.9 Kultura	32
	3.2.10 Socialno varstvo	32
	3.2.11 Vzgoja in izobraževanje	33
	3.2.11 Šport	34
	3.2.13 Stanovanja	34
	3.2.14 Javni holding Ljubljana	35
	3.2.15 Energetika	35
	3.2.16 Vodovod in kanalizacija	36
	3.2.17 Odpadki	36
	3.2.18 Podeželje	37
	3.2.19 Turizem	38
	3.2.20 RRP Ljubljanske urbane regije za obdobje 2014-2020	39
	3.3 Podrobni prikaz družbenih, okoljskih (prostorskih) in gospodarskih ciljev razvoja MOL	40
	3.4 Sintezni strateški razvojni cilji MOL	52
	3.4.1 Ljubljana – glavno mesto države	52
	3.4.2 Ljubljana – regionalno mesto	55
	3.4.3 Ljubljana – načrtovano zeleno mesto	56
	3.4.4 Ljubljana – policentrično mesto	58

3.4.5 Ljubljana – mesto kulture, prostorske kulture in dediščine 59
3.4.6 Ljubljana – socialno odzivno in odgovorno mesto ter otrokom prijazno mesto 61
3.4.7 Ljubljana – trajnostno načrtovano in upravljano mesto 62

4 Aktivnosti za doseganje zastavljenih razvojnih ciljev 63
4.1 Uvod: operativni okvir 63
4.2 Ključne usmeritve po sinteznih ciljih z naborom ukrepov/programov do leta 2020 64
4.2.1 Ljubljana – glavno mesto države 64
4.2.2 Ljubljana – regionalno mesto 64
4.2.3 Ljubljana – načrtovano zeleno mesto 65
4.2.4 Ljubljana – policentrično mesto 66
4.2.5 Ljubljana – mesto kulture, prostorske kulture in dediščine 66
4.2.6 Ljubljana – socialno odzivno in odgovorno mesto ter otrokom prijazno mesto 66
4.2.7 Ljubljana – trajnostno načrtovano in upravljano mesto 67

5 Javna preveritev 69
5.1 Participacija pri pripravi posameznih strategij in politik MOL 69
5.2 Participacija pri pripravi TUS-StrMOL 71

6 Medsebojna povezanost ciljev za trajnostni urbani razvoj 72
6.1 Ukrepi za trajnostni urbani razvoj 72
6.1.1 Kakovostna nadgraditev že urbaniziranih območij 72
6.1.2 Sanacija degradiranih površin in razpršene gradnje ali drugače neustrezno izrabljenih površin 73
6.1.3 Dopolnitev družbene, javne infrastrukture 73
6.1.4 Racionalna širitev poselitve 73
6.1.5 Spodbujanje trajnostne rabe prostora 74

7 Kazalniki za izvajanje TUS-StrMOL 76

8 Sklep 82

9 Uporabljeno gradivo – izbor 83

Priloge:
Priloga 1 Zakonska podlaga za izdelavo TUS MOL TUS. StrMOL: izvleček 85
Priloga 2 Prikaz urbanega območja in območja za izvajanje s CTN 89
Priloga 3 Opredelitev prednostnih ciljev – Izhodišča za izvedbeni del 90

Seznam slik in preglednic

Slika 1: Prikaz območja, za katero se sprejema TUS
Slika 2: Pot do sinteznih razvojnih ciljev trajnostnega razvoja MOL
Slika 3: Položaj Ljubljane po SPRS v naselbinskem sistemu v Republiki Sloveniji
Slika 4: Ljubljana – jedrno mesto v jedrnem omrežju EU
Slika 5: Ljubljana – glavno mesto v odprti in policentrični Evropi
Slika 6: Ljubljana – MEGA: Metropolitansko evropsko območje rasti
Slika 7: Primer regionalnega projekta: Regionalni sistem javnega potniškega prometa
Slika 8: Razvoj odprtih javnih prostorov in površin za pešce v središču mesta
Slika 9: Ogrodje sistema odprtih prostorov in zelenih površin v Ljubljani
Slika 10: Središča in njihova gravitacijska območja v MOL (vir: OPM MOL_SD)
Slika 11: Karakteristična območja v Ljubljani
Slika 12: Tovarna Rog ter Galerija Cukrarna in Palača Cukrarna – primera območij celovite prenove in urbane regeneracije
Slika 13: Stanovanjsko območje Polje (vir: JSS MOL)
Slika 14: Primeri kakovostnih ureditev prostorov za otroke (vir: OPVI)

Preglednica 1: Podrobni cilji po tematskih sklopih človek, okolje in prostor in gospodarstvo in regionalni razvoj

Seznam uporabljenih kratic

CTN	Celovita teritorialna naložba (angl. Integrated territorial investment – ITI)
CRM	Customer Relationship Management (upravljanje odnosov s strankami)
ČC	Četrtni center
ESPON	European spatial planning observatory network
EU	Evropska unija
GIS	Geografski informacijski sistemi
IKT	Informacijsko komunikacijska tehnologija
JP	Javno podjetje
JZ	Javni zavod
LPP	Ljubljanski potniški promet (javno podjetje)
JSS MOL	Javni stanovanjski sklad mestne občine Ljubljana
LUR	Ljubljanska urbana regija (osrednjeslovenska regija)
KP	Krajinski park
MOL	Mestna občina Ljubljana
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NVO	Nevladna organizacija
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. Organisation for economic cooperation and development
OK MOL	Oddelek za kulturo, Mestna občina LJubljana
OPVI	Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje, Mestna občina Ljubljana
OPN MOL SD	Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana – Strateški del
OPN MOL ID	Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana – Izvedbeni del
OPPN	Občinski podrobni prostorski načrt

OVE	Obnovljivi viri energije
PCL	Potniški center Ljubljana
P+R	Parkiraj in se pelji; Parkiraj in prestopi
PPE TOL	Plinsko-parna enota Toplarna Ljubljana
RCERO	Regijski center za ravnanje z odpadki Ljubljana
RRA LUR	Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije
RRT	Cestni in železniški terminal (angl. Rail-Road-Terminal)
SKP	Skupna kmetijska politika
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVRK	Služba Vlade za regionalni razvoj in kohezijo
SŽ	Slovenske železnice
TE-TOL	Termoelektrarna-Toplarna Ljubljana
TUS	Trajnostna urbana strategija21
TUS-StrMOL	Trajnostna urbana strategija – 22Strategija trajnostnega razvoja Mestne občine Ljubljana22
UNESCO	Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (angl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)
VVO I	najožje vodovarstveno območje
ZJN	zeleno javno naročanje
ZPE 2016	Zelena prestolnica Evrope 2016
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

1 Uvod

1.1 Uvod – postavitev delovnega okvira v MOL

Odločitev o izdelavi Trajnostne urbane strategije Mestne občine Ljubljana (z delovnim naslovom Strategija trajnostnega razvoja Mestne občine Ljubljana; v nadaljnjem besedilu TUS-StrMOL) izhaja iz potrebe po dokumentu, ki naj opredeli urbano platformo za uskladitev sektorskih razvojnih programov, politik in planov v Mestni občini Ljubljana (v nadaljnjem besedilu MOL). Dokument je izhodišče za pripravo projektov in/ali programov, s katerimi bo MOL kandidirala za sredstva Evropske unije znotraj ciljev Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020. Obenem pa bo tudi strateška podlaga za izvajanje nove urbane politike Evropske unije, kakor se uresničuje v lokalnih urbanih skupnostih, ki po dogovoru s pristojno državno administracijo uvajajo instrument celovitih prostorskih naložb - CTN (angl. *Integrated territorial investment* – ITI).

TUS-StrMOL združuje tri pomembne dimenzije:

1. je izrazito strateška in dolgoročna, hkrati pa v naslednji fazi vključuje »Izvedbeni načrt TUS-StrMOL« konkretnih ciljev, ukrepov in projektov, ki so časovno opredeljeni;
2. je izrazito nadsektorska in medsektorska;
3. je naravnana na uresničevanje Politike EU 2020, ki govori o trajnostnem, vključujočem in pametnem razvoju (*sustainable, inclusive and smart growth*), ter na uresničevanje načel kohezijske politike v smislu teritorialne koncentracije, funkcijske koncentracije in pametne specializacije (*territorial concentration, functional concentration and smart specialisation*). V smislu izvajanja EU 2020 pomeni tudi primarni dokument socialne, gospodarske in prostorske kohezije.

Posebej je treba poudariti usklajenost z dokumenti za posamično programsko obdobje EU, za kar bo v nadaljevanju izdelan »Izvedbeni načrt Trajnostne urbane strategije - Strategije trajnostnega razvoja MOL«. Priprava takšnega izvedbenega načrta za obdobje 2014–2020 se mora izraziti tudi v vsakokratnih proračunskih zavezah lokalne skupnosti, programih dela RRA LUR, obenem pa se uskladiti s strateškimi usmeritvami in proračunskimi postavkami Republike Slovenije in Evropske unije. Le na ta način je mogoče zagotoviti tako izvedbo kot spremljanje zastavljenih ciljev MOL, Republike Slovenije in Evropske unije v enakem obdobju.

Problematike, ki jih dokument obravnava, so usklajene z Regionalnim razvojnim programom Ljubljanske urbane regije 2014–2020 in z Dogovorom o razvoju Ljubljanske urbane regije 2014–2020. Prav tako dokument sledi državnim razvojnim dokumentom: Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, Partnerskemu sporazumu med EU in RS ter Operativnim programom RS za tekoče programsko obdobje. Zelo pomembna, predvsem zaradi kakovosti pripravljenega gradiva, je tudi usklajenost s Strategijo pametne specializacije RS. Tako za regionalne kot tudi državne razvojne dokumente je v zvezi s soodvisnostjo s TUS-StrMOL

treba poudariti, da so upoštevane tiste vsebine in projekti regionalne, državne in evropske ravni, ki so locirani na teritoriju Mestne občine Ljubljana ali imajo kakršenkoli vpliv nanj in obratno.

1.2 Metodologija dela

Postavljeni okvir TUS-StrMOL smo najprej razčlenili na tri posamezne programske sklope (**človek**, **okolje in prostor** ter **gospodarstvo in regionalni razvoj**); sklop »človek« je povezan z cilji socialne kohezije, sklop »okolje in prostor« s cilji prostorske kohezije in sklop »regionalni razvoj« z cilji gospodarske kohezije. Posamični programski sklopi so organizirani tudi po 12 sklopih meril Zelene prestolnice Evrope 2016. Zato je TUS-StrMOL dolgoročna in strateška, izhajajoča iz *Vizije 2025* na eni strani in na posamezne strategije in politike MOL na drugi. Hkrati je konkretno vpeta v program financiranja 2014–2020, v program Zelene prestolnice Evrope 2016 in končno v izvajanje celovitih teritorialnih naložb (CTN).

Uresničevanje TUS-StrMOL temelji najprej na integralnosti strateških ciljev, v drugo na teritorialnosti, povezani z družbo in z gospodarstvom, in tretjič, v smislu izvedbenega načrta TUS-StrMOL, na projektnem pristopu. Zato metodologija dela sledi jasni časovni opredeljivosti, prepoznavnosti odgovornih nosilcev nalog in v drugi fazi (Izvedbeni načrt) na projektno akcijskemu odločanju. Hkrati stremi k uresničevanju ciljev že sprejetih dokumentov MOL in prepoznanih razvojnih prednosti, umerjenih prek nabora izbranih kazalcev ter preveritve prek razvojnih scenarijev.

Časovna opredeljenost pomeni, da bo izdelan Izvedbeni načrt TUS-StrMOL za obdobje 2014–2020.[1] Izdelavo TUS-StrMOL je vodila ista skupina sodelavcev MOL in javnih podjetij, kot je vodila pripravo osnutka TUS-StrMOL (maj, 2014).

Glede na bogat nabor dosedanjih strateških dokumentov, pripravljenih v MOL v zadnjih letih, je bila opravljena analiza tega gradiva, kar je bilo zajeto v dokumentu Strategija trajnostnega razvoja MOL – StrMOL – osnutek (Maj 2014). To pomeni, da je TUS-StrMOL v času nastajanja optimalno upoštevala tiste elemente posamičnih strategij, politik, programov in planov, ki so že v skladu z izhodiščnimi strateškimi cilji tokratnega dokumenta oziroma je bilo iz njih mogoče neposredno razviti sintezne strateške cilje trajnostnega razvoja MOL. Hkrati to pomeni, da bo vse sektorske strategije, politike, programe in/ali plane v MOL po poteku njihove veljavnosti potrebno revidirati v skladu s sprejeto TUS-StrMOL.

V projektno skupino za izdelavo TUS-StrMOL so bili imenovani predstavniki pristojnih oddelkov, služb in organov Mestne uprave in njihovih namestnikov ter predstavniki javnih podjetij v okviru Javnega holdinga Ljubljana in njihovih namestnikov oz. javnih podjetij v lasti MOL ter zavoda Turizem Ljubljana in RRA LUR. Odločitve in usmeritve projektne skupine so bile sproti preverjane v javnem participacijskem delu z deležniki z vseh področij, ki se jih TUS-StrMOL dotika, izvedena pa je bila tudi javna razprava o predlogu TUS-StrMOL.

[1] Izvedbeni načrt TUS, kjer bodo prikazani tudi kvantitativni kazalci, bo izdelan po navodilih Ministrstva za okolje in prostor in Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko, ki bodo predvidoma dostavljena izvajalcem v novembru 2015.

1.3 Opredelitev izhodiščnih kvalitativnih kazalnikov trajnostnega razvoja, uporabljenih za izdelavo TUS-StrMOL

Kazalniki so organizirani predvsem prek splošnih kazalcev trajnostnega razvoja OECD, detajlneje razdelani pa konkretno, v povezavi z Mestno občino Ljubljana, z 12 sklopi kazalnikov Zelene prestolnice Evrope 2016. V prvem delu TUS-StrMOL so opredeljeni kvalitativno, v drugem delu, v Izvedbenem načrtu TUS-StrMOL bodo opredeljeni kvantitativno.

- Kvalitativni kazalci trajnostnega razvoja OECD (7 meril – večinoma vezanih na državne politike):
  - zaposlenost prebivalstva,
  - delež investicij v raziskave in razvoj,
  - zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,
  - povečanje deleža obnovljivih virov energije,
  - povečanje energetske učinkovitosti,
  - povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,
  - zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.

- Kvalitativni kazalci Zelene prestolnice Evrope 2016 (12 meril – večinoma vezanih na lokalne politike) po tematikah:
  - podnebne spremembe,
  - lokalni promet,
  - zelena urbana območja,
  - narava in biotska raznovrstnost,
  - kakovost zraka,
  - kakovost zvočnega okolja,
  - proizvodnja in upravljanje z odpadki,
  - poraba vode,
  - ravnanje z odpadno vodo,
  - ekoinovacije in trajnostno zaposlovanje,
  - energetska učinkovitost,
  - delež obnovljivih virov energije,
  - celostno ravnanje z odpadki.

Slika 1: **Prikaz območja, za katero se sprejema TUS** (podroben prikaz je v prilogi 2)

Prikaz urbanega območja in območja za izvajanje z mehanizmom CTN

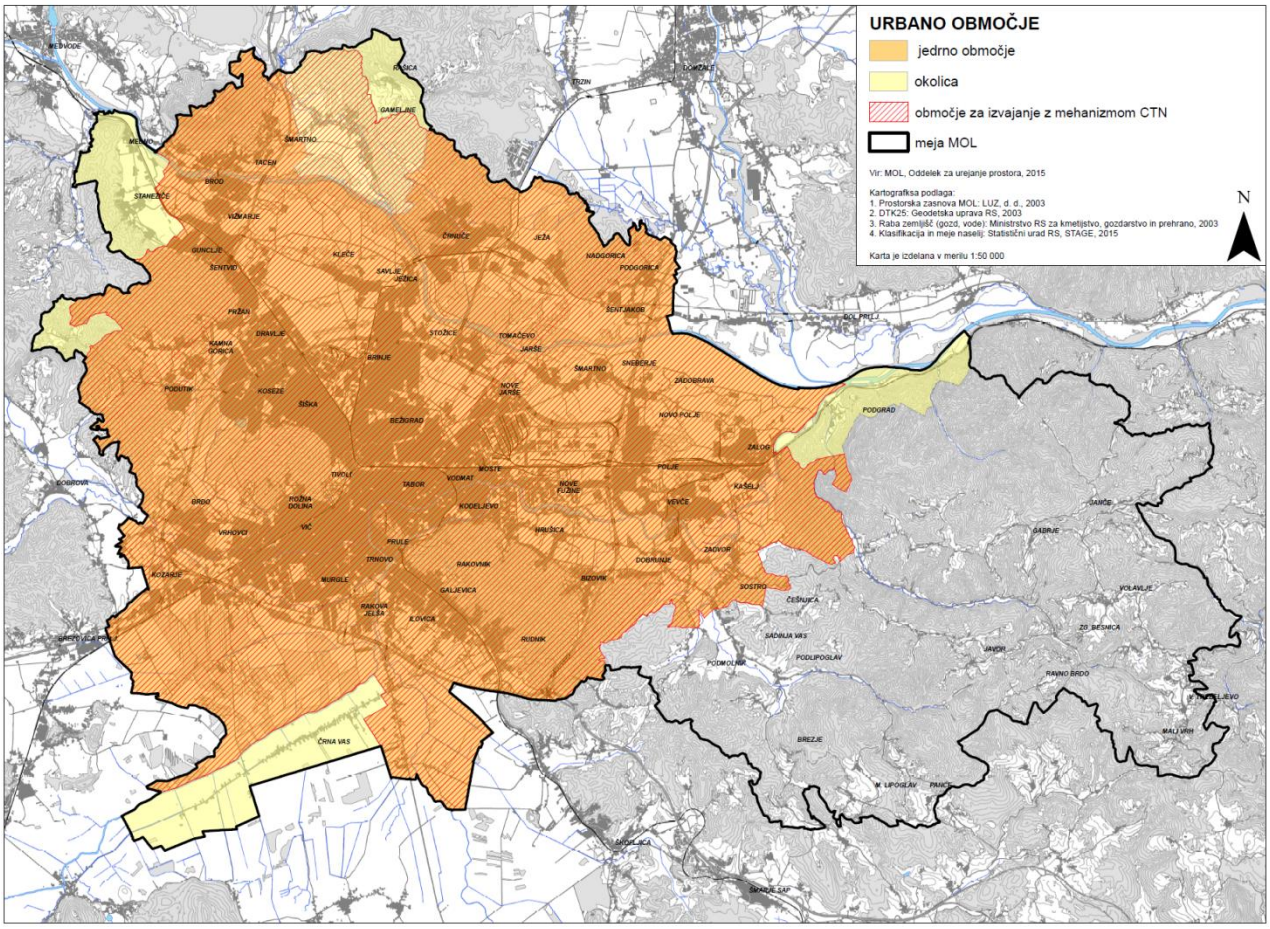

2 Analiza prostorskih izzivov MOL

Namen analize je opredelitev ključnih področij oziroma sektorjev trajnostnega razvoja. Hkrati je namen analize opredelitev primerjalnih prednosti na eni strani ter problemov na drugi. Primerjalne prednosti in problemi pa vzpostavljajo izzive, najprej prostorske, potem tudi družbene in gospodarske. Varstvo okolja je v vsakem primeru pogoj razvoja.

2.1 Prostorski razvoj

Ljubljana je jedrno mesto, ki leži na križišču dveh evropskih jedrnih koridorjev: mediteranskega in baltsko-jadranskega in v stičišču štirih evropskih makroregij: Alpe, Srednja Evropa, Jugo-vzhodne Evrope in Mediteran. Ljubljana je v veljavnih evropskih razvojnih dokumentih prepoznana kot jedrno RRT vozlišče (ceste in železnica).

Pomembno vodilo za opredelitev stanja prostorskega razvoja v MOL je dejstvo, da je Ljubljana glavno mesto Slovenije. Kot takšno, mora biti konkurenčno drugim evropskim glavnim mestom, ne glede na velikost, saj je v primerjavi z večino glavnih mest evropskih držav, sorazmerno manjše. Konkurenčnosti v prostorskem smislu prispevajo ne le status, temveč finančni, logistični, kulturni in raziskovalni potenciali, s katerimi lahko Ljubljana odločneje prispeva k razvoju makroregije, ki povezuje Srednjo Evropo z Balkanom in Alpe z Jadranom. Ljubljana je zgodovinsko mesto, ki ima že dolgo zgodovinsko funkcijo glavnega mesta. Zato mora ostati nosilka nacionalne kulturne in zgodovinske identitete ter postati eno od pomembnejših regionalnih evropskih središč in glavnih mest držav članic Evropske unije.

Ljubljana ima izrazito fizično identiteto, h kateri prispevata kakovost urbane strukture in bogastvo kulturne dediščine. Pomembno vodilo za prihodnja obdobje je, da Ljubljana celovito ohranja, varuje in prenavlja zgodovinsko mesto, predvsem območja kulturnih spomenikov in druge vrste kulturne dediščine, ter kulturne in duhovne vrednote mesta in njegovo vitalnost. Ohranjanje značilnih mestnih predelov, tj. s prepoznavno tipologijo, zemljiško strukturo ipd., ki niso spomeniško zavarovana, pač pa identitetno pomembna je tudi tekoča in prihodnja naloga. Na kratko, pomembna je krepitev razpoznavnih značilnosti mesta s prenovo in ustvarjanjem novih urbanih prostorov z vrhunsko arhitekturo, stik med mestom in zelenim zaledjem pa ohranjati z zelenimi klini.

S prenovo in dograditvijo mreže kulturnih institucij lokalnega, nacionalnega in evropskega pomena, je treba še okrepiti značaj mesta kot središča reprodukcije znanja. V organizacijski matriki to pomeni še okrepiti povezave s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, univerzo in raziskovalnimi inštituti (uveljaviti prepoznavnost Ljubljane kot univerzitetnega

mesta in razvojne usmeritve Slovenske doline znanosti), spodbujati kulturno raznolikost ter ohranjati in prenavljati mesto tudi za nove mestne dejavnosti.

Pretekla dejanja v prostorskem razvoju mesta, izvedena po načelih mere človeka, je treba dvigniti kakovost življenja in bivanja v njem, prenoviti stanovanja, izboljšati dostopnost, urediti odprte javne površine ter zelene in rekreacijske površine. Pomembno je tudi pospešiti izvedbo nujne družbene infrastrukture glede na spreminjajoče se demografske okoliščine, kot npr. dopolniti mrežo vrtcev in šol ter domov za starejše občane, vključno z novimi programi. Prostorski razvoj mora tudi biti prijazen do funkcionalno oviranih ljudi.

Stanje bivalnega okolja se sčasoma izboljšuje, vendar neugodne geografske razmere pomenijo še več ukrepov za izboljšanje stanja okolja in spodbujanje zdravega načina življenja. Med možne ukrepe sodi tudi izpopolnitev mreže javnih športnih objektov in rekreacijskih površin. Dogodki iz bližnje preteklosti tudi narekujejo izvajanje ukrepov za zmanjševanje ranljivost mesta za potres ter naravne in druge nesreče ter zagotavljanje in učinkovite varnosti družbene in gospodarske infrastrukture mesta.

Bistvena dejanja za ohranitev ali izboljšanje razmer v prostorskem razvoju sta kakovostna zasnova organizacije prostora in omrežja naselij ter zagotavljanje smotrne rabe prostora. Oboje pomeni temelj pogojev za krepitev gospodarskega in družbenega razvoja ter aktivno varovanje okoljskih potencialov na območju MOL, LUR in tudi v širšem slovenskem prostoru. Na ta način je vzpostavljena možna povezave med prostorskimi pogoji za socialno in gospodarsko kohezijo. Konkretizacija temeljnih načel pomeni predvsem:

- nadaljnja graditev v okviru regionalnega mesta (Ljubljanske urbane regije, SKTE 3, pri čemer mesto Ljubljana utrjuje položaj središča urbane regije in tudi vseslovenske metropole,
- ohranitev koncentričnega modela v ožjem mestnem središču, kjer so poudarjene prenova urbanistične in arhitekturne dediščine, prenova degradiranih območij, izgradnja že začetih ali načrtovanih projektov, prometna razbremenitev itd.,
- kombinacija radiocentričnega in krakastega modela v kompaktnem mestu, predvsem znotraj avtocestne obvoznice (nadaljevanje strnjenega razvoja mestnega središča in poudarjen razvoj ob vpadnicah, ohranjanje vmesnih zelenih klinov),
- dopolnitve krakastega morfološkega modela v obmestnem prostoru (povezovanje koncentracij poselitve z JPP, zgoščanje poselitve ob postajališčih JPP in ohranjanje vmesnih zelenih cezur, gradnja novih koncentričnih povezav med kraki),
- vzpostavitev omrežja središč (centralnih območij z mešano rabo površin: družbeno, poslovno, oskrbno, stanovanjsko) glede na položaj v hierarhiji poselitvenega sistema ter njegovo povezovanje s sistemom členitve mestnega prostora (programsko in funkcionalno dopolnjevanje),
- na celotnem območju poselitve oblikovanje razmeroma avtonomnih enot in uveljavljanje enakomernejše razporeditve in pestrosti programov.

Mesto se mora razvijati trajnostno. Cilja sta ohranjati in dograjevati naravne kakovosti in življenjsko okolje v okviru MOL, kar velja tudi za hribovito zaledje in območja, kjer se izvajajo dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, kakor tudi za povezave v širšo regijo.

2.2 Demografske danosti in družbene dejavnosti

Demografski podatki za MOL se v zadnjem desetletju ne spreminjajo bistveno, izjema so le velikosti posameznih starostnih skupin. Po podatkih Statističnega urada RS (SURS 2013a)1 je v MOL na dan 1. 7. 2012 prebivalo 280.278 prebivalcev, od tega 134.731 oziroma 48 % moških in 145.547 oziroma 52 % žensk. V zadnjih letih opažamo po eni strani rast števila starejših nad 65 let, po drugi pa upad števila otrok in mladih do 18. leta starosti. Tako se je med letoma 2000 in 2012 za 2,5 odstotne točke zmanjšal delež otrok in mladih, starih do 18 let, za približno 2,6 odstotne točke pa povečal delež starejših nad 65 let. Slednje pomeni nujno ukrepanje, predvsem v smislu zagotavljanja ustreznih podpornih družbenih storitev in programov, ki zagotavljajo varno in kakovostno življenjsko in bivalno okolje.

MOL je po podatkih SURS na dan 1. 1. 2011 štela 119.281 gospodinjstev, v istem času pa je v MOL živelo 72.923 družin. Največ družin je bilo dvo-starševskih, in sicer 33.471, 18.934 je bilo mater z otroki in 3.706 očetov z otroki. Rodnost v MOL se že več let povečuje. Od leta 1995 do leta 2004 se je rodilo od 2.100 do 2.350 otrok letno, v letu 2010 pa se jih je rodilo 3.182. Umrljivost se v zadnjih 15 letih ne spreminja bistveno, saj se število umrlih giblje okoli 2.200 do 2.350 na leto in ne kaže bistvenih odstopanj v posameznem letu.

Ljubljana je demografsko precej stabilno mesto, za katerega je značilno podaljševanje starosti oziroma dolgoživost prebivalstva, kar je sicer splošna značilnost razvitega dela sveta. Ljubljana je tudi univerzitetno mesto, kjer študira 56.000 študentk in študentov. Vsakodnevne migracije podvojijo delovno aktivno prebivalstvo. Konec leta 2011 je bilo v MOL zaposlenih 205.246 prebivalcev, vendar od teh le 111.389 Ljubljančank in Ljubljančanov. 14.025 je bilo brezposelnih. Zanimivi so tudi podatki o priseljevanju in odseljevanju iz MOL. Selitveni prirast s tujino v letu 2011 je pozitiven (465 več priseljenih kot odseljenih), medtem ko je selitveni prirast med občinami negativen (695 več odseljenih kot priseljenih). Na račun negativnega selitvenega prirasta med občinami je rahlo negativen tudi skupni selitveni prirast v MOL leta 2011 (230 več odseljenih kot priseljenih).

2.3 Stanje okolja, biodiverziteta in varovanje okolja

Ljubljana leži v kotlini, zato je mesto slabo prevetreno, zlasti v zimski polovici leta (povprečna hitrost vetra januarja znaša 1,3 m/s, maja pa 2,0 m/s). Opazen je toplotni otok v mestnem središču, kjer so temperature za 5 do 7 °C višje kot na obrobju mesta.

Ljubljana ima s svojo kotlinsko lego zelo neugodne klimatske pogoje. To se odraža v izraziti neprevetrenosti mesta v obdobju temperaturnih inverzij. Izmerjena stopnja onesnaženja v letnem povprečju je zelo odvisna ne le od obsega emisij, ampak tudi od prevladujočih vremenskih značilnosti v posameznem letu, ki se od leta do leta bistveno razlikujejo. Zato tudi ni mogoče ocenjevati trendov gibanja **onesnaženosti zraka** le z analizo podatkov o izpustih škodljivih snovi v zrak, predvsem pa ne v krajšem časovnem obdobju, saj ravno zaradi spremenljivih vremenskih pogojev prihaja do velikih letnih nihanj onesnaženosti. V letih z dolgotrajnimi zimskimi inverzijami je stanje glede onesnaženja zraka najslabše, saj lahko ena sama več tednov trajajoča inverzija prinese veliko število dni s preseženimi vrednostmi delcev. Ljubljana je s priključevanjem na daljinsko toploto in na plin uspela v

preteklih desetletjih bistveno zmanjšati onesnaženost zraka v zimskem obdobju in se znebiti prevladujočega negativnega vpliva individualnih kurišč. Poleg teh ukrepov so bili v zadnjem obdobju izvedeni tudi ukrepi za zmanjšanje onesnaženja zaradi prometa. Onesnaženje zraka z delci PM10 na merilni postaji za Bežigradom se je zmanjšalo v okvir dovoljenih vrednosti. Prav tako je opazen trend zmanjševanja onesnaženja na merilni postaji Ljubljana Center. Leta 2014 je bil sprejet Odlok o načrtu za kakovost zraka v Ljubljani (Ur. l. RS, št. 24/2014), na osnovi katerega se pripravlja triletni program ukrepov, ki se bo dopolnjeval v skladu s potrebami.

Zaradi lastnosti razširjanja zvoka v prostoru se **obremenjenost s hrupom** zelo spreminja že na majhne razdalje. Že izdelana pregledna karta območij Ljubljane glede na prevladujoče stanje obremenjenosti s hrupom je pokazala zelo visoke vrednosti hrupa v središču mesta, ki ponekod presegajo 65dB in so posledica velike gostote motornega prometa, sunkovitega ustavljanja in zaviranja ter ponovnega speljevanja v križiščih. K visokim ravnem hrupa prispevajo tudi nekatere storitvene dejavnosti. Z zaporo mestnega središča za promet in omejevane tranzitnih prometnih tokov skozi mestno središče se je obremenjenost prebivalstva tega območja s hrupom pomembno znižala. Prekomerne obremenitve s hrupom beležimo tudi vzdolž najpomembnejših cest, v ozkem pasu tudi ob železniških tirih ter ob točkovnih virih hrupa, kamor uvrščamo nekatere proizvodne obrate, gostinske lokale, prireditvene prostore in igrišča. Po drugi strani pa imamo v samem mestnem središču poleg mestne ekološke cone kar nekaj mirnih območij, ki niso obremenjena s hrupom. Taka so območja znotraj sklenjenih karejev, območja čiste stanovanjske pozidave in nekatera novejše zasnovana blokovska naselja, ki ležijo dlje od s prometom obremenjenih cest.

Velika gostota poselitve in osvetljenost mesta povzročata relativno visoko stopnjo **svetlobnega onesnaženja**. Njegovo zmanjšanje je mogoče doseči predvsem z izbiro kvalitetne opreme javne razsvetljave, svetilk z ustrezno distribucijo svetlobnega toka, uporabo učinkovitih svetlobnih virov in sistemov prilagodljive razsvetljave. Zaradi novih sistemov kot so sistemi pametne prilagodljive razsvetljave (primer Celovška cesta), sistemi za avtomatsko zmanjšanje svetilnosti v poznih nočnih in zgodnjih jutranjih urah, ter sistemov daljinskega vodenja je svetlobno onesnaženje že nekoliko manjše, saj velik del svetilk na področju MOL v poznih nočnih urah deluje z manjšo močjo. K zmanjšanju svetlobnega onesnaženja prispevajo tudi novi načini osvetljevanja kulturno zgodovinskih objektov z novimi reflektorji z visoko učinkovitimi LED diodami, ki omogočajo bolj natančno usmerjanje svetlobe in večje izkoristke. V letu 2012 je bilo na novo osvetljeno večje število cerkva in drugih objektov, prihranki pri porabljeni električni energiji pa so med 85 % in 90 % glede na predhodne načine osvetlitve.

Naravno okolje je že v preteklosti močno vplivalo na razvoj Ljubljane. Urbanizacija je potekala v ravninskem delu, zato se je tu ohranilo nekoliko manj **negozdnih naravovarstveno pomembnih habitatnih tipov**. Z izvajanjem ustreznih ukrepov je MOL kljub urbanizaciji uspelo ohraniti tudi negozdne habitatne tipe, ki so pomembni v evropskem merilu. V MOL ima status zavarovane ali varovane narave (NATURA 2000, ekološka območja in območja, ki smo jih razglasili kot gozd s posebnim namenom) približno 20 % površja. NATURA 2000 območja pokrivajo 13 % celotne površine občine. Kot posebno varstveno območje (SPA –Special Protection area) je bilo razglašeno Ljubljansko barje, ki je hkrati tudi potencialno območje (pSCI –Potencial Sites of Community Interest), ekološko pomembno

območje in zavarovan krajinski park. Med potencialna območja NATURA 2000 območja se je uvrstilo tudi območje Šmarne gore, Rašice ter območja ob reki Savi. Več lokacij v MOL je bilo razglašenih kot ekološko pomembno območje. Na območju MOL se razprostirajo tudi kar štirje krajinski parki: KP Zajčja dobrava, KP Polhograjski Dolomiti, KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib in KP Ljubljansko barje. KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je tudi najbolj obiskano območje v Sloveniji, saj ga na leto obišče več kot 1.700.000 obiskovalcev. Tudi MOL se ne more izogniti **pojavljanju in razraščanju tujerodnih invazivnih vrst**. Izvaja se redno odstranjevanje pelinolistne ambrozije (*Ambrosia Artemisiifolia*) z zemljišč v lasti MOL, za bolj celostno in sistemsko obravnavo problematike tujerodnih invazivnih vrst pa bo potrebna priprava posebnega akcijskega načrta.

Gozd porašča 46 % površin MOL. Kar 1440 ha je MOL leta 2010 razglasil kot gozd s posebnim namenom, s čimer se je obvezal, da bo te gozdove, ki so večinoma v zasebni lasti, postopno odkupoval in zagotovil učinkovito varstvo. Ti gozdovi pomembno vplivajo na klimo mesta, saj poleti predstavljajo vir hladnega zraka, varujejo vodne vire in preprečujejo erozijo.

Po Občinskem prostorskem načrtu MOL predstavljajo **zelene površine** tri četrtine vseh površin MOL. Kar 81 % vseh zelenih površin je v mestnem zaledju (sklenjena vodna, gozdna in kmetijska krajina), ki prek zelenih klinov in ob rečnih koridorjih seže prav do samega zgodovinskega središča mesta. Preostale zelene površine (19 %) so v ožjem urbanem območju (strnjenem mestu), kjer je njihova zastopanost z vidika kakovosti bivanja še bolj pomembna kot v zaledju: vrtovi, parki, igrišča, zelenice med večstanovanjskimi objekti in druge zelene površine. Zelene površine v mestu so pomembne tudi z vidika podnebnih sprememb in blaženja pojava toplotnega otoka. Javne zelene površine je zato treba čim prej povezati v celovit sistem zelenih površin ter jih narediti enakomerno dostopne za vse meščane. Poleg upravljanja zelenih površin v javni lasti so pomembne tudi aktivnosti na zemljiščih v zasebni lasti. Zaustaviti je potrebno nenadzorovano odstranjevanje zdravih dreves z zemljišč v zasebni lasti in preurediti obstoječe degradirane površine v nove zelene površine, ki bodo še izboljšale bivalne razmere v mestu.

Osnova zasnove zelenih površin mesta Ljubljana je ohranitev oziroma obnova petih zelenih klinov, ki iz zaledja prodirajo v mestno središče. Nanje se navezujejo krožne in prečne zelene povezave ter omrežje parkov. Kot poseben element zasnove so opredeljene poteze zelenih površin in povezave: vodne površine, vodotoki in obvodne ureditve.

Zeleni klini prodirajo globoko v središče mesta in se navezujejo na krajinsko zaledje mesta. Za mesto imajo poseben pomen, tako s funkcionalno-členitvenih kot tudi ekoloških, še posebej pa s klimatskih vidikov. Ustvarjajo ustrezne mikro- in mezoklimatske razmere ter omogočajo prevetrenost mesta in tudi vzpostavljanje naravnih koridorjev v zaledje. Zelo pomembni pa so tudi kot prostorske možnosti funkcionalnih »zelenih« povezav za pešce in kolesarje v rekreacijsko zaledje mesta. Vsak od klinov ima v prostoru mesta svoj nezamenljiv pomen, zato sta med osnovnimi strateškimi usmeritvami ohranitev in razvoj potencialov vseh petih zelenih klinov, ki se ustrezno svojemu značaju in pomenu za mesto tudi dolgoročno urejajo. V teh območjih je treba omejevati pozidavo in določiti poseben režim za obstoječe objekte znotraj njih. Ponovno je treba vzpostaviti zelene površine tam, kjer so bile degradirane s pozidavo.

Edinstvena značilnost Ljubljane je neposreden stik gozdnih površin z mestnim središčem, kar daje prijeten občutek, ugodno vpliva na klimo in meščanom omogoča številne možnosti zdravega preživljanja prostega časa. Mesto bo gozdove s posebnim namenom postopoma odkupovalo in s tem omogočilo vzpostavitev sistematičnega nadzora in vzdrževanja.

Zelene koridorje predstavljajo tudi kmetijska zemljišča in vodotoki, zato je za mesto značilna velika biotska pestrost, predvsem gnezdečih ptic. Na podlagi **atlasa razširjenosti ptic**, ki smo ga pripravili v letu 2011, smo ugotovili, da se je Ljubljana razvijala zelo trajnostno, saj smo popisali kar 161 različnih vrst ptic, med katerimi jih 104 vrste v mestu gnezdi, 97 pa jih prezimuje. Število opaženih ptic bi gotovo bilo še večje, če bi terenske popise lahko raztegnili na več let, izvajali smo jih namreč le 18 mesecev.

Podobno opazovanje je bilo izvedeno v okviru projekta LIFE, kjer smo opazovali migracije rib v reki Ljubljanici in izvedeli ustrezne ukrepe v rečnem koritu.

Podedovane prednosti iz stanja okolja Ljubljana ohranja in varuje. Tako je Ljubljana že dolga leta tako rekoč edino glavno mesto evropske države, ki na lastnem teritoriju črpa neoporečno pitno vodo, ki jo je mogoče, brez obdelave posredovati v rabo odjemalcem. Seveda je ohranjanje te kakovosti pogojeno z nadaljevanjem skrbne varovalne politike.

2.4 Energija

Poraba električne energije v MOL v zadnjih petih letih narašča z enakim odstotkom kot BDP - to je 4 % na leto. To je znatno več kot poraba toplote. Razlog je tudi v tem, da vsako leto za priključitev na omrežje zaprosi več kot 4.500 novih odjemalcev. To sovpada s porastom zazidalnih območij v Ljubljani in njeni okolici

Na teritoriju MOL proizvajamo in distribuiramo električno energijo. Poleg tega imamo razvejan daljinski sistem ogrevanja in plinovodno omrežje. V sistemu daljinskega ogrevanja se prenašata toplota in para proizvedeni iz dveh virov, TE-TOL, d.o.o. in toplarne Šiška.

V TE-TOL, d.o.o. proizvedejo letno v povprečju 1.088 GWh toplote za ogrevanje, 405 GWh električne energije in 135.000 ton tehnološke pare. S tem TE-TOL, d.o.o., Ljubljana zagotavlja več kot 90% potreb po toploti v sistemu daljinskega ogrevanja MOL (kar predstavlja skoraj polovico proizvodnje toplotne energije v sistemih daljinskih ogrevanj v državi) in proizvede 3% električne energije Sloveniji. Skupna instalirana toplotna moč generatorjev toplote je 486 MW, od tega jih je 350 MW vključeno v soproizvodnjo električne energije, ta se proizvaja z generatorji z močjo 124 MW v treh tehnoloških enotah. Primarni energent v TE-TOL, d.o.o., je premog. Od leta 2002 uporabljajo izključno indonezijski premog, ki je zaradi ustreznosti glede na okoljske zahteve edini primerni energent. Oktobra 2008 so pričeli s sosežigom lesnih sekancev in premoga v bloku 3.

Skupna instalirana moč generatorjev toplote v Toplarni Šiška je 405 MW, od tega jih je 32 MW vključeno v soproizvodnjo električne energije, ta se proizvaja z generatorji z močjo 7 MW. Toplarna Šiška je do sedaj obratovala večinoma kot vir za pokrivanje konic potreb po toploti v sistemu daljinskega ogrevanja ter oskrba s tehnološko paro industrijske cone Šiška.

Toplarna dosega trenutno predpisane dovoljene emisijske vrednosti NOx. Ker pa se bodo v letu 2015 mejne dovoljene vrednosti znižale, pripravljajo v toplarni zamenjavo kotlov in gorilnikov. Primarni energent v TOŠ je zemeljski plin, v minimalnem deležu pa tudi mazut in ekstra lahkega kurilnega olja.

Oskrba s tehnološko paro se vrši preko dveh ločenih parovodnih sistemov. Parovodno omrežje na območju Most se napaja s toploto iz TE-TOL, d.o.o., in se razprostira v smeri Centra za oskrbo bolnišničnega kompleksa ob Zaloški cesti in v Zeleni jami ter ob Letališki cesti za oskrbo industrijskih odjemalcev. Parovodno omrežje na območju Šiške se napaja s toploto iz Energetike

V MOL je več skupnih kotlovnic, ki uporabljajo različne energente. Večinoma uporabljajo tekoča goriva in zemeljski plin, v manjši meri pa tudi trda goriva. Po podatkih Energetike Ljubljana d.o.o. je v MOL 33 kotlovnic, z močjo generatorja toplote nad 250 kW, ki niso priključene na sistem daljinskega ogrevanja. Te kotlovnice tudi niso priključene na plinovodno omrežje. Skupna moč generatorjev toplote v teh kotlovnicah je približno 56 MW. Večinoma so locirane v stanovanjskih naseljih izven ožjega mestnega središča in z lokalnimi daljinskimi sistemi oskrbujejo stavbe s toploto. Ocenjena površina objektov, ki se ogrevajo iz teh kotlovnic, je 550.000 m2 in ocenjena raba končne toplote 90 GWh.

Podobno kot vročevodno omrežje, se tudi dolžina plinskega omrežja povečuje v zadnjem obdobju za nekaj 10 km na leto. Temu ustrezno narašča tudi število priključkov in prodaja zemeljskega plina. Ta se zmerno povečuje z izjemo zmanjšanja v letu 2007, kar je posledica meteoroloških dejavnikov. Največji odjemalci zemeljskega plina so stanovanjske stavbe z več kot 60% deležem, sledita industrija in poslovni sektor s približno 35% deležem. Najbolj so razširjeni ogrevalni sistemi v večstanovanjskih in individualnih objektih z lastnim plinskim generatorjem. Zanimivo je, da je več kot polovica odjemnih mest na območju daljinskega ogrevanja, zemeljski plin pa se uporablja za kuhanje in pripravo sanitarne vode. Plinovodno omrežje se iz območja MOL širi tudi v nekatere primestne občine: Medvode, Dobrova – Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Ig in Škofljica.

Za povečanje zanesljivosti dobave, izpolnjevanje okoljevarstvenih zahtev in racionalnejšo proizvodnjo je treba dopolniti obstoječe proizvodne objekte, zato sta načrtovani gradnja novega plinsko-parnega kogeneracijskega postroja v TE-TOL, d.o.o., v Mostah in v termoelektrarni v Šiški ter posodobitev vršne kotlovnice in rezervoarskih prostorov v TOŠ s prehodom mazuta na kurjenje okoljsko sprejemljivejšega ekstra lahkega kurilnega olja.

Priložnosti za OVE so na teritoriju MOL omejene. Vsekakor pa je ob energetski sanaciji objektov, ne glede na tip lastništva, treba upoštevati tudi možnosti nameščanja avtonomnih sistemov za proizvodnja energije, kakor tudi sistemov za plasiranje presežkov v lokalno elektro-energetsko omrežje. Prav tako je morebitno izkoriščanje energetskega potenciala reke Save v nasprotju s cilji varovanja zajetij pitne vode.

2.5 Prometne razmere

Ljubljana je jedrno mesto na dveh jedrnih koridorjih Evropske unije /koridor Baltik-Jadran, Mediteranski koridor/ in središče LUR, z več kot 500.000 prebivalci (26 občin). V navezavi s pristaniščem Koper in mednarodnim letališčem Jožeta Pučnika predstavlja metropolitansko območje rasti evropskega pomena, MEGA. V Ljubljano se dnevni migranti iz sosednjih občin vsak dan pripelje z več kot 130.000 vozil. Večino dnevnih migracij v mesto še vedno opravljajo z osebnim vozilom, čeprav je po izvedenih ukrepih na regionalni in lokalni ravni že opazen porast deleža javnega potniškega prometa.

Delež avtomobilskega prometa je v Ljubljani in regiji vse od začetka devetdesetih let dalje naraščal sorazmerno z urejenostjo cestnega omrežja in povečano dostopnostjo osebnih vozil ter zmanjšanimi zaposlitvenimi zmogljivostmi v širši regiji. Sočasno je delež JPP nazadoval tudi na račun slabše razvitosti železniške infrastrukture. Po dveh desetletjih upadanja števila potnikov v JPP od leta 2010 zaradi številnih ukrepov Mestne občine Ljubljana (MOL), ki spodbujajo trajnostno mobilnost, število potnikov prvič po letu 1987 raste (dolžina prog mestnega potniškega prometa: 381 km; prepeljani potniki z mestnim potniškim prometom 39.838.000, vir: LPP, 2014)

MOL se lahko pohvali z več ukrepi, ki so bili že izvedeni z namenom izboljšanja bivalnih pogojev prebivalcev v mestnem središču, izboljšanju prometne varnosti in povečanju površin za sproščeno druženje. Stranski učinki teh ukrepov so bili tudi zmanjšanje emisij trdnih delcev ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in drugih onesnaževalcev zraka ter zmanjšanje obremenjenosti okolja s hrupom. Skupni imenovalec večine ukrepov je bil izrivanje osebnega motornega prometa (vključno z mirujočim prometom) iz najožjega mestnega središča in preusmerjanje uporabnikov k alternativnim oblikam prevoza oziroma k pešačenju kot obliki mobilnosti. Uspešno so bila vzpostavljena nova območja za pešce s popolno prepovedjo motornega prometa ali z delno dovoljenim lokalnim prometom, oziroma razširjena obstoječa območja. Kot alternativna oblika mobilnosti se je zelo izkazala izposoja mestnih koles v projektu Bicike(Lj), prav tako pa tudi uvedba brezplačnega prevoza oseb z električnimi vozili znotraj območij za pešce v projektu Kavalir. Ukrepi izven ožjega mestnega središča se nanašajo predvsem na povečanje pokritja prebivalstva s storitvami javnega prevoza potnikov in na uvedbo enosmernega prometnega sistema z urejenim plačljivim parkiranjem. S tem so v precejšnji meri zmanjšani dnevni migracijski tokovi na relaciji dom – služba, predvsem za tiste migrante, ki stalno prebivajo izven meja MOL, medtem ko domicilni prebivalci niso bili prizadeti. Učinek ukrepa je opazen v povišanju števila potnikov na javnem mestnem prevozu in v povečanem številu kolesarjev. Spodbuda glede povišanja stopnje uporabe javnih prevoznih sredstev, je botrovala uvedbi t.i. rumenih pasov na Celovški cesti in Dunajski cesti, katerih en vozni pas v smeri proti centru je rezerviran za vozila javnega prevoza potnikov, preostali vozni pas pa je ostal namenjen vsem drugim vrstam prometa.

Poglavitni problem mesta Ljubljane je veliko število (glede na število prebivalcev) dnevnih migrantov, ki se z osebnimi vozili pripeljejo v Ljubljano vsak dan. Specifična zvezdasta oblika prostorskega razvoja mesta temelji na več glavnih cestah (vpadnicah), ki se žarkasto stekajo proti središču mesta. Po vseh glavnih vpadnicah se dnevno stekajo kolone vozil proti mestnemu središču, kjer iščejo parkirni prostor in s tem povzročajo jalove vožnje. Pojavljajo

se zgostitve prometa, ki jih je težko razrešiti, zato je nujno preprečiti oziroma omejiti dotok vozil proti mestnemu središču. Večino teh migrantov bomo na določenih in primerno oddaljenih lokacijah prestregli na parkiriščih »Parkiraj in presedi« (P+R, Park & Ride). Potniki potem presedejo na javni potniški promet, ki zagotavlja povezanost v razne predele mesta.

V okolici Ljubljane, deloma v Mestni občini Ljubljana, deloma pa v sosednjih občinah, vključenih v Ljubljansko urbano regijo, smo zaradi zajezitve toka osebnih vozil proti Ljubljani pričeli gradnjo parkirišč tipa P+R, katera se povezujejo v sistem storitev javnega prevoza potnikov. Med mestnim središčem in parkirišči P+R je še treba vzpostaviti hitre (direktne) linije javnega prevoza potnikov, uporabnikom pa omogočiti cenovno ugodno, enostavno, hitro in prijazno uporabo parkirišč tipa P+R. Zaradi pričakovanega povečanja števila potnikov in lažje dostopnosti mestnih predelov je treba prestrukturirati način in časovnico izvajanja javnega prevoza potnikov z uporabo manjših vozil ob večji frekvenci prevozov. Izboljšati je treba pokritost prebivalstva s storitvijo javnega prevoza potnikov. Revidirati je treba potek linij mestnega prometa, ki se danes večinoma vse stikajo v mestnem središču in ki so po strokovni plati predolge, da bi lahko bile uspešne. Javni prevoz potnikov z avtobusi dopolniti s prevozom z drugimi vozili (lahko z manjšimi avtobusi), ki omogočajo večjo fleksibilnost za uporabnike. S cenovnimi in drugimi ukrepi zmanjšati pritisk mirujočega prometa na mestno središče, kar predvsem pomeni prilagajanje cene vozovnice za uporabo javnega prevoza ceni ene ure parkiranja v mestnem središču.

Glede na lego ob jedrnih koridorjih EU, pri čemer je Ljubljana prepoznana kot t.i. RRT – železniški in cestni terminal, oz. Logistični terminal Ljubljana, je treba pričakovati stopnjevanje obremenitev tudi s tovornim prometom, kar narekuje ustrezne odzive pri načrtovanju in izvedbi posodobitev železniškega omrežja ter cestne dostopnosti, oboje pa mora biti kar-se-da okolju ne-obremenjujoče. V tej zvezi že potekajo aktivnosti detajlnejšega načrtovanja in izgradnje Logističnega terminala Ljubljana

2.6 Informacijsko-komunikacijske razmere

Že leta 2002 smo v "Trajnostnem razvoju mesta Ljubljane – strategija" za področje informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) zapisali, da smo v času bistvenih strukturnih sprememb v načinu poslovanja, delovanju tržišča, gospodarstva in družbe sploh. Enako lahko zapišemo tudi danes, saj se je tempo razvoja na področju IKT še pospešil, obseg digitalizacije pa še povečal. Danes si delovanja organizacij, družbe in vsakdanjega življenja brez uporabe svetovnega spleta, brez sodobnih komunikacijskih naprav, hitrega dostopa do podatkov ipd. sploh ne znamo predstavljati.

Poleg tega pa v zadnjih letih zaznavamo tudi močno težnjo po čim boljšem dostopu do podatkov v digitalni obliki. Prevladovati je začela ideja, da informacija postane bolj dragocena, če je na voljo očem javnosti. Na drugi strani pa tudi sama javnost želi večji vpogled ter večjo vključenost v delovanje javne uprave. To je torej tudi priložnost, da MOL lahko bolje razume potrebe svojih občanov in tudi občani lahko aktivno sodelujejo pri delovanju ter trajnostnemu razvoju MOL.

Količina podatkov v digitalni obliki se je v zadnjem desetletju tako povečala, da je to botrovalo k novem pogledu na uporabnost vseh teh podatkov. Pojavila so se vprašanja, kako bi lahko te podatke še bolje izkoristili in iz njih pridobili nove koristne informacije. Vsa zgodba je logično pripeljala do pojma "odprti podatki" oz "Open data".

Zelo pomemben je torej poudarek na uporabi odprtih podatkov (OpenData), ki bodo v naslednjih letih eden najbolj pomembnih faktorjev trajnostnega razvoja. Kljub temu pa se moramo zavedati, da gre za relativno novo področje IKT in da je treba projekte na tem področju še ustrezno identificirati. Ustrezni strateški dokumenti na tem področju so torej še v nastajanju. Do omenjene problematike bo potrebno zavzeti celovit pristop na nivoju celotne MOL, vključno z JHL in JZ, saj vse to predstavlja primarne vire odprtih podatkov, ki jim lahko dodamo novo vrednost le s sistematičnim pristopom uporabe.

Trajnostni razvoj je pogojen z zagotavljanjem odprtih podatkov, ki vodijo do odprtih virov in odprtega znanja in le na »odprti« način lahko prispevamo k razvoju okolja za boljše življenje in odpiramo pot inovativnosti, sodelovanju in rasti. To mora postati tudi ena od dodatnih temeljnih strateških vrednot MOL na relaciji do javnosti.

2.7 Naravne in druge nesreče

Ljubljana je v petih letih doživela dve poplavi, v zadnjih letih tudi več manjših potresov, vemo pa, da je leta 1895 potres povzročil smrt več ljudi in porušil ali poškodoval več objektov v mestu. Cilji varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so zmanjšati število nesreč, preprečiti oziroma zmanjšati žrtve in druge posledice teh nesreč, predvsem ker so nekatere predvidljive in se je v smislu zavarovanja ljudi in premoženja treba odzvati. Pri tem je tudi treba zagotoviti ustrezno raven intervencijskega pokrivanja območja MOL z obvezno lokalno javno gasilsko službo in zdravstveno reševalno službo v odvisnosti od ravni urbaniziranosti (vrsta objektov, namen objektov, število ljudi) posameznih delov MOL. Za zagotavljanje teh ciljev je treba pri načrtovanju rabe prostora zato z vso resnostjo upoštevati naravne in druge dejavnike, nevarnosti (nevarnost potresa, poplave, plazu, industrijske in druge nesreče) in dejavnike ranljivosti (ljudje, objekti, javne storitve itn.), ki vplivajo na stopnjo ogroženosti, ter zagotoviti prostorske pogoje za učinkovito ukrepanje ob nesrečah.

2.8 Gospodarske razmere

Aktivno prebivalstvo v MOL zajema 44.8 % prebivalcev. Stopnja registrirane brezposelnosti je znašala 13,6 odstotka (16.572 registriranih brezposelnih (SURS 1.1.2015)). Največ jih je imelo peto stopnjo izobrazbe. V strukturi zaposlenih jih je največ v storitvenih dejavnostih, pomemben delež so tudi zaposleni v javni upravi, javnih podjetjih in organih ter družbenih dejavnostih. Delež zaposlenih v predelovalni industriji je stabilen in nezanemarljiv. Narašča delež v transportu in logistiki, gradbeništvo, tako kot drugod po Sloveniji pa stagnira.

Turizem je v razcvetu, Ljubljano je v letu 2014 obiskalo 562.000 gostov, ki so opravili več kot 1.000.000 nočitev. V celoti je bilo turistov v primerjavi z njihovim številom leto prej več za 12,9 odstotka, prenočitev pa je bilo več za 11,3 odstotka.

3 Vizija in strateški cilji trajnostnega razvoja MOL

3.1 Uvod – metodološki okvir

Z oporo v veljavnih razvojnih dokumentih na ravni Evropske unije in Republike Slovenije ter obsežnem naboru veljavnih strategij in politik v MOL ter Ljubljanski urbani regiji je prva naloga bila ugotovitev medsebojne usklajenosti posameznih dokumentov in opredelitev že veljavnih usmeritev, ki sledijo ciljem trajnostnega razvoja. Za pripravo okvir TUS-StrMOL smo cilje in usmeritve po posameznih strategijah, politikah in planih najprej razčlenili na tri programske sklope (**človek**, **okolje in prostor** ter **gospodarstvo in regionalni razvoj**), povezanih z cilji socialne, teritorialne in gospodarske kohezije, te pa podrobno razčlenili po posameznih temah. Pomembno je, da so na podrobnih ravneh posameznih strategij že bile izdelane analize stanja, prednosti, slabosti in opredeljeni strateški cilji z ukrepi za njihovo doseganje.

Slika 2: **Pot do sinteznih razvojnih ciljev trajnostnega razvoja MOL**

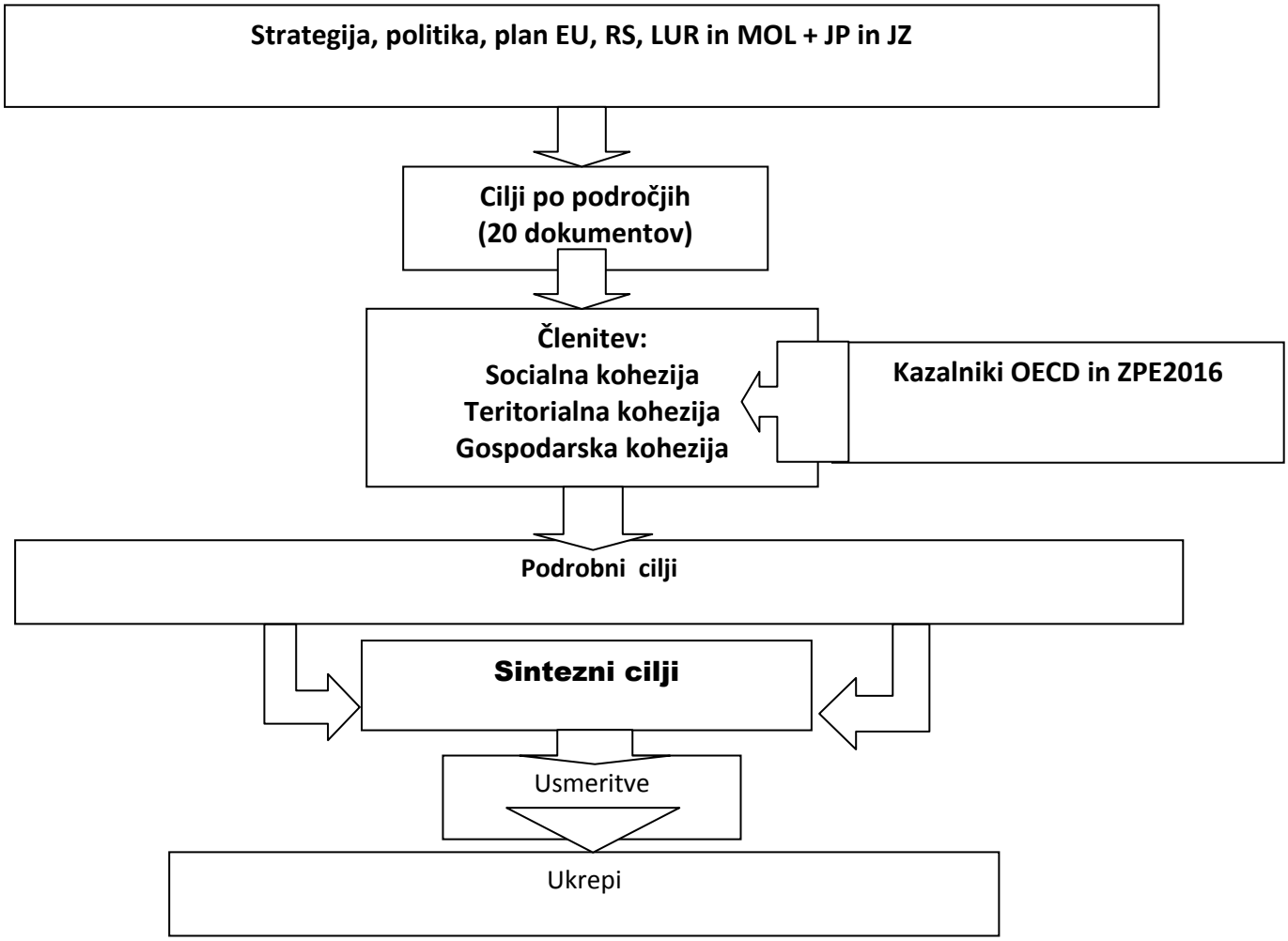

3.2 Podrobni strateški cilji v razvojnih dokumentih MOL in JP MOL

TUS-StrMOL torej v sintezni obliki povzema razvojne izzive posameznih dokumentov. V analizi so bila obravnavana predvsem naslednja gradiva:

Raven	Naziv dokumenta
RS/EU	Partnerski sporazum, Komisija EU, Vlada RS 2014–2020 Operativni program EU 2014–2020 Strategija pametno mesto Listina o evropskem planiranju (ECTP, 2013) Strategija pametne specializacije (MGRT, 2015) Strategija prostorskega razvoja Republike Slovenije (2004)
LUR	Regionalni razvojni program LUR 2014–2020 Dogovor o razvoju regije (Vlada RS, LUR 2014–2020)
MOL	Strategija trajnostnega razvoja MOL (2001) Vizija 2025 (2007) Občinski prostorski načrt MOL – Strateški del (2010) Občinski prostorski načrt MOL – Izvedbeni del (2010, 2013, 2015…) Lokalni energetski koncept – akcijski načrt trajnostne energije (2015) Prometna politika MOL (2012) Načrt trajnostne mobilnosti – Strategija elektromobilnosti MOL (2013) Program varstva okolja MOL (za obdobje 2014–2020) Strategija razvoja kulture v MOL (za obdobje 2016–2019) Strategija MOL za mlade (za obdobje 2016–2025) Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009–2019 Strategija razvoja socialnega varstva v MOL od 2013–2020 Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020 Strategije javnih podjetij v JHL: Energetika Ljubljana, Vodovod-Kanalizacija, Ljubljanski potniški promet in Snaga ter javnih podjetij Žale in LPT

3.2.1 Usklajenost TUS-StrMOL s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije

Strateški cilji navedeni v TUS-StrMOL v celoti sledijo izhodiščem prostorskega razvoja v Republiki Sloveniji, kakor tudi opredeljenim ciljem, tako kot so navedeni v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04 in 33/07 – ZPNačrt) v nadaljnjem besedilu SPRS). Že sama SPRS na primer narekuje razvoj Ljubljane kot glavnega mesta Republike Slovenije v mednarodno konkurenčno državno prestolnico, izhajajoč iz ureditve medsebojnih odnosov med državo in glavnim mestom. Podobno velja tudi pri drugih izpostavljenih ciljih na državni ravni, pri čemer so v TUS-StrMOL izpostavljeni predvsem tisti, ki se neposredno navezujejo na podrobnejše razvojne cilje MOL, uresničevanje katerih je v državni pristojnosti in so primerno razdeljene oziroma podrobneje razdelane, primerno ravni obravnave. Ti so predstavljeni v posameznih podrobnih razvojnih dokumentih MOL, ki sledijo v nadaljevanju.

Slika 3: **Položaj Ljubljane po SPRS v naselbinskem sistemu v Republiki Sloveniji** (vir: SPRS)

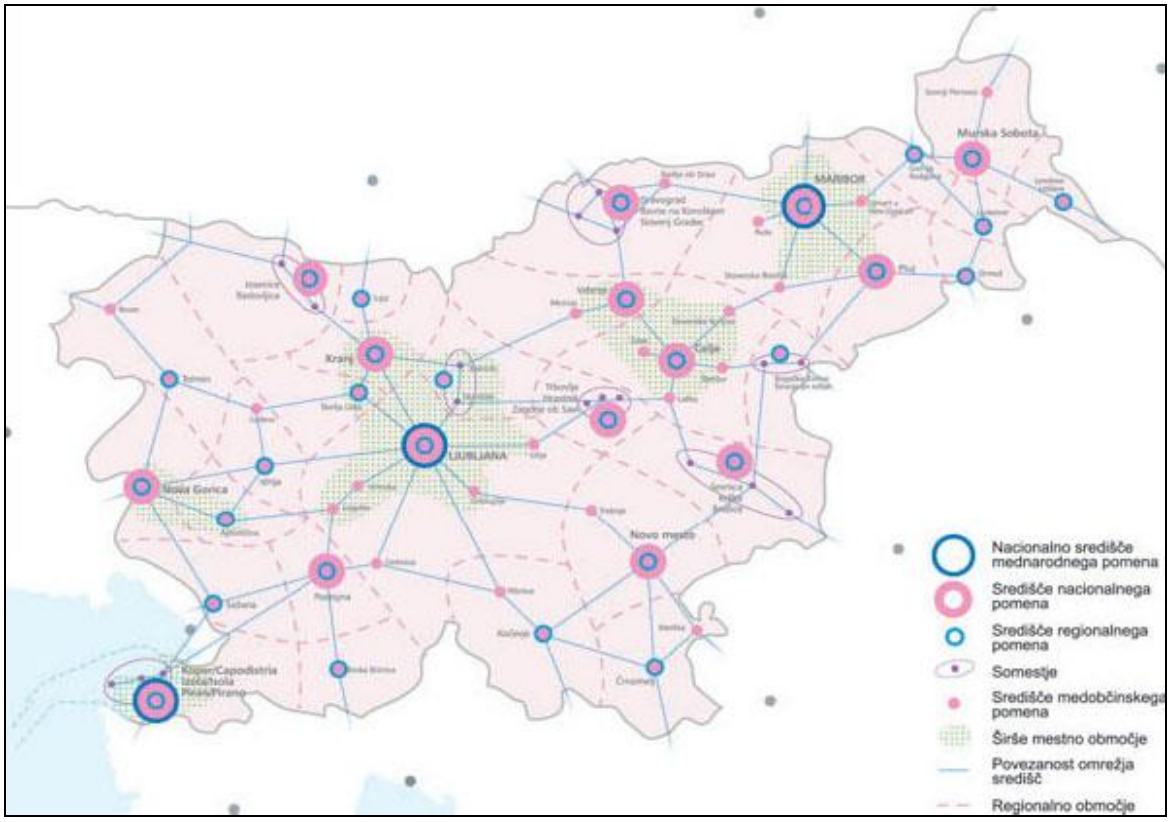

Strateški cilji, navedeni v SPRS, so:

1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj
2 Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij
3 Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru
4 Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij
5 Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi
6 Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij
7 Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi
8 Preudarna raba naravnih virov
9 Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami
10 Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti
11 Ohranjanje narave
12 Varstvo okolja

Poudariti je potrebno, da so strateški cilji SPRS že uveljavljeni v strateškem delu OPN MOL, ter se že izvajajo skozi izvedbeni del OPN MOL in tudi skozi posamične OPPN. Na primer, glede strateškega cilja 3., (večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru) je že sprejet Zazidalni načrt za Potniški center Ljubljana (PCL), za Logistični terminal Ljubljana pa je med državo in občino podpisan dogovor o OPPN skupnega pomena.

Širše gledano pa TUS-StrMOL sintetizira in krovno združuje posamezne razvojne poudarke, tako da lahko izvedba ukrepa ene strategije pomeni tudi uresničitev ukrepa v drugi, npr. izvajanje prometne politike pozitivno vpliva na ukrepe, vezane na področje varstva okolja (hrup, prašni delci ipd.) ali na strategijo socialne varnosti (npr. omogočanje socialne

vključenosti prek splošne dostopnosti in razvejanega sistema javnega potniškega prometa, tudi na regionalni ravni, ki so cilji trajnostne mobilnosti). V tej zvezi je na ravni lokalne skupnosti ključno izvajanje Prometne politike MOL, na ravni LUR pa izvajanje projekta Javni potniški promet v regiji. Podobno so ukrepi s področja turizma neposredno povezani s strateškimi cilji prostorskega razvoja mesta (npr. kakovosten razvoj mestnih območij, ohranitev kakovostne stavbne in druge naselbinske dediščine, prednost prenove pred gradnjo, urejanje javnih prostorov ipd.). V podobno tesni soodvisnosti so ukrepi iz strategij, vezanih na kulturo, socialen razvoj in mlade.

MOL je torej pri opredelitvi sinteznih strateških ciljev trajnostnega razvoja MOL pri izdelavi TUS-StrMOL upošteval nujno sinergično součinkovanje ukrepov in programov, saj se posamezne veljavne strategije ali politike MOL v svojih posledicah delno prekrivajo oziroma imajo lahko medsebojne kolateralne in pozitivne učinke (glej poglavje 6).

V nadaljevanju navajamo ključne vsebine veljavnih strategij in politik MOL ter njenih javnih podjetij in javnih zavodov.

3.2.2 Vizija 2025 (2007)

Vizija spodbuja k oblikovanju samopodobe mesta, ki kaže, kaj prebivalcem mesto pomeni in kakšna so dejanska pričakovanja o njegovi prihodnosti. Pozitivna podoba o mestu, ki izhaja predvsem iz njegove zgodovine, kulturnih tradicij in prostorskih posebnosti, ima zato velik vpliv na življenje v mestu in pomeni tudi močan dejavnik za njegov gospodarski in socialni razvoj. Pomaga odkrivati prednosti in nove priložnosti razvoja in je še posebej pomembna pri sprejemanju temeljnih strateških odločitev, ki mesto spreminjajo. Na pozitivni podobi Ljubljana gradi tudi strategijo trženja mesta. na ta način se Mestna občina Ljubljana vsako leto v sodelovanju z državno agencijo za spodbujanje tujih investicij SPIRIT aktivno udeleži nepremičninskega sejma MIPIM, kjer razstavlja projekte kot investitor, kot developer ali kot promotor.

Povezanost med vizijo, strategijo in projekti je nujen in potreben pogoj za usmerjanje dolgoročnega razvoja mesta. V viziji so opredeljene poglavitne primerjalne prednosti Ljubljane in njena absolutna konkurenčnost glede na druga mesta. V odnosu do drugih mest in regij vizija odkriva vrednosti, po katerih lahko mesto izstopa med svojimi tekmeci. V odnosu do prebivalcev vizija poskuša ustvariti skupno zavest o mestu kot zgodovinskem torišču udejanjanja prihodnosti.

V Viziji 2025 so bili kot izhodiščni cilji poudarjeni naslednji:

- ***Ljubljana bo vseslovenska metropola***

Ljubljana je glavno mesto Republike Slovenije. Čeprav ima Slovenija pestro regionalno identiteto in bogato kulturno zgodovinsko izročilo, deluje kljub svoji geografski raznolikosti kot eno samo veliko vrtno mesto, ki je kot celota prepoznavno na zemljevidu Evrope. Ljubljana lahko le kot vseslovenska metropola predstavlja Slovenijo in je konkurenčna drugim glavnim mestom.

Z lego na križišču dveh evropskih prometnih koridorjev, z železniškim vozliščem in bližino pristanišča v Kopru ter mednarodnega letališča na Brniku (Letališču Jožeta Pučnika Ljubljana) ima Ljubljana vse pogoje, da postane pomembnejše Metropolitansko evropsko območje rasti, MEGA. Takrat bo lahko mesto dobilo pomembno vlogo pri funkcionalnem povezovanju držav v svojem kohezijskem območju in si bo s tem povečalo vpliv na globalni, evropski, medregionalni in nacionalni ravni. Ljubljana je mesto želi tudi s svojimi finančnimi, logističnimi, kulturnimi in raziskovalnimi potenciali odločneje prispevati k razvoju makroregije, ki povezuje Srednjo Evropo z Balkanom in Alpe z Jadranom.

- ***Ljubljana je sonaravno mesto***

Trajnostni razvoj mora postati glavno vodilo razvoja Ljubljane. Mesto mora bolje izkoristiti bogate vodne potenciale rek Save, Ljubljanice in njunih pritokov, obsežna zaledja gozdov, mokrišč in drugih območij ohranjene narave, ki so ponori toplogrednih plinov in dragoceno ekološko izravnalno območje.

S podrobnim poznavanjem nosilne zmogljivosti svojega prostora na eni in zavestno uporabo visoke tehnologije na drugi strani bo mesto bolje uporabljalo kakovostne lokacije in zmanjševalo porabo energije. S posebnim skladom bo Ljubljana spodbujala uporabo sončne energije, pridobivanje energije s termično predelavo odpadkov, toplotnimi črpalkami in drugimi okolju prijaznimi oblikami proizvodne energije iz obnovljivih virov. Vse prihodnje ureditve prostora bodo naravnave na ohranjanje in dograjevanje naravnih kakovosti mesta in regije. Posebna pozornost pri skrbi za zdravo bivalno okolje bo namenjena dobri prevetrenosti mesta, še naprej zagotavljanju danes neoporečne pitne vode iz Ljubljanskega polja in Barja in dostopu do naravne krajine v krajinskih parkih v zaledju, predvsem Ljubljanskega barja. Pomembna naloga bo zagotoviti odvajanje in prečiščevanje vseh odpadnih voda v skladu z zakonodajo.

- ***Ljubljana je idealno mesto***

Ljubljana se bo razvijala kot idealno mesto, ki ni le narisano na papirju, ampak prostor uresničenih idealov sodobnega mestnega življenja in bivanja. Ljubljana je mesto z dolgo zgodovino, zgrajeno po meri človeka in kratkih razdalj. To je strpno in mozaično mesto, ki preprečuje večje razslojevanje, odtujenost in družbena nasprotja. V gospodarskem smislu si prizadeva po načelih vzajemnosti med javnim in zasebnim usklajevati poslovne pobude in interese trga z družbenimi koristmi. Mesto je strnjeno, vendar prepleteno z naravo, tako da so dejansko vsi poseljeni predeli v neposrednem stiku z zelenjem in vodo. Ustvarjalna kultura, inovativna znanost, kakovostna javna univerza, vrhunsko zdravstvo in odprtost k mednarodnemu sodelovanju soustvarjajo značaj evropskega glavnega mesta, ki je konkurenčno po kakovosti okolja, razvojnih priložnostih, varnosti, prijaznosti in gostoljubnosti. Ljubljana ima torej vse, kar nudijo veliki, in še več. Da bi dosegla zastavljene cilje, bo Ljubljana sočasno in pospešeno delovala v več smereh. Vsem so lastne skrb za okolje, preobrazba prometa, izboljšanje kakovosti stanovanjskega okolja, krepitev identitete in ohranjanje kulturne dediščine, približevanje storitev ljudem in prijazna mestna uprava.
Ljubljana tako nadaljuje razvoj idealnega mesta, ki je zgodovinsko mesto ustvarjalnih ljudi, sonaravno mesto, ki je mesto v naravi med dvema rekama visokih okoljskih standardov, in v vseslovensko metropolo, svetovljansko mesto v težišču nacionalnega prostora na stičišču evropskih makroregij.

Prostorski in časovni horizonti projektov, ki sledijo viziji, imajo prostorske in časovne horizonte postavljene različno: nekatere sekundarne cilje projektov je mogoče uresničiti takoj, medtem ko je za celovito trajnostno izvedbo potencialno nasprotujočih si projektov treba izbrati rešitve, ki nimajo negativnega vpliva na druge prednostne cilje.

Posamezni v letu 2008 postavljeni cilji Vizije 2015 so bili v TUS-StrMOL ponovno ovrednoteni in nadomeščeni ali dopolnjeni z novimi spoznanji.

3.2.3 Prostorski razvoj

Cilji trajnostnega prostorskega razvoja MOL so zapisani v Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – Strateški del in Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – Izvedbeni del (2010), ki so:

- kakovostno nadgraditi že urbanizirana območja,
- sanirati razpršeno gradnjo ali drugače neustrezno izrabljene površine,
- dopolniti družbeno in gospodarsko javno infrastrukturo,
- racionalno širiti poselitev, kjer je to za razvoj MOL nujno potrebno,
- spodbujati trajnostno rabo prostora tako, da bodo pri vseh novih prostorskih ureditvah in prenovah že obstoječih mestnih območij upoštevana načela racionalne rabe prostora, zagotavljanje vseživljenjskega bivalnega okolja, dolgoročne varne oskrbe z naravno pitno vodo, učinkovite rabe energije, spodbujanja uporabe javnega mestnega prometa in ohranjanja zelenih površin.

Izhodišča načrtovanja prostorskega razvoja MOL so obstoječe vrednote (naravne, kulturne in funkcionalne), ki ustvarjajo identiteto mesta in potenciale za njegov kakovosten razvoj. Ohranjanje in razvijanje kakovosti urbanega okolja in njegove identitete sta pogoja za uspešen gospodarski razvoj in kulturni pomen vsakega evropskega mesta. Zato so ohranjanje, nadgradnja in nadaljnji razvoj kakovostne strukture mesta kot celote in njegovih posameznih karakterističnih območij opredeljeni kot ključna težišča prostorskega razvoja.

Za sodoben čas je značilno naraščanje uporabe informacijsko-telekomunikacijske tehnologije, kar vpliva na nastajanje visoko tehnološke družbe znanja in na spremembe v organizaciji prostora (prepletanje bivalnega in delovnega okolja). Spreminja se življenjski slog, predvsem pod vplivom medmrežja se vedno bolj uveljavljajo delo na domu, izobraževanje na daljavo, telenakupovanje in druge oblike digitaliziranih storitev, ki narekujejo nova razmerja v rabi prostora in prostorski mobilnosti.

Z uveljavljanjem na znanju temelječe družbe postajajo raziskave, razvoj in izobražena delovna sila vedno pomembnejši. Med gospodarskimi dejavnostmi so velike razlike v prostorskih zahtevah, okoljskih vplivih ter tehnološki in kadrovski zahtevnosti. V zadnjih letih smo priča deindustrializaciji, zmanjševanju vloge industrije in povečevanju vloge storitvenih dejavnosti. Podoben trend je značilen tako za Slovenijo kot tudi za MOL.

Pri prostorskem načrtovanju je treba upoštevati predvsem javno korist. Temeljito je treba pretehtati nasprotujoče si pobude in interese tako z vidika sorazmernosti posega v prostor

kot izboljšave obstoječega stanja ter konfliktnost rabe prostora in koristi za prebivalce mesta.

3.2.3.1. Temeljni strateški cilji prostorskega razvoja MOL

1. Ljubljana kot glavno mesto države

Ljubljana, ki je glavno mesto Slovenije, je konkurenčna drugim evropskim glavnim mestom, njen cilj je postati pomembnejše Metropolitansko evropsko območja rasti, MEGA. S svojimi finančnimi, logističnimi, kulturnimi in raziskovalnimi potenciali bo odločneje prispevala k razvoju makroregije, ki povezuje Srednjo Evropo z Balkanom in Alpe z Jadranom. Ljubljana je zgodovinsko mesto, ki ima že dolgo zgodovinsko funkcijo glavnega mesta. Zato mora ostati nosilka nacionalne kulturne in zgodovinske identitete ter postati eno od pomembnejših regionalnih evropskih središč in glavnih mest držav članic Evropske unije.

2. Moderno mesto z bogato zgodovinsko in kulturno dediščino

Ljubljana ima izrazito fizično identiteto, h kateri prispevata kakovost urbane strukture in bogastvo kulturne dediščine. Cilji prostorskega razvoja mesta so celovito ohranjati, varovati in prenavljati zgodovinsko mesto, predvsem območja kulturnih spomenikov in druge vrste kulturne dediščine, ter kulturne in duhovne vrednote mesta in njegovo vitalnost. Pomembna je tudi krepitev razpoznavnih značilnosti mesta s prenovo in ustvarjanjem novih urbanih prostorov z vrhunsko arhitekturo. Stik med mestom in zelenim zaledjem bo ohranjen z zelenimi klini.

3. Mesto umetnosti, kulture in znanja

Cilji prostorskega razvoja so krepiti prepoznavnost mesta kot glavnega mesta kulture in umetnosti s prenovo in dograditvijo mreže kulturnih institucij lokalnega, nacionalnega in evropskega pomena, krepiti mesto kot središče reprodukcije znanja v povezavi s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, univerzo in raziskovalnimi inštituti (uveljaviti prepoznavnost Ljubljane kot univerzitetnega mesta), spodbujati kulturno raznolikost ter ohranjati in prenavljati mesto tudi za nove mestne dejavnosti.

4. Privlačno, urejeno in inovativno mesto

Cilji so ohranjati mesto po meri človeka, dvigniti kakovost življenja in bivanja v njem, prenoviti stanovanja, izboljšati dostopnost, urediti odprte javne površine ter zelene in rekreacijske površine, dopolniti mrežo vrtcev in šol ter domov za starejše občane, spodbujati podjetništvo in inovativnost, izboljšati upravljanje mesta. Značaj Ljubljane opredeljujejo ustvarjalna kultura, inovativna znanost, kakovostna univerza, vrhunsko zdravstveno varstvo in odprtost k mednarodnemu sodelovanju.

5. Varno in zdravo mesto

Cilji so celovito izboljšati stanje okolja, spodbujati zdrav način življenja z urejanjem športnih objektov in rekreacijskih površin, zagotavljati varnost otrok, mladostnikov in starejših ter odgovornost do socialno šibkejših, zmanjševati ranljivost mesta za potres ter naravne in druge nesreče ter zagotavljati varnost in učinkovitost družbene in gospodarske infrastrukture mesta. Prostorski razvoj mora biti prijazen do funkcionalno oviranih ljudi.

6. Sonaravno mesto

Mesto se želi razvijati trajnostno. Cilja sta ohranjati in dograjevati naravne kakovosti in življenjsko okolje v okviru MOL, kar velja tudi za hribovito zaledje in območja, kjer se izvajajo dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, kakor tudi za povezave v širšo regijo.

Našteti temeljni strateške cilji prostorskega razvoja Ljubljane izhajajo na eni strani iz splošnih načel prostorskega razvoja, na drugi pa iz naravnih in ustvarjenih danosti prostora Ljubljane. Bistveni so kakovostna zasnova organizacije prostora in omrežja naselij ter zagotavljanje smotrne rabe prostora. Oboje pa pomeni temelj pogojev za krepitev gospodarskega in družbenega razvoja ter aktivno varovanje okoljskih potencialov na območju MOL, LUR in tudi v širšem slovenskem prostoru. Na ta način je vzpostavljena možna povezave med prostorskimi pogoji za socialno in gospodarsko kohezijo. Konkretizacija temeljnih načel pomeni predvsem:

- nadaljnja graditev v okviru regionalnega mesta (Ljubljanske urbane regije, SKTE 3, pri čemer mesto Ljubljana utrjuje položaj središča urbane regije in tudi vseslovenske metropole,
- ohranitev koncentričnega modela v ožjem mestnem središču, kjer so poudarjene prenova urbanistične in arhitekturne dediščine, prenova degradiranih območij, izgradnja že začetih ali načrtovanih projektov, prometna razbremenitev itd.,
- kombinacija radiocentričnega in krakastega modela v kompaktnem mestu, predvsem znotraj avtocestne obvoznice (nadaljevanje strnjenega razvoja mestnega središča in poudarjen razvoj ob vpadnicah, ohranjanje vmesnih zelenih klinov),
- dopolnitve krakastega morfološkega modela v obmestnem prostoru (povezovanje koncentracij poselitve z JPP, zgoščanje poselitve ob postajališčih JPP in ohranjanje vmesnih zelenih cezur, gradnja novih koncentričnih povezav med kraki),
- vzpostavitev omrežja središč (centralnih območij z mešano rabo površin: družbeno, poslovno, oskrbno, stanovanjsko) glede na položaj v hierarhiji poselitvenega sistema ter njegovo povezovanje s sistemom členitve mestnega prostora (programsko in funkcionalno dopolnjevanje),
- na celotnem območju poselitve oblikovanje razmeroma avtonomnih enot in uveljavljanje enakomernejše razporeditve in pestrosti programov.

3.2.4 Prometna politika MOL (2012)

V Ljubljani smo se na izzive povečanega motoriziranega prometa aktivno odzvali s pripravo in sprejemom ključnih dokumentov, ki opredeljujejo strateške in operativne cilje urejanja trajnostnega prometa v mestu, npr. v Programu varstva okolja, Občinskem prostorskem načrtu (OPN), in v sodelovanju z Razvojno regionalno agencijo Ljubljanske urbane regije (RRA LUR) pripravili Strokovne podlage urejanja javnega potniškega prometa v Ljubljanski urbani regiji. Nato je leta 2012 Mestni svet Mestne občine Ljubljana (MOL) sprejel novo prometno politiko, katere poudarek je v spodbujanju trajnostnih oblik mobilnosti ter omejevanju osebnega motornega prometa. Zastavili smo si cilj izboljšati porazdelitev mobilnosti tako, da se do leta 2020 tretjina prevozov izvede z javnim prometom, tretjina z nemotoriziranim načinom premikanja in tretjina z osebnimi vozili. Našteti dokumenti so namenjeni splošnemu pristopu k urejanju področja mobilnosti.

Sprejeti politiki so sledili konkretni ukrepi, kot npr. obnavljanje voznega parka avtobusov javnega linijskega prevoza potnikov (221 vozil, od tega jih izpolnjuje standard EURO 5 ali več 48 vozil ter dodatnih 36 takšnih, ki vozijo na metan (CNG) ter dosegajo standard EEV ali odprtje prve javne polnilnice za vozila na stisnjen zemeljski plin v Sloveniji.

V preteklih letih smo za promet postopno zaprli mestno središče in s tem površine za pešce v središču mesta povečali za 550 % . Tako smo zmanjšali število parkirnih mest na javnih površinah. Meščani in obiskovalci lahko na površinah za pešce uporabljajo 4 brezplačna električna vozila, imenovana Kavalir, dve od njih prilagojeni tudi za prevoz gibalno oviranih oseb.

Znotraj sklenjenega notranjega obroča smo uvedli nove linije LPP, javni linijski prevoz potnikov širimo tudi v Ljubljansko urbano regijo (LUR). Od leta 2007 smo linije LPP podaljšali v obmestno zaledje (28 linij), do drugih občin pa smo v obdobju od 2010 do 2013 uvedli 9 linij LPP. Povečanje uporabe javnih prevoznih sredstev smo zagotovili tudi s pametno kartico urbano, ki je nadomestila zastarel sistem plačevanja posameznih voženj in s tem znatno znižali stroške prevozov za uporabnike. Prejeli smo posebno priznanje Evropske komisije za povečanje dostopnosti na področju prometa in z njim povezane infrastrukture (*Access City Award za leti 2012 in 2015),* kar dvakrat pa evropsko nagrado za trajne pridobitve v Evropskem tednu mobilnosti.

Poleg javnega linijskega prevoza potnikov se zavzemamo tudi za odgovorno rabo avtomobila, zato vzpostavljamo sisteme P+R na območju mesta in v LUR, zmanjšali smo število parkirnih mest v središču mesta, uvedli območja z lokalno omejenim dostopom, karejske sisteme enosmernih ulic in poostren nadzor nad nepravilnim parkiranjem. Redno izvajamo kampanje za odgovornejšo rabo avtomobila, promocijo kolesarjenja, hoje in uporabe javnega linijskega prevoza potnikov. Redno izvajamo projekt »Evropski teden mobilnosti in Dan brez avtomobila«; v okviru tega projekta smo izvedli tudi »Teden brez avtomobila«.

V obdobju 2008–2012 smo v okviru projekta CIVITAS ELAN, katerega glavna koordinatorka je bila Mestna občina Ljubljana, organizirali več kot 100 dogodkov za promocijo trajnostne mobilnosti. Eden izmed številnih projektov je bil tudi Osnutek strategije elektromobilnosti.

3.2.5 Elektromobilnost

Z izvajanjem načrta trajnostne mobilnosti – Strategije elektromobilnosti v MOL (2013) si prizadevamo, da bi občani MOL postopno prešli na okolju prijazna vozila in svoj vozni park prilagodili na eno od oblik elektromobilnosti. Prihajajoče tehnologije EV imajo vsekakor potencial, da temeljito spremenijo in izboljšajo promet z osebnim avtomobilom ter ga tako uspešno integrirajo v celostno podobo trajnostnega prometa. Uvajanje elektromobilnosti presega nasprotje med trajnostno naravnano mobilnostjo in svobodno mobilnostjo, saj EV zaradi svoje čistosti in tihosti lahko soobstajajo z drugimi oblikami trajnostnega prometa (hoja, kolesarjenje …).

MOL že uporablja štiri električna vozila Kavalir, ki so namenjena za vožnjo po območjih za pešce, Snaga ima v svojem voznem parku pet električnih tovornih vozil in en stroj za

pometanje, JP Žale ima sedem električnih vozil (od tega štiri električne skuterje), Javni Holding Ljubljana ima dva električna skuterja, MU MOL pa uporablja šest hibridnih osebnih vozil.

Načrtujemo gradnjo mreže polnilnic za električna vozila različnih zmogljivosti in hitrosti polnjenja.

3.2.6 Varovanje okolja

Skladno s Programom varstva okolja MOL (2014–2020) bomo okrepili prizadevanja za trajnostno rast in nenehno zviševanje kakovosti bivanja. Slednje bomo uresničevali z nenehnim prizadevanjem za čisto, varno, prijazno okolje za vse ljudi ter za ohranjanje in vzpostavljanje novih zelenih površin z edinstveno biotsko raznovrstnostjo. Že danes izvajamo ukrepe, ki bodo prihodnjim generacijam omogočile primerno okolje za ustvarjanje in življenje. Še naprej si bomo prizadevali za prehod v trajnostno odličnost prestolnice, pri čemer bomo spodbujali sodelovanje s posamezniki, organizacijami in tudi z državo.

Ljubljana želi biti mesto zadovoljnih meščanov v zdravem okolju z visoko kakovostjo vode, zraka in hrane, v katerem se meščanke in meščani zavedajo pomena varovanja okolja in svoj odgovoren odnos izkazujejo s skrbnim ravnanjem z naravnimi in ustvarjenimi dobrinami.

MOL je vidik trajnostnega razvoja vgradila v aktivnosti na vseh področjih delovanja in temu kriteriju podredila tudi oblikovanje proračunskih prioritet.

Visoka okoljska kultura želi biti opazna na vseh ravneh in v vseh predelih mestne občine. Mestno okolje je urejeno in smiselno povezano s svojim ruralnim zaledjem. Promet mora biti urejen sonaravno, tako da vse mesto živi s pomočjo trajnostno zasnovane energetske, komunalne in prometne infrastrukture. Dosežki mestne občine so vselej razvidni iz kazalcev zdravja prebivalcev mestne občine, njihovega zadovoljstva in dobre socialne vključenosti vseh demografskih skupin.

V obdobju 2014−2020 bo MOL uresničeval štiri strateške cilje:

- dolgoročno zavarovati vodne vire v MOL,
- zagotoviti varovanje naravnega okolja v MOL,
- izkoristiti površine MOL za pridelavo hrane in lokalno samooskrbo,
- prevzeti aktivno vlogo pri povezovanju in spodbujanju trajnostnega načina delovanja, poslovanja in bivanja v mestni občini.

3.2.7 Lokalni energetski koncept

Z namenom, da bi dosegli učinkovito in varno energetsko oskrbo, je Mestna občina Ljubljana pripravila Lokalni energetski koncept (v nadaljnjem besedilu LEK), v katerem je podrobno obravnavana energetska politika za prihodnje 10-letno obdobje. V ta namen je bila formirana občinska usmerjevalna skupina, ki je skupaj z mestno upravo in zunanjim izvajalcem oblikovala ta dokument.

Prva faza izdelave LEK je analiza obstoječega stanja rabe energije in oskrbe z energijo. Iz analize obstoječega stanja je razviden presek stanja na področju energetike, podan je potencial izkoriščanja obnovljivih virov energije, predstavljene so možnosti izboljšanja energetske učinkovitosti. V nadaljevanju so prikazani cilji energetskega načrtovanja, za izvedbo katerih so določeni tudi konkretni ukrepi v obliki akcijskega načrta trajnostne energije (SEAP).

Pri oblikovanju energetske politike so upoštevane državne usmeritve in evropske direktive na področju trajnostnega razvoja lokalne skupnosti in energetskega načrtovanja. MOL si prizadeva vzpostaviti moderen energetski sistem, ki upošteva nujnost povečanja energetske učinkovitosti in izrabe obnovljivih virov energije. Ukrepi se nanašajo na vse segmente proizvodnje, distribucije in rabe energije in vključujejo tako javni sektor kot tudi gospodinjstva in podjetja v občini. S skupnim prizadevanjem vseh bo mogoče doseči zastavljene cilje, izvedbo akcijskega načrta in posledično sodoben trajnostni razvoj občine.

Med prednostnimi ukrepi za doseganje zanesljive oskrbe z energijo LEK navaja:

- energetsko sanacija in spremembo energenta za ogrevanje javnih objektov (19) v upravljanju MOL na zemeljski plin (doslej ELKO) in spremembo energenta za ogrevanje javnih objektov (4) v upravljanju MOL na sistem daljinskega ogrevanja (doslej ELKO),
- širitev omrežja daljinskega ogrevanja ter zemeljskega plina in spodbujanje povečevanja izkoriščanja kapacitet energetskih infrastrukturnih sistemov, ki vključuje priključitev 10.000 odjemalcev (individualnih kurišč), ki uporabljajo ELKO na plinovodno omrežje (od teh aktivacijo približno 8.000 že izvedenih, a neaktivnih priključkov) in priključitev 1.000 odjemalcev (individualnih kurišč), ki uporabljajo ELKO na sistem daljinskega ogrevanja),
- zmanjšanje toplotnih izgub v omrežju daljinskega ogrevanja (4% zmanjšanje izgub),
- zmanjšanje rabe električne energije za delovanje sistema,
- hlajenje s toploto iz daljinskega sistema novogradenj in energetsko saniranih objektov na območjih, opremljenih s sistemom daljinskega ogrevanja, s hladilno močjo 250 kW in več na podlagi študije izvedljivosti,
- gradnjo plinsko-parne enote (PPE) v TE-TOL, d.o.o.,
- postavitev SPTE – plina 2. faze za sistem daljinskega ogrevanja po letu 2020,
- zamenjavo oz. posodobitev vršnih kotlov v TOŠ,
- spodbujanje ukrepov URE in OVE v vseh segmentih rabe energije.

3.2.8 Mladi

Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016–2025 zagotavlja lokalni politiki podlago za celovit pristop k izboljšanju položaja mladih na vseh področjih, ki so zanje pomembna (mladinsko delo, zdravje, izobraževanje, šport, kultura, stanovanjska politika). Iz Strategije izstopata dve prednostni usmeritvi za naslednje srednjeročno obdobje:

- okrepitev mladinskega dela tako v smislu izgradnje mreže mladinskih centrov kot odprtih in vsem dostopnih javnih prostorov s kakovostnimi programi mladinskega dela,

– povečanje možnosti za zaposlovanje mladih, ki je ključna prelomnica na poti do njihove samostojnosti.

Obenem pa se ta razvojni vidik in cilji v celoti skladajo z Resolucijo o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022 in s prednostnimi usmeritvami novega Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike 2014–2020.

3.2.9 Kultura

Nova Strategija razvoja kulture v MOL 2016–2019 kot zakonsko določen »lokalni program za kulturo« nadaljuje kulturno politiko MOL in ključne projekte, ki niso bili dokončani v prejšnjem štiriletnem obdobju. Med slednje sodi zlasti obnova nekdanjih industrijskih objektov Rog in Cukrarna, ki bosta v naslednjem obdobju ključna za urbano in programsko revitalizacijo obsežnih degradiranih območij. Kot večje investicijske projekte MOL na področju kulture, ki bodo realizirani predvidoma do konca leta 2019, lahko navedemo še: izgradnjo rezidenčnega centra Švicarija, izgradnjo minipleksa mestnega kina, obnovo Starega letališča Ljubljana, obnovo Križank in Vile Čira čara ter zagotovitev prezentacije kulturne in naravne dediščine Ljubljanskega barja.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 v poglavju Investicije na področju kulture (podpoglavje: Evidentiranje investicij v občinsko javno kulturno infrastrukturo, ki presega lokalni pomen, ter kulturne spomenike v lasti občin) opredeljuje naslednje projekte MOL, ki jih bo do konca leta 2017 podprlo Ministrstvo za kulturo RS:

Center Rog (rekonstrukcija/gradnja)	15.000.000	2016
Galerija Cukrarna (rekonstrukcija/gradnja) Ljubljanski grad (rekonstrukcija/gradnja)	15.000.000 14.000.000	2016 2017
Poletno gledališče Križanke (rekonstrukcija/gradnja)	5.000.000	2017
Švicarija – rezidenčni center (rekonstrukcija/gradnja)	3.540.000	2016
Muzej Plečnikova hiša (rekonstrukcija/gradnja)	2.799.273	2015
Vila Čira čara – kulturni center za otroško ustvarjalnost	2.226.041	2016

Vir: Nacionalni program za kulturo 2014–2017

3.2.10 Socialno varstvo

Strategija razvoja socialnega varstva v MOL od 2013 do 2020 je nastala na podlagi evalvacije pretekle strategije in potreb različnih skupin prebivalk in prebivalcev. Cilji strategije MOL izhajajo iz temeljnih načel socialne države. MOL bo tudi v naslednjih letih vodila socialno politiko, usklajeno s cilji Resolucije o nacionalnem programu 2013–2020, ki so naravnani k zmanjševanju tveganja revščine, k povečevanju socialne vključenosti ogroženih in ranljivih

skupin prebivalstva ter k izboljšanju razpoložljivosti, kakovosti, pestrosti, dostopnosti in dosegljivosti storitev, programov in drugih oblik pomoči.

Poleg splošnih si MOL za obdobje trajanja strategije postavlja tudi konkretne cilje. Tako Strategija s programi in ukrepi opredeljuje naslednja področja delovanja.

- storitve in programi, namenjeni starejšim,
- programi, namenjeni otrokom in mladim,
- programi, namenjeni ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje,
- programi in storitve, namenjeni ljudem s težavami v duševnem zdravju,
- programi, namenjeni ljudem s težavami zaradi motenj hranjenja,
- programi, namenjeni ljudem s težavami zaradi uporabe in/ali z zasvojenostjo z nedovoljenimi drogami,
- programi, namenjeni ljudem s težavami zaradi uživanja in/ali z zasvojenostjo z alkoholom,
- programi, namenjeni ljudem s težavami zaradi prekomerne rabe in/ali z zasvojenostjo s sodobnimi tehnologijami in spletom ter z drugimi oblikami zasvojenosti,
- storitve in programi, namenjeni ljudem, ki se srečujejo s tveganji za nastanek revščine in brezdomstva ter njunimi posledicami,
- programi in storitve, namenjene ljudem z različnimi oblikami oviranosti,
- programi, namenjeni imigrantkam in imigrantom,
- programi, namenjeni Rominjam in Romom,
- programi, namenjeni istospolno usmerjenim oziroma LGBT.

3.2.11 Vzgoja in izobraževanje

Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v Mestni občini Ljubljana za obdobje 2009–2019 temelji na izhodišču, da vsem prebivalkam in prebivalcem mesta ter regije omogoči različne kakovostne poti vseživljenjskega učenja in izobraževanja: od predšolske vzgoje, kjer morajo imeti starši možnost otroka vključiti v cenovno in lokacijsko dostopen javni ali zasebni vrtec, do osnovnošolskega izobraževanja, ki učencem zagotavlja visok standard splošne izobrazbe, ter izobraževanja odraslih, za katerega so v mestu in regiji na voljo različni, posameznim ciljnim skupinam namenjeni izobraževalni programi. Zato je potrebno razviti ustrezno infrastrukturo in kakovostno programsko ponudbo, ki bo omogočila vključevanje v izobraževanje vsem mladim in odraslim, ne glede na njihove različne življenjske situacije in potrebe.

Ob tem v strategiji poudarjamo še nekatere druge vidike, ki prav tako prispevajo k večji kakovosti – ne le izobraževanja, pač pa tudi varnosti, zdravja in preživljanja prostega časa otrok in mladih. Vrtci in šole morajo otrokom zagotavljati varnost na strokovno-pedagoško ustrezen in etično sprejemljiv način, obenem pa omogočati zdrav razvoj otrok in spodbujati njihovo odgovornost za lastno zdravje in zdravo življenje ter zdravje in zdravo življenje drugih udeležencev.

Otroci in mladostniki morajo imeti možnost, da se tudi v svojem prostem času glede na svoje želje in sposobnosti vključijo v kakovostne športne, kulturne, umetniške in druge dejavnosti,

za kar je poleg ustreznih in raznolikih programov potrebno zagotoviti tudi primeren infrastrukturni in kadrovski standard.

3.2.12 Šport

Javni interes na področju športa v Ljubljani, zapisan v Strategiji razvoja športa v MOL, je interesno in prostovoljno delovanje zlasti na področjih športne vzgoje, športne rekreacije, kakovostnega in vrhunskega športa ter športa invalidov. Športna društva in njihove zveze (civilna sfera) bodo imeli še naprej osrednjo vlogo na področju športa v Ljubljani, pri čemer bo Mestna občina Ljubljana s sistemskimi ukrepi izvajala podporo pri njihovem delovanju in razvoju, posodobiti pa je potrebno sektorsko strategijo, veljavno do leta 2012.

3.2.13 Stanovanja

Mestna občina Ljubljana skrbi, da s pravočasnim sprejemanjem prostorskih urbanističnih dokumentov zagotavlja dovolj poselitvenih možnosti, da prebivalci lahko primerno zadovoljujejo svoje stanovanjske potrebe. Poteka postopek sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta MOL, ki bo v okviru možnosti, kot jih dopušča stroka, upošteval tudi pobude občanov, investitorjev in vseh zainteresiranih na stanovanjskem področju. S sprejemanjem podrobnih prostorskih načrtov in programov opremljanja stavbnih zemljišč MOL tekoče zagotavlja pogoje za izvajanje stanovanjske gradnje.

Del stanovanjskih potreb v MOL pokriva tudi Javni stanovanjski sklad MOL.
Osrednji cilji Javnega stanovanjskega sklada MOL (v nadaljnjem besedilu JSS MOL) so:

- zagotoviti pestro stanovanjsko ponudbo in omogočanje cenovno dostopnih stanovanj za ranljive skupine prebivalstva,
- povečati število neprofitnih najemnih stanovanj in bivalnih enot ter zagotoviti njihovo univerzalno dostopnost.
- ohranjati in izboljševati obstoječi stanovanjski fond z vzdrževanjem, prenovo in modernizacijo stanovanj in stanovanjskih hiš,
- zagotoviti energetsko učinkovitost pri gradnji novih stanovanjskih stavb in energetsko prenovo obstoječih stanovanjskih objektov.

JSS MOL v okviru svojih pristojnosti in finančnih možnosti zagotavlja različne modele cenovno dostopne stanovanjske preskrbe predvsem za najbolj ogrožene skupine prebivalstva, med katere sodijo mladi in mlade družine, brezdomci, invalidi, starejši, tisti, ki niso sposobni samostojnega bivanja, socialno najbolj ogroženi kakor tudi mladi talenti tako na poslovnem kot umetniškem področju. Decembra 2015 je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025, ki za izgradnje stanovanjskih enot za socialno najbolj ogrožene in za prebivalstvo s posebnimi potrebami nalaga obveznost financiranja tudi Stanovanjskemu skladu Republike Slovenije. Zato bo JSS MOL uresničeval zastavljene cilje v obsegu kot ga bodo dopuščala razpoložljiva sredstva MOL in JSS MOL in kot ga bo dogovoril s Stanovanjskim skladom Republike Slovenije.

3.2.14 Upravljanje lastnega premoženja v Javnem holdingu Ljubljana

Razvojne usmeritve družbe so zapisane v Strateškem načrtu družbe Javni holding Ljubljana, d.o.o. Po uspešno izvedeni reorganizaciji Javnega holdinga v preteklih letih, je vzpostavljen model strateškega holdinga, ki omogoča učinkovito organizacijo ter menedžment poslovnih in delovnih procesov in doseganje poslanstva – biti družba za učinkovito in strokovno zagotavljanje poslovnih funkcij družbam v skupini (javno podjetje Energetika Ljubljana d.o.o., javno podjetje Vodovod – Kanalizacija d.o.o., Snaga javno podjetje d.o.o. in javno podjetje Ljubljanski potniški promet, d.o.o.). Podporne dejavnosti izvaja tudi za javni podjetji Ljubljanska parkirišča in tržnice, d.o.o. ter Žale, d.o.o. Poslovni procesi so podprti s sodobnim poslovno – informacijskim sistemom, katerega razvoj se nenehno nadgrajuje. Z namenom doseganja boljše učinkovitosti poslovanja celotne skupine je Javni holding prevzel še aktivnejšo vlogo v strateškem usmerjanju družb v skupini in okrepil svojo »skrbniško funkcijo zlasti nad strateškimi investicijami ter nudi vso strokovno podporo za izvajanje učinkovitih gospodarskih javnih služb. Razvoj Javnega holdinga bo še naprej sledil postavljenim ciljem reorganizacije, ki zahtevajo sprotno prilagajanje poslovnih procesov, predvsem z namenom doseganja optimizacije, učinkovitosti in strokovnosti. S tem so vzpostavljeni vsi pogoji za najboljšo podporo naročnikom, s končnim ciljem, ki je usmerjen v zadovoljstvo uporabnikov javnih storitev.

Družbe v skupini Javnega holdinga izvajajo svoje dejavnosti v središču urbanega okolja, zato sta poleg nemotenega in kvalitetnega zagotavljanja gospodarskih javnih služb zelo pomembna tudi nadzor in zmanjševanje negativnih vplivov na okolje. Vse družbe v skupini se bodo tudi v prihodnje vključevale v strokovne projekte varovanja okolja in nadaljevale aktivnosti v razvojnih projektih, ki prinašajo sodobne in okolju prijazne rešitve. Javni holding svojo zavezanost do okolja še nadalje nadgrajuje v smeri podpiranja zelenega voznega parka, nadaljevanja postopnega prehoda v virtualizacijo informacijskega okolja, s čimer občutno prispeva k okoljskemu in ogljičnemu odtisu družbe, sistemu za centralizirano upravljanje strežniških sistemov, zmanjševanju papirne dokumentacije z uvajanjem sistemov za podporo upravljanju z elektronskimi dokumenti, racionalnemu ravnanju s sredstvi za delo, zmanjševanju porabe pisarniškega materiala, z izvajanjem zelenih javnih naročil ter ozaveščanjem in obveščanjem javnosti.

Trajnostna usmeritev Javnega holdinga in družb v skupini so prizadevanja za izboljšanje okolja, gospodarstva in kakovosti življenja v mestu. Javni holding je tudi skrbnik javnega interesa.

3.2.15 Energetika

Skladno s Strategijo razvoja JP Energetika za obdobje 2014–2020 Energetika Ljubljana uresničuje svoje poslanstvo, da zmanjšuje okoljske obremenitve ter pozitivno vpliva na kakovost zraka v urbanem okolju Ljubljane in v osrednji Sloveniji. S stabilno proizvodnjo ter distribucijo energije omogoča kakovostnejše življenje in gospodarski razvoj te regije, Sloveniji pa učinkovitejše izpolnjevanje obljub na področju energetike in varovanja okolja. V okviru poslanstva in vizije Energetika Ljubljana s kratko- in srednjeročnimi strateškimi projekti uresničuje naslednje zastavljene cilje:

- pozicioniranje znamke Energetika Ljubljana kot celovitega ponudnika energetskih storitev v osrednji Sloveniji,
- osredotočanje razvoja in prilagajanje storitev uporabnikom,
- razvijanje novih prodajnih produktov in storitev trženja paketnih povezav energetske oskrbe,
- zagotavljanje visoke zanesljivosti obratovanja proizvodnih virov in distribucijskih omrežij daljinskega ogrevanja in zemeljskega plina,
- razvoj in povečanje izkoriščenosti vročevodnega in plinovodnega omrežja,
- dolgoročno ohranitev stabilnega in trajnostnega poslovanja družbe z doseganjem ekonomske učinkovitosti, zagotavljanje konkurenčnih cen in utrditev položaja na trgu ter večanje tržnega deleža,
- skrb za čisto in zdravo okolje z izvedbo prehodnega nacionalnega načrta Slovenije za znižanje izpustov snovi v zrak in emisij CO_2 na enoto proizvoda,
- širitev uporabe stisnjenega zemeljskega plina oziroma metana v prometu (CNG),
- zagotavljanje ustrezne dobičkonosnosti delovanja, ki bo vir sredstev za vzdrževanje sistema in nadaljnji razvoj.

3.2.16 Vodovod in kanalizacija

Načrt temelji na osnovnem poslanstvu družbe, ki je zagotavljanje varne in zanesljive oskrbe s pitno vodo uporabnikom, ki se s pitno vodo oskrbujejo iz javnega vodovodnega sistema ter zagotavljanje kakovostnih storitev na področju odvajanja in čiščenja odpadne vode, kjer družba izvaja obvezno gospodarsko javno službo odvajanja ter čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode.

Najpomembnejši izziv vseh deležnikov na ravni LUR je doseganje in ohranjanje visoke kakovosti vodnih virov na Ljubljanskem polju in Barju, kar Ljubljani omogoča dolgoročno in varno oskrbo z naravno pitno vodo, ter tudi izvajanje najsodobnejših ukrepov na področju odvajanja in čiščenja odpadne vode. To pomeni predvsem varstvo zajetij pitne vode in nujne ukrepe za odvajanje odpadne vode v aglomeraciji.

3.2.17 Odpadki

Področje ravnanja z odpadki je vsebovano v Strateškem načrtu družbe Snaga JP d.o.o. za obdobje 2012–2016 in Predlogu Strategije razvoja dejavnosti na področju ravnanja z odpadki v MOL za obdobje 2014–2035.

Družba z uresničevanjem svojega poslanstva skrbi za čisto in zdravo okolje ter za najsodobnejše ravnanje z odpadki. S sprejetjem Predloga Strategije razvoja dejavnosti na področju ravnanja z odpadki je MOL okrepila prve tri prioritete na področju ravnanja z odpadki – preprečevanje nastajanja odpadkov, ponovno uporabo in recikliranje. Izpolnjevanje strategije (koncept Nič odpadkov – *Zero Waste*) pomeni minimiziranje odpadkov za odlagališča in energetsko izrabo in dajanje prednosti recikliranju, predelavi in preoblikovanju materialov pred energetsko izrabo in odlaganjem ter s tem zmanjšanje primarnih virov.

Cilji MOL na področju ravnanja z odpadki v okviru načrta Nič odpadkov so: zmanjšanje celotne količine komunalnih odpadkov s preprečevanjem nastajanja odpadkov in varovanje virov, povečanje ponovne uporabe in recikliranja ter kompostiranja, povečanje koristne izrabe energije, pridobljene ob predelavi odpadkov, predelava odpadkov za zmanjšanje količin odpadkov za odstranitev, povečanje deleža ločeno zbranih frakcij, zmanjšanje količine odpadne hrane, sprememba odnosa občanov do hrane, povečanje količine ločeno zbranih nevarnih gospodinjskih odpadkov in zmanjšanje količine odloženih odpadkov na zanemarljivo količino.

Ukrepi, ki prispevajo k reševanju izzivov in problemov ter doseganju zastavljenih ciljev na področju ravnanja z odpadki so različne kampanje ter ukrepi, na primer: dograjevanje tarifnega sistema, ki bi bil za uporabnike najbolj pravičen (po principu Plačaj. kolikor odvržeš), končanje izgradnje podzemnih zbiralnic, postopno dograjevanje sistema ločenega zbiranja odpadkov z razširjenimi zbiralnicami, mini zbirnimi centri, zbirnimi centri, ekoparki (zbirni center in ponovna uporaba s spremljajočimi aktivnostmi), ureditev zbiranja manjših količin gradbenih odpadkov iz gospodinjstev na izvoru in njihovo nadaljnje ravnanje, nadgraditev sistema za zbiranje ločeno zbranih nevarnih gospodinjskih odpadkov z večjim številom sprejemnih mest, sprejem in izvajanje načrta Nič odpadkov v občinah, ki se bodo priključile na RCERO (Regijski center za ravnanje z odpadki) ter začetek poskusnega obratovanja RCERO-objektov za mehansko-biološko obdelavo odpadkov v letu 2015 in redno obratovanje leta 2017.

3.2.18 Podeželje

Strategija razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana v programskem obdobju 2014–2020 je izvedena iz paradigme, da Ljubljansko podeželje, z roko v roki z mestom in sosedi, izkorišča človeške, gospodarske in naravne potenciale podeželskega prostora za izboljšanje kakovosti življenja. Z razvojem kmetijstva, gozdarstva ter drugih gospodarskih dejavnosti podeželje nudi vsem možnost zadovoljitve njihovih potreb v urejeni krajini in v ohranjenem okolju, ki ima svojo prepoznavno identiteto.

Kot najpomembnejša razvojna področja izpostavlja:

- samooskrbo (zagotovitev kakovostnih dobrin kmetijstva in gozdarstva iz ohranjenega okolja z namenom samooskrbe MOL),
- povečanje števila raznolikih dejavnosti na podeželju,
- skrb za razvoj socialnega kapitala in ohranitev identitete podeželja.

Cilji strategije so:

- zagotoviti kakovostne dobrine kmetijstva in gozdarstva iz ohranjenega okolja z namenom samooskrbe Mestne občine Ljubljana (izboljšanje oskrbe prebivalcev MOL s kakovostno hrano, sonaravno gospodarjenje z gozdom in zaščita, ohranjanje in razvoj funkcionalne sposobnosti kmetijskih gospodarstev),
- povečanje števila raznolikih dejavnosti na podeželju (kontinuiran razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji in dvig prepoznavnosti podeželja ter oblikovanje celostnega pristopa k trženju dobrin podeželja),

- skrb za razvoj socialnega kapitala in ohranitev identitete podeželja (spodbujanje delovanja različnih interesnih skupin ter ohranjanje in razvoj obstoječih notranjih možnosti ljubljanskega podeželja).

3.2.19 Turizem

Kakor je zapisano v Strategiji razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020, je poslanstvo vseh deležnikov na turistični destinaciji Ljubljana, da skupno razvijajo kakovostno turistično ponudbo, ki pozitivno vpliva na kakovost življenja vseh prebivalcev Ljubljane. Ta je privlačna za njene obiskovalce in turiste do take stopnje, da nudi možnost dolgoročno uspešnega poslovanja turističnih in s turizmom povezanih deležnikov, pri čemer poudarja tudi pomen regije kot destinacije.

Poslovni in prostočasni turizem se v Ljubljani razvijata komplementarno. Poslovni in kongresni turizem se specializira oz. pozicionira skladno s strateškimi usmeritvami, ki so zapisane v dokumentu Kongresna Ljubljana 2020 – mesto za odlična srečanja, prostočasni turizem pa se vzpostavlja kot mesto za aktivna in romantična doživetja, mesto za uživanje v kulturi in športu.

Razvoj turistične destinacije temelji na delovanju različnih med seboj povezanih področij in strateških politik:

1. partnerstvo (dobro sodelovanje med javnim in zasebnim ter civilnim sektorjem, izboljšanje pogojev za gospodarsko rast),
2. konkurenčnost:
   - razvoj turistične ponudbe: vrhunske prireditve, svetovna dediščina UNESCO, nadgradnja ponudbe muzejev, ureditev sodobnega razstavno-kongresnega centra, nov hotel s petimi zvezdicami, manjše butične in inovativne nastanitve, prostor za avtodome, kopališče ob Savi,
   - ekološki turizem (ekološke kmetije, ekološko pridelani izdelki idr.),
   - Natura 2000 in drugi potenciali zavarovanih območij (naravna dediščina ipd.),
   - izboljšanje prometne dostopnosti in povezanosti Ljubljane (povezava z drugimi letališči, vzpostavitev hitrih prometnih povezav do Letališča Jožeta Pučnika, v Ljubljano z vlakom, nova avtobusna in železniška postaja,
   - razvoj kongresne dejavnosti,
3. intenzivno trženje (usmerjeno trženje turistične destinacije, razvoj kulturnega turizma, dvig prepoznavnosti destinacije, dobra informiranost turistov),
4. inovativnost in kakovost (inovativni turistični produkti, dvig kakovosti turistične ponudbe in infrastrukture),
5. znanje (dobra usposobljenost v zaposlenih v turizmu in zaposlenih v dejavnostih na turistični destinaciji Ljubljana, povezanih s turizmom, dobra informiranost deležnikov o ponudbi in predvidenem razvoju na destinaciji,
6. trajnostni razvoj.

3.2.20 Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije za obdobje 2014-2020

Ljubljansko urbano regijo sestavlja **26 občin** s skupno **542.447 prebivalci**. Regija zavzema 2.555 km^2, kar je 12,6 % površine slovenskega ozemlja.

Ljubljanska urbana regija je slovenska regija z največ znanja in kreativnega potenciala, saj so tu zgoščene ključne državne, znanstvene, raziskovalne, izobraževalne in kulturne institucije. Zaradi velikega števila podjetij in delovnih mest ustvari regija več kot tretjino slovenskega bruto družbenega proizvoda, kar pomeni, da je tudi gospodarsko najbolj razvita regija v državi.

Na podlagi uresničevanja razvojnih potencialov bo Ljubljanska urbana regija tudi v prihodnje **ohranjala in krepila vlogo glavnega nosilca gospodarskega razvoja na nacionalni ravni**. Razvijala bo človeški potencial ter spodbujala interdisciplinarno sodelovanje in prenos znanja. Ustvarjala bo ugodne pogoje za razvoj gospodarstva in spodbujala podjetništvo, s čimer bo zadrževala in privabljala visoko kvalificirano delovno silo ter investitorje. Prek mednarodnega povezovanja in krepitve vloge evropske metropole pa bo izboljšala konkurenčnost tudi v mednarodnem okolju.

Ljubljansko urbano regijo odlikujejo dobro ohranjeno in lahko dostopno naravno okolje, velika biotska raznovrstnost in pestra krajinska slika. Prav zaradi bližine kakovostnih območij narave ter prepletenosti grajenega in naravnega okolja je edinstvena med evropskimi metropolitanskimi regijami.

Regija s svojimi dejavnostmi stremi k **pozitivnemu, trajnostnemu odnosu do okolja, ki jo v slovenskem in mednarodnem prostoru umešča kot bioregijo.** V harmoniji z naravnim okoljem bo še naprej preudarno ravnala s svojimi naravnimi dobrinami ter krepila razvoj zelenega gospodarstva in zelenih delovnih mest – tudi s pomočjo sodobnih zelenih tehnologij. Prek trajnostnega in vključujočega razvoja bo regija nudila visok življenjski standard prebivalcem regije.

Zato je vizija Ljubljanske urbane regije za obdobje 2014–2020:
ZELENI MOTOR RAZVOJA: METROPOLITANSKA BIOREGIJA ZNANJA

Glede na ugotovljene primerjalne prednosti razvojne regije pred drugimi razvojnimi regijami, upoštevaje razvojne in prostorske potenciale ter globalne priložnosti je bila opredeljena tudi **razvojna specializacija regije**. **Ljubljanska urbana regija bo trajnostni razvoj gradila na znanju, inovativnosti, kreativnosti ter sinergiji vseh pomembnih akterjev in sektorjev.** Posebno pozornost bo namenila **razvoju gospodarstva**, ki bo skladen z razpoložljivimi okoljskimi zmogljivostmi prostora. Konkurenčnost regije bo povečevala z ustrezno prenovo ter razvojem prometne, okoljske, informacijsko-komunikacijske in družbene infrastrukture.
S prenovo prometne infrastrukture v smeri **trajnostne mobilnosti** se bodo pomembno izboljšali gospodarski tokovi in zmanjšale obremenitve okolja. **Zdravo in kakovostno bivalno okolje** bo dodatno zagotavljeno tudi z aktivnim varovanjem naravnih danosti, ustreznim načrtovanjem odprtega prostora, prenovo obstoječega stavbnega fonda in naselij ter sonaravno samooskrbo.

Na podlagi analize SWOT in opredelitve razvojne specializacije so določeni naslednji razvojni cilji regije: učinkovito notranje povezana regija, regija, ki preudarno uporablja svoj prostor,

naravne vire in energijo, regija, ki spodbuja razvoj znanja, kreativnosti in inovativnosti, prepoznavna in konkurenčna metropolitanska regija, regija, ki omogoča kakovostna delovna mesta, regija, ki zagotavlja visoko kakovost bivanja.

V odgovor na analizo stanja, razvojnih potencialov, ciljev in razvojne specializacije so za regijo oblikovane **tri razvojne prioritete**, strukturirane v **programe** in **ukrepe:**

Prioriteta 1: Rast konkurenčnosti regijskega gospodarstva (programi: inovativnost, kreativnost, znanje za konkurenčno gospodarstvo; zelene ekonomije – 7 ukrepov).
Prioriteta 2: Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov (programi: podnebno varna in energetsko prijazna regija; okoljska infrastruktura; ohranjanje narave – 5 ukrepov).
Prioriteta 3: Ljudem prijazna regija (programi: trajnostna mobilnost; urejanje prostora; družbeno povezovanje in enake možnosti; kultura, šport – 13 ukrepov).

3.3 Podrobni prikaz družbenih, okoljskih (prostorskih) in gospodarskih ciljev razvoja MOL

Našteti dokumenti in gradiva na vseh štirih ravneh (EU, RS, LUR, MOL) so bili analizirani po naslednjih šestih sklopih podatkov, in sicer ali gre za:

1. politiko, plan, program ali projekt,
2. načrtovani rok trajanja posamičnega dokumenta in/ali gradiva,
3. medsebojno vsebinsko usklajenost posameznih dokumentov in/ali gradiv z vidika načel trajnostnega razvoja,
4. opredelitev prednostnih razvojnih ciljev,
5. opredelitev kriterijev iz naštetih dokumentov in gradiv s poudarkom na uresničljivosti v danem času, ocena organizacijske sposobnosti pripravljavca programov ali projektov in razpoložljivost lastnih ter morebitnih zunanjih virov (ključna merila so tudi splošna merila trajnostnega razvoja iz dokumentov in gradiv EU in OECD),
6. opredelitev sektorskega nosilca priprave in izvedbe projekta ter časovnice.

Za pripravo okvir TUS-StrMOL smo cilje in usmeritve po posameznih strategijah, politikah in planih najprej razčlenili na tri programske sklope (**človek**, **okolje in prostor** ter **gospodarstvo in regionalni razvoj**), te pa podrobno razčlenili po posameznih temah. Iz njih je izveden nabor politik, ukrepov in programov, kar je v nadaljevanju bilo podlaga za opredelitev sinteznih strateških razvojnih ciljev trajnostnega razvoja MOL.

Tematska razdelava je predstavljena v preglednici.

Preglednica 2: Podrobni cilji po tematskih sklopih človek, okolje in prostor in gospodarstvo in regionalni razvoj

Sklop	Zap. št	Opis	Do 2020	*Cilj Do 2050*
1 ČLOVEK	1	DELOVNA MESTA, ZAPOSLOVANJE MLADIH DO 29 LET	Ustvarjanje lokalnega okolja, ki dviguje zaposljivost in ustvarja trajna delovna mesta. Umestiti cilje zaposlovanja mladih v strategije javnih zavodov in podjetij, katerih ustanoviteljica je MOL. Uvedba novih in krepitev obstoječih programov za razvoj inovativnih podjetniških pobud mladih, programov večanja kompetenc in zaposlitvenih možnosti za mlade z manj priložnostmi v družbi ter posledično ustvariti nova delovna mesta tako na lokalni kot regionalni ravni. Spodbujati razvoj znanstveno-razvojnih podjetniških vozlišč, razvoj kulturnih in kreativnih industrij ter obenem MOL povzdigniti v vrh po številu start-up podjetij.	*MOL bo mesto priložnosti za zaposlitve mladih z 0 % stopnjo nezaposlenih mladih do 29 let.* *MOL bo eno od vodilnih središč v EU na področjih, kjer ima primerjalno prednost (voda, les, znanje …) v kreativnih industrijah (podpora start-up podjetjem).*
	2	ZELENA DELOVNA MESTA	MOL bo povečala delež zelenih delovnih mest. Vzpostavila bo nova zelena delovna mesta v RCERO Ljubljana.	*MOL bo zagotovila večji delež trajnih in zelenih delovnih mest v primerjavi s prekarnimi in drugimi oblikami zaposlitev.*
	3	ZDRAVJE	MOL bo širila mrežo lekarniške in zdravstvene dejavnosti v okviru javnih zavodov MOL. Do sprejema sistemske rešitve bo MOL ohranila nadstandardne storitve, ki jih zagotavlja ločeno od ZZZS (nočna zobozdravstvena ambulanta, ambulanta za osebe brez zdravstvenega zavarovanja) ter izvedla energetsko sanacijo enot Zdravstvenega doma Ljubljana.	*Vsak prebivalec MOL bo imel dosegljivo in zagotovljeno kakovostno zdravstveno oskrbo na primarni ravni v okviru javne službe.*
	4	SOCIALNO VARSTVO	MOL bo vzpostavila delovanje centra za demenco in vodila socialno politiko, ki bo naravnana na zmanjševanje tveganja revščine, povečevanje socialne vključenosti ranljivih skupin in izboljšanje razpoložljivosti, kakovosti in dostopnosti storitev, programov in drugih oblik pomoči.	*MOL bo zagotavljala možnosti za socialno vključevanje vseh ranljivih skupin v družbo.*
	5	VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	Optimirati bo potrebno mrežo vrtcev in šol glede na demografska gibanja in načrtovanje varnih sosesk, ki narekujejo optimalno uporabo šolskega prostora in smotrno vlaganje vanj skupaj z družbeno-ekonomskimi ukrepi ter obenem zagotoviti visok vzgojno-izobraževalni standard za vse starostne skupine. Povečati vključenost otrok iz MOL v vrtce od 11. meseca starosti do vstopa v šolo.	*MOL bo prva v EU po izobraženih generacijah v vrtcih in šolah.*

			Razviti nov pristop dela z visoko usposobljenimi mladimi in nadarjenimi po zaključku izobraževanja s programi, ki spodbujajo pridobivanje delovnih izkušenj ob vstopu v prvo zaposlitev, zaposlitev nadarjenih štipendistov MOL. Zagotoviti kakovostno preživljanje prostega časa za otroke in mladostnike.	
	6	IZOBRAŽEVANJE – MLADI	Opolnomočiti vse ravni vzgoje in izobraževanja (otroke in vzgojitelje, pedagoške delavce - vzgojne, čustvene, socialne kompetence), poseben poudarek bo dan otrokom s posebnimi potrebami. Razviti celovit sistem kulturno-umetnostne vzgoje za različne ciljne in starostne skupine. Oblikovati mrežo mladinskih centrov, ki bodo izvajali primerljivo kakovostne programe za mlade na vseh področjih, ki so pomembna za njihov položaj in razvoj. Do leta 2020 ustvariti mrežo najmanj 20 mladinskih centrov Ljubljana. Krepiti različne oblike mladinskega dela.	*MOL bo mesto priložnosti za mlade: mesto mladih in za mlade.*
	7	STANOVANJA	Povečati število javnih neprofitnih najemnih stanovanj. Vzpostaviti sistem javnopravnih spodbud (ponudba komunalno opremljenih zemljišč, ugodna posojila) za zasebne vlagatelje v neprofitna najemna stanovanja in stanovanjska zadružništva, omogočiti sprotno reševanje stanovanjskih vprašanj socialno najbolj ogroženih ljudi in ranljivih skupin prebivalstva ter ustreznih stanovanj za mlade talente. Od leta 2016 naprej izvajati ciljni razpis za pridobitev neprofitnih stanovanj mladih do 29 let.	*MOL bo celovito prenavljala vse stanovanjske soseske, zgrajene pred letom 2000 in odpravila primanjkljaj vseh vrst javnih najemnih stanovanj.*
	8	KULTURA	Večanje participacije prebivalcev in obiskovalcev Ljubljane v kulturi ter kakovostenrazvoj javnih prostorov in javnih površin z različnimi kulturnimi rabami. Izboljšanje infrastrukturnih in finančnih pogojev za delovanje nevladnih kulturnih organizacij. Krepitev kulturnega turizma in mednarodne promocije ljubljanske kulturne ponudbe.	*MOL bo med vodilnimi evropskimi prestolnicami glede na zadovoljstvo meščanov in obiskovalcev z vrhunsko kulturno ponudbo.* *MOL bo trajno rešila prostorske težave javnih kulturnih zavodov MOL ter nadgradila obstoječo mrežo javne kulturne infrastrukture.*
	9	KULTURNA DEDIŠČINA, OBLIKOVNA PODOBA MESTA – PRENOVA IN REGENERACIJA	Obnova obstoječe kulturne dediščine in ureditev kulturnovarstvenega statusa za novo kulturno dediščino (kakovostna arhitektura in umetnost 20. st.) ter pridobitev Unescovega naslova za snovno in nesnovno kulturno dediščino (Plečnikova dediščina idr.).	*MOL bo mednarodno prepoznavna kulturna prestolnica z visoko stopnjo zaščite kulturne dediščine in urejeno zunanjo podobo.*

	10	JAVNI PROSTORI	Aktivna politika MOL glede zmanjševanja vandalizma; v roku največ 48 ur odprava vsake škode, ki je posledica vandalizma. Izgradnja novih četrtnih trgov in parkov in/ali rekonstrukcija zdajšnjih (v vseh ČS in lokalnih skupnostih), vzpostavitev mreže lokalnih urbanih centrov, trajnostna urbana prenova osrednjih urbanih javnih prostorov. Izvedba programa javnega življenja (raba) javnih prostorov.	*MOL bo brez vandalizma.*
	11	ŠPORT IN PROSTI ČAS	Povečati število zgrajenih in obnovljenih športnih objektov, zunanjih športnih površin po načelih trajnostnega razvoja. Povečati število trajnostnih športnih organizacij in športnih prireditev. Vse športne prireditve bodo sledile politiki Nič odpadkov.	*Vsak prebivalec MOL bo športno aktiven vsaj 2x tedensko.*
	12	UPRAVLJANJE Z LASTNIM PREMOŽENJEM	Vzpostavitev centra za občane »vse na enem mestu« z implementacijo CRM billinga (informacijske podpore za upravljanje odnosov s prebivalci) za vsa javna podjetja. Povečati število osebnih in delovnih vozil na CNG pogon v voznem parku MOL. V celoti prenesti informacijske storitve iz obstoječe fizične strojne opreme družb v skupini Javnega holdinga Ljubljana v virtualno okolje.	*MOL bo v celoti delovala po načelih pametnega mesta.*
	13	VARNOST KOT DOBRINA IN USTAVNA KATEGORIJA	MOL bo uvedla ničelno toleranco do kršitev v okolici javnih ustanov z najranljivejšimi skupinami (vrtci, šole, domovi starejših občanov, zdravstveni domovi …) in na prometnih površinah (pešci, kolesarji, prostori za invalide). Avtomatizacija zaznavanja prekrškov in vzpostavitev enotnega komunikacijskega centra MOL (vključitev vseh operativnih služb za delovanje mesta). Povečati število redarjev in njihovih pooblastil za zagotavljanje varnosti in preventivnih nalog ter zagotoviti njihovo stalno prisotnost na varnostno najbolj obremenjenih območjih. Ustanovitev Mestne policije.	*MOL bo najvarnejša prestolnica na svetu.* *MOL bo brez smrtnih žrtev v prometu.*

2 OKOLJE IN PROSTOR	1	TRAJNOSTNI PROSTORSKI RAZVOJ	Izvesti urbano prenovo degradiranih območij. Začeti z reurbanizacijo obmestja. Začeti z izvedbo urbane regeneracije stanovanjskih sosesk: celovita strategija regeneracije stanovanjskega fonda (zgrajenega med 1950–1985) z vključitvijo v državne stanovanjske politike in mestne razvojne programe. Strategija vključuje prenovo stavb, zunanjega prostora, ekološko in energetsko sanacijo, reševanje socio-ekonomskih problemov in načinov financiranja). Razvijati, širiti in povečati izkoriščenost sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja in, kjer to ni mogoče, širitev omrežja zemeljskega plina.	*MOL bo zelena svetovna prestolnica.* *Izvedena bo poglobitev železnice.* *Ljubljana ne bo imela degradiranih območij.* *Uvedeno bo integrirano prostorsko načrtovanje med vsemi ravnmi: državno, regionalno, občinsko.* *Urbana regeneracija stanovanjskih sosesk, zgrajenih med 1950–1985, bo uspešno izvedena, skladno s strategijo regeneracije stanovanjskega fonda.*
	2	OKOLJSKO SPREJEMLJIV PROSTORSKI RAZVOJ	Spodbujati trajnostne rabe prostora tako, da so pri vseh novih prostorskih ureditvah in prenovah že obstoječih mestnih območij upoštevana načela racionalne rabe prostora, učinkovite rabe energije, uporabe javnega mestnega prometa in ohranjanje zelenih površin ter načela dolgoročne varne oskrbe z naravno pitno vodo. Razbremeniti javni prostor vizualne polucije z grafičnimi in svetlobnimi reklamnimi panoji ter grafiti.	
	3	KAKOVOST ZRAKA	MOL bo zmanjšala onesnaženost zraka s povečevanjem deleža uporabe javnih prevoznih sredstev ob hkratni uporabi goriv, ki manj obremenjujejo okolje, s spodbujanjem hoje in kolesarjenja ter hkratnim zmanjšanjem avtomobilskega prometa; povečala bo tudi kakovostne zelen površine. MOL bo zmanjšala onesnaženost zraka s povečevanjem deleža priključevanja na daljinsko ogrevanje ob hkratnem spodbujanju uporabe okolju prijaznejših goriv in prepovedjo uporabe goriv, ki najbolj obremenjujejo okolje, v malih kurilnih napravah, za katere bo vzpostavljena natančna evidenca. Ohranjanje deleža OVE v sistemu daljinskega ogrevanja in povečanje deleža pri oskrbi z električno energijo. Širitev uporabe zemeljskega plina v prometu (CNG). Vsi avtobusi, ki ne izpolnjujejo standarda Euro 3, 4, 5, bodo zamenjani z avtobusi na CNG ali okolju prijaznejšimi avtobusi. Uvajanje električnih avtobusov, avtomobilov in gospodarskih vozil.	*MOL bo prva v EU po zmanjšanju toplogrednih plinov in drugih škodljivih delcev.*

	4	HRUP	Zmanjšati hrupno obremenjenost prebivalcev v MOL z ureditvijo trajnostnih protihrupnih ukrepov. Zmanjšati hitrosti vožnje na najbolj obremenjenih delih prometnic.	*MOL bo prva v EU po zmanjšanju obremenjenosti prebivalcev s hrupom glede na izhodiščno leto 2012.*
	5	SVETLOBNO ONESNAŽEVANJE	Zmanjšati svetlobno onesnaženje v MOL ob hkratnem zmanjšanju porabe električne energije za razsvetljavo objektov, mestnih ulic in cest s postopno zamenjavo obstoječe, okoljsko neustrezne razsvetljave, z okolju prijaznejšimi svetilkami.	*MOL bo prva v EU po zmanjšanju obremenjenosti prebivalcev in okolja s svetlobno onesnaženostjo glede na izhodiščno leto 2012.*
	6	NARAVNA DEDIŠČINA IN BIODIVERZITETA	Ohraniti in izboljšati stanje biotske raznovrstnosti v obstoječih in novih varovanih in zavarovanih območjih narave s poudarkom na okoljski sanaciji degradiranih območij ob hkratnem vključevanju in izobraževanju vseh prebivalcev MOL.	*MOL bo lastnica zemljišč (gozdov) v vseh zavarovanih območjih.* *Na območju MOL ne bo invazivnih tujerodnih vrst.*
	7	BLAŽENJE IN PRILAGAJANJE NA PODNEBNE SPREMEMBE	Razvijati in širiti ter povečevati izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja ter povečati delež OVE na območjih, kjer sistemi daljinskega ogrevanja ali priključitve na zemeljski plin niso ekonomsko opravičljivi. Povečati delež OVE (za 100 %) v sistemu zagotavljanja oskrbe z električno energijo ob hkratni uporabi novih proizvodnih virov, ki lahko omogočijo nižje specifične emisije toplogrednih plinov in manjšo količino odpadka pepela.	*MOL bo brez ogljična prestolnica.* *MOL bo v celoti prešla na OVE.*
	8	ZELENE POVRŠINE	Vzpostaviti evidenco zelenih površin in povezati načrtovanje zelenih površin s politiko urbanističnega razvoja in uporabo začasne rabe. Poleg novih zelenih površin vzpostaviti tudi nove zelene elemente (zelene strehe, stene, zelene dnevne sobe itd.). V MOL bodo postopno revitalizirana in sanirana degradirana območja.	*MOL bo ostala v večjem delu nepozidana in bo krepila kakovost zelenih površin.* *Vsa degradirana območja v MOL bodo sanirana.*
	9	VODE, VODNE POVRŠINE IN VODNOGOSPODARSKE UREDITVE	Reka Ljubljanica bo plovna v skladu s standardi varstva narave in varstva kulturne dediščine.	
	10	KAKOVOST VODE IN VODNEGA OKOLJA	MOL bo izboljšala ekološko stanje površinskih voda.	*Vodotoki v MOL bodo dosegali dobro ekološko stanje, urejena bodo rečna kopališča.*

	11	OSKRBA S PITNO VODO	Zmanjšati dejanske vodne izgube na 20% Povečati število odkritih okvar v sistemu za 10 % na leto; Ohraniti delež neskladnih vzorcev pitne vode pod 4 % Doseganje uravnoteženosti med napajanjem in odvzemi podzemne vode, ohranjanje količine podzemne vode na nivoju iz leta 1990. Izboljšanje kakovosti virov pitne vode in zmanjšanje onesnaževanja: ohranjanje koncentracije pesticidov novejšega izvora in nitratov v vodnjakih centralnega vodovodnega sistema ohranjati pod <0,05 ug/l in 25 mg/l, koncentracijo kloridov v vseh vodnjakih vodarne Hrastje zmanjšati pod 30 mg/l in kroma (VI) na vseh opazovalnih mestih na Ljubljanskem polju <10 ug/l.	*Varnost oskrbe v skladu z zakonodajo in tehničnimi standardi (kontinuirano zagotavljanje ustreznih količin, tlačnih razmer in skladnosti ter zdravstvene ustreznosti pitne vode) za javne vodovodne sisteme.* *Oskrba z naravno pitno vodo brez priprave vode v centralnem vodovodnem sistemu.* *Zmanjšati dejanske vodne izgube na 10 %.* *Vzpostavitev dveh rezervnih vodnih virov.*
	12	ODVAJANJE IN ČIŠČENJE ODPADNE VODE	Število aglomeracij > 2000 PE s 95 % priključenostjo na javno kanalizacijo povečati na 5. Koncentracija celotnega dušika na iztoku iz CČNL <10 mg/l, fosforja < 1mg/l, zagotovitev ustreznega čiščenja za predvideno dodatno obremenitev 120.000 PE glede na trenutno obremenitev. Zmanjšati vpliv Ljubljanice na centralni kanalizacijski sistem in CČNL z rekonstrukcijo štirih razbremenilnikov. Dograditev javne kanalizacije in zagotovitev ustreznega čiščenja odpadne vode na prispevnem področju CČN Ljubljana.	*Urejenost odvajanja in čiščenja odpadne vode v skladu z zakonodajo in tehničnimi standardi na celotnem območju MOL* *Odstranjevanje ostankov zdravil in drugih novopojavljajočih se onesnaževal iz odpadne vode.* *Dezinfekcija prečiščene odpadne vode* *Optimizacija procesov za doseganje energetske učinkovitost CČNL*
	13	RAVNANJE Z ODPADKI	MOL bo na področju ravnanja z odpadki z različnimi kampanjami in ukrepi dosegla do leta 2020 v okviru načrta Nič odpadkov naslednje cilje: – zmanjšanje količine komunalnih odpadkov glede na leto 2014, – zmanjšanje količine mešanih komunalnih odpadkov iz gospodinjstev na 80 kg/preb/leto, – 71 % delež ločeno zbranih frakcij komunalnih odpadkov, – vsakoletno zmanjšanje količine odpadne hrane med komunalnimi odpadki in sprememba odnosa občanov do hrane, – vsakoletno povečanje količine ločeno zbranih nevarnih gospodinjskih odpadkov do zanemarljivih količin v mešanih komunalnih odpadkih, – zmanjšanje količine odloženih odpadkov na 30 kg/preb/leto.	*MOL bo v okviru politike Nič odpadkov postala mesto z nič odpadki, v katerem bo dosegala najbolj učinkovito rabo virov in največjo stopnjo preprečevanja, zmanjševanja odpadkov na izvoru in ponovne uporabe, recikliranja in predelave odpadkov.* *V MOL ne bo več nelegalnih odlagališč odpadkov.*

	14	UČINKOVITA RABA ENERGIJE (URE) IN OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE (OVE)	Razvijati in širiti ter povečevati izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja ter povečati delež OVE na območjih, kjer sistemi daljinskega ogrevanja ali priključitve na zemeljski plin niso ekonomsko opravičljivi. Povečati delež OVE v sistemu zagotavljanja oskrbe z električno energijo ob hkratni uporabi novih proizvodnih virov, ki lahko omogočijo nižje specifične emisije toplogrednih plinov in manjšo količino odpadka pepela. Povečanje števila polnilnic s CNG. Javni prevoz bo uporabljal goriva, ki bodo manj obremenjujoča za okolje (npr. CNG).	*Javni prevoz bo v celoti uporabljal goriva iz OVE.*
	15	ZANESLJIVA OSKRBA Z ENERGIJO, CELOVITO ENERGETSKO UPRAVLJANJE	Povečati delež stavb na sistem daljinskega ogrevanja in sistem zemeljskega plina ob hkratnem povečanju števila uporabnikov infrastruktrunih sistemov daljinske energetske oskrbe in njihove zanesljivosti.	
	16	TRAJNOSTNA MOBILNOST – KOMPAKTNO MESTO	Umik cestnega tranzitnega tovornega prometa na železnice. Posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza (kakovosten, učinkovit in integriran železniški promet; trajnostni način prevoza). Obnova železniških postaj v regiji in izgradnja novih. Razvoj in posodobitev železniškega omrežja z navezavo do letališča Jožeta Pučnika Ljubljana. Preselitev dnevnih migrantov z osebnimi vozili na druge oblike mobilnosti. Ustavitev procesa suburbanizacije s stanovanjsko politiko, ki bi gradila vsaj toliko stanovanj, kolikor bi bilo delovnih mest.	*Uveden bo električni tramvaj na relacijah sever jug in vzhod-zahod. Avtobusne linije z avtobusi na električni pogon (zagotovitev elektrike iz lokalnih virov v MOL, če jih bo premalo, pa z dobavo 100 % čiste električne energije).*
			Ustavitev sedanjih urbanih procesov v Ljubljanski urbani regiji, ki so v nasprotju z deklariranim trajnostnim prostorskim razvojem regije.	
	17	TRAJNOSTNA MOBILNOST – REGIJA	Dokončati mrežo intermodalnih P+R točk (27). Dokončati regionalne kolesarske mreže. Vzpostaviti pogoje za večjo mobilnost prebivalcev (uporaba več vrst javnega prevoza, intermodalna stičišča, uporaba enotnih vozovnic).	*Železniška infrastruktura bo v celoti posodobljena in nadgrajena, posledično bo delež uporabe javnega železniškega prometa glede na druge oblike prometa v regiji največji.*

	18	TRAJNOSTNA MOBILNOST	Vsa vozila izpolnjujejo okoljski standard EURO 3 ali višji. Spodbujati uporabo javnega prevoza z razvojem informacijske tehnologije (»on line« informacije in sistemi za načrtovanje poti – vzporedno s sistemi elektronske izdaje vozovnic). Nadaljevati z zmanjševanjem negativnih vplivov prometa na okolje in zdravje prebivalcev. Na področju prevoza tovora v mednarodnem in tranzitnem prometu, prevzame železniški prevoz tovora večinski delež.	*Na področju storitev železniškega prevoza tovora, bo dosežen cilj: večinski delež prevoza tovora v mednarodnem in tranzitnem prometu je prevzela železnica.*
	19	ZELENO JAVNO NAROČANJE	Povečati število zelenih projektov: V vse mestne projekte vključiti okolju bolj prijazne materiale, opremo, pohištvo, stavbe in storitve. Obveščanje javnosti o »zelenih« projektih s poudarkom na okolju in človeku prijaznimi rešitvami z namenom: - varovanja okolja, - ozaveščanja oz. spodbujanja javnosti k bolj zdravemu življenjskemu slogu ter - spodbujanja gospodarstva za povečanje zelene ponudbe na trgu. Sodelovanje MOL pri izvedbi »zelene« nabave (v obliki svetovanja ali izvedbe postopkov po ZJN) predvsem v šolah in vrtcih.	*Vzpostavitev centralnega nabavnega organa/službe (za MOL in javne zavode MOL).*
	20	INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA	Uvesti nove storitve IKT: - omogočiti učinkovito in smotrno poslovno odločanje (Business Inteligence - BI)/ poročanje na nivoju MOL, - vizualna upodobitev podatkov (GIS), - delujoč enoten okoljski GIS sistem za MOL; - vzpostavitev "open data" platforme (informacija -> znanje -> trajnostni razvoj), - posredovanje javnih podatkov javnosti, ki ne bi predstavljalo stroška MOL, ampak le dodano vrednost, - omogočiti elektronsko izvajanje storitev za občane, zmanjševanje administrativnih ovir, zmanjševanje digitalne ločnice, - uvajanje storitev e-demokracije, e-participacija javnosti pri načrtovanju in izvajanju projektov, - mobilnost in lokacijske storitve.	*OKOLJE IKT:* *- popolnoma brezpapirno poslovanje,* *- virtualno delovno okolje kjerkoli in kadarkoli.* *STORITVE IKT:* *- vse storitve bodo e-storitve,* *- uveden bo osebni občinski virtualni 3D e-uradnik.* *ORGANIZACIJA IT v MOL:* *- uvedena bo enotna informatika za celotno MOL.*

	21	VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	Povečati poplavno varnost poplavno najbolj ogroženih območij s poudarkom na urbaniziranih območjih. Zagotavljati 5-minutno dostopnost do mesta nesreče za vse operativne službe. Ob sanacijah stavb, ki so v lasti MOL, izvesti tudi ukrepe za povečanje njihove potresne odpornosti. Zagotoviti potresno odpornost stavb vrtcev in osnovnih šol v MOL na 1. stopnjo kategorije poškodb.	*Zagotovljena bo potresna odpornost vseh objektov v lasti MOL na 1. stopnjo kategorije poškodb.* *Zagotovljena bo poplavna varnost v MOL pred visokimi vodami Q500.* *V vseh intervencijah bo zagotovljen 5-minutni intervencijski čas gasilskih enot. vključenih v Javno gasilsko službo MOL.*
	22	VARSTVO ŽIVALI	Obnova Živalskega vrta Ljubljana.	*Živalski vrt Ljubljana bo eden najbolj zanimivih in privlačnih živalskih vrtov v Evropi.*
3 GOSPODARSTVO IN REGIONALNI RAZVOJ	1	MEDNARODNI VIDIKI GOSPODARSKEGA RAZVOJA V PROSTORU	Sodelovanje z drugimi regijskimi centri v evropskih makroregijah (Alpski prostor, Donavska strategija, JV Evropa, Jadransko-Jonska strategija) (Zagreb, Beograd, Dunaj …): izvedba skupnih projektov.	
	2	KAPITALIZACIJA NA PREDNOSTIH IZ MAKROGEOGRAFSKE LEGE	Izvedba Intermodalnega logističnega centra, vezanega na promet po železnici. Izvedba nizkoogljičnih gospodarskih con. Izvedba 2. tira Ljubljana–Jesenice z odcepom do letališča Jožeta Pučnika Ljubljana.	*Izvedena bo prenova celotne železniške infrastrukture.*
	3	KREPITEV SREDIŠČNEGA GOSPODARSKEGA POLOŽAJA MESTA V DRŽAVI IN REGIJI	LUR bo učinkovito notranje povezana regija, ki: - preudarno uporablja svoj prostor, naravne vire in energijo, - spodbuja razvoj znanja, kreativnosti in inovativnosti, - je prepoznavna in konkurenčna metropolitanska regija, - omogoča kakovostna delovna mesta, - zagotavlja visoko kakovost bivanja.	*ZELENI MOTOR RAZVOJA metropolitanska bioregija znanja.* *LUR bo ohranjala in krepila vlogo glavnega nosilca gospodarskega razvoja na nacionalni ravni.* *LUR bo stremel k izgradnji pozitivnega, trajnostnega odnosa z okoljem, ki jo bo v slovenskem in mednarodnem prostoru umestil kot bioregijo.*
	4	PROSTORSKI REGIONALNI RAZVOJ	Uvedba strateškega prostorskega načrtovanja na ravni regije. Izdelava Regionalnega strateškega prostorskega načrta.	*Izvedena bo novelacija Regionalnega strateškega prostorskega načrta.*

	5	TRAJNOSTNI TURIZEM	Ljubljana bo na mednarodnem trgu prepoznana kot doživljajsko bogata evropska mestna turistična destinacija, mesto za aktivna in romantična doživetja ter poslovna srečanja skozi vse leto s poudarkom na kongresnem turizmu. Ljubljana bo ostala mesto z visoko kakovostjo bivanja in prijetno atmosfero za vse njene prebivalce, obiskovalce ter turiste. Ljubljana bo razvila privlačne programe za obdobja slabše obiskanosti mesta. Turisti bodo usmerjeni tudi v regijo. Vstopna točka Barje bo omogočala turistične vsebine.	*Ljubljana bo postala ena izmed vodilnih evropskih trajnostnih turističnih destinacij, ki bo temeljila predvsem na kakovostni trajnostni turistični ponudbi in manj na številu turistov.*
	6	TRAJNOSTNO KMETIJSTVO	Preprečevati prekomerno urbanizacijo; spodbujati standardizirano pridelavo hrane (integrirana, ekološka pridelava). Izkoristiti sredstva iz SKP EU za kmetijstvo. Podpirati druge oblike prehranske samooskrbe (vrtičkarstvo, urbano vrtnarstvo, skupnostni vrtovi kot začasna raba …).	*Samooskrba MOL bo v pomembnem deležu zagotovljena iz neposredne okolice Ljubljane.*
	7	TRAJNOSTNO GOZDARSTVO IN LESARSTVO KOT TEMELJ SAMOOSKRBE	Povečajo se površine gozdov s posebnim namenom v lasti MOL. Oblikovane prve skupine lastnikov gozdov za skupno gospodarjenje. Povečuje se obseg redno vzdrževanih gozdnih prometnic.	*MOL ima biološko stabilen gozd, ki zagotavlja njegov obstoj in naravno obnovo ter optimalno kljubovanje ujmam in kalamitetam.* *Gozd s posebnim namenom bo v celoti v lasti MOL; zagotavlja se vzdržna raba gozda, ki ga ohranja v večnamenski rabi.* *Lastniki gozdnih zemljišč bodo združeni v formalne in neformalne oblike za skupno gospodarjenje z gozdom in ohranjanje vseh njegovih funkcij.* *Urejena bo mreža gozdnih prometnic v lasti MOL, ki hkrati služijo gospodarski rabi gozda in drugim rabam, npr. rekreaciji; z odprtostjo gozdov se omogoča zniževanje stroškov gozdne proizvodnje. Izvedena bo večja gospodarska izkoriščenost gozda na različne načine (pridobivanje lesa, turizem); to pomeni večji prihodek za lastnike gozdov in s tem tudi več delovnih mest v lokalnem okolju, kar skupaj dviguje kakovost življenja.*

3.4 Sintezni strateški razvojni cilji MOL

3.4.1 Ljubljana – glavno mesto države

Pomen Ljubljane kot državnega središča in najpomembnejšega državnega prometnega vozlišča, ki naj se razvije v mednarodno konkurenčno glavno mesto države, poudarjata dva temeljna slovenska strateška dokumenta: Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04, v nadaljnjem besedilu: SPRS) in Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 (Služba vlade RS za razvoj, Ljubljana 2006, v nadaljnjem besedilu: RESOL).

Slika 4: **Ljubljana – jedrno mesto v jedrnem omrežju EU** (vir: EK)

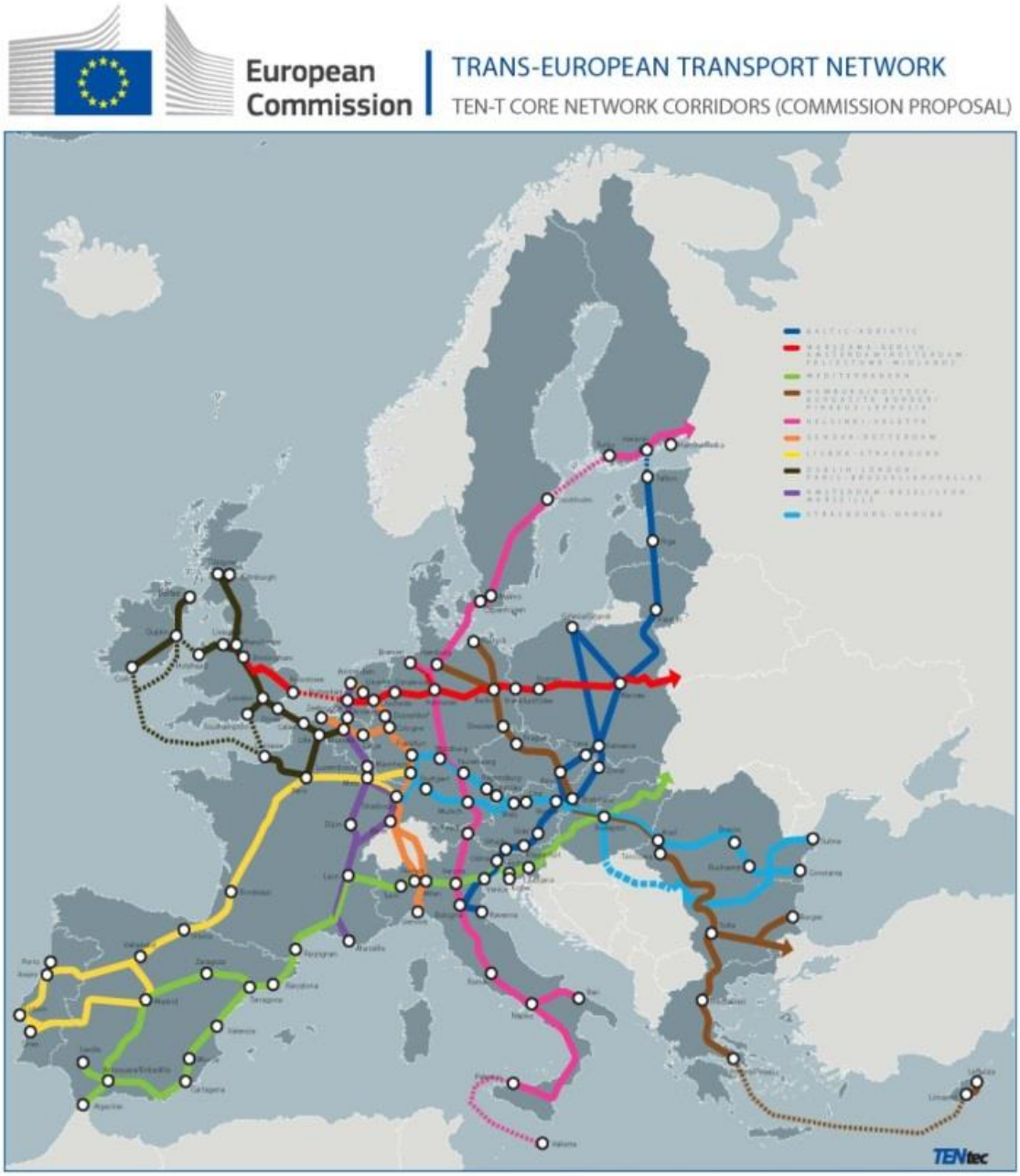

Slika 5: **Ljubljana – glavno mesto v odprti in policentrični Evropi**
(Vir: Vizije in scenariji za teritorij Evrope do leta 2050, ESPON 2014)

Ključne prioritete Slovenije in njenih mest so v evropskem kontekstu naslednje: pri pospeševanju povezanosti s širšim evropskim prostorom krepitev konkurenčnosti slovenskih mest v evropskem urbanem omrežju, skrb za učinkovito povezanost slovenskih

infrastrukturnih omrežij v evropska infrastrukturna omrežja in panevropske prometne koridorje ter skrb za povezanost najvrednejših delov narave v omrežja (SPRS). Ustvarjati je treba pogoje za izkoriščanje primerjalnih prednosti slovenskega prostora in skrbeti za enakovredno vključevanje pri oblikovanju čezmejnih regij. Ko govorimo o evropskem urbanem omrežju, je bistvena vloga Ljubljane v urbanih omrežjih različnih ravni. V Republiki Sloveniji je ključno omrežje 11 mestnih občin in 14 regionalnih centrov regionalnih razvojnih agencij. Na ravni Evropske unije je bistveno omrežje Evropskih metropolitanskih regij rasti (*European Metropolitan Growth Areas-MEGA*) in jedrnih mest vzdolž jedrnih TEN koridorjev. Tako se celotna Slovenija, znotraj teritorija in akvatorija naše države pa predvsem Ljubljana in Koper s svojo gospodarsko javno infrastrukturo vključuje v jedrna infrastrukturna omrežja (Trans European Network ali TEN) v okviru Mediteranskega in Baltsko-Jadranskega panevropskega prometnega koridorja, energetskega koridorja TEN in Jadransko-Jonske morske avtoceste, pri čemer je Ljubljana eno od jedrnih mest EU.

Glavne usmeritve MOL v evropskem kontekstu so krepitev položaja mesta Ljubljane in prevzem aktivne vloge v okviru velikih evropskih makroregij (alpske, mediteranske, podonavske in srednjeevropske) ter vključevanje v različne mednarodne pobude in delovne skupine na področju urejanja prostora, gospodarstva, kulture, družbenega razvoja, prometa itd.

Ljubljana mora kot glavno mesto države članice EU v programskem obdobju (2014–2020) utrditi svoj strateški položaj znotraj omrežja mest Evropske unije in širše, tako da bo aktivna na področju teritorialnega sodelovanja in bo postala središče Evroregije, ki bo delovalo kot akcijska enota z ustrezno strateško zmogljivostjo. V tej zvezi je cilj Ljubljane postopoma preiti iz razvojnega območja »MEGA« (*Metropolitan European Growth Area*) v razvitejše območje »*European Engine MEGA*« (po programu ESPON 2013).

Slika 6: **Ljubljana – MEGA: Metropolitansko evropsko območje rasti** (vir: OPN MOL-SD)

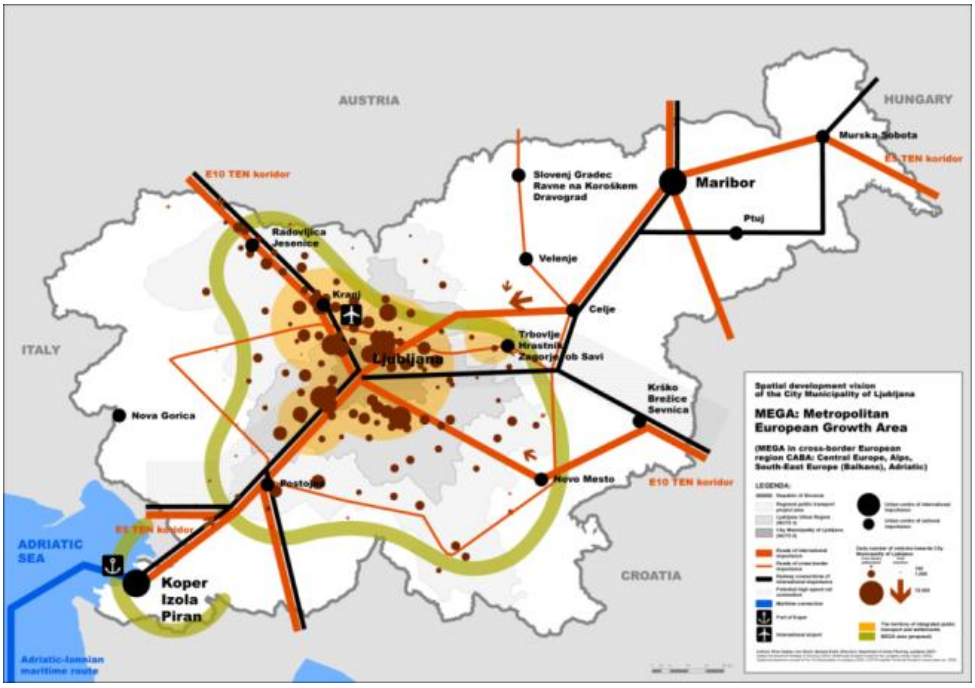

3.4.2 Ljubljana – regionalno mesto

MOL je središče statistične Osrednjeslovenske regije – Ljubljanske urbane regije (v nadaljnjem besedilu: LUR), ki zajema šestindvajset občin. LUR sodi med prosperitetne slovenske regije z močnimi razvojnimi potenciali, saj ustvari tretjino slovenskega bruto domačega proizvoda. V njej živi četrtina slovenskega prebivalstva, od tega kar štiri petine v njenem osrednjem delu (občine MOL, Domžale, Mengeš, Medvode), v Ljubljani pa je tudi 90 odstotkov vseh delovnih mest v regiji. Na poseljenost LUR so v zadnjem času vplivali predvsem procesi urbanizacije, suburbanizacije in nastajanje somestja. Za obmestna in zunajmestna območja je značilna razpršena poselitev, kjer je z inovativnim komunalnim in prometnim opremljanjem naselij ter optimalno razmestitvijo družbenih dejavnosti potrebno zagotoviti primerljivo bivalno kakovost.

Slika 7: **Primer regionalnega projekta: Regionalni sistem javnega potniškega prometa** (vir: RRA LUR)

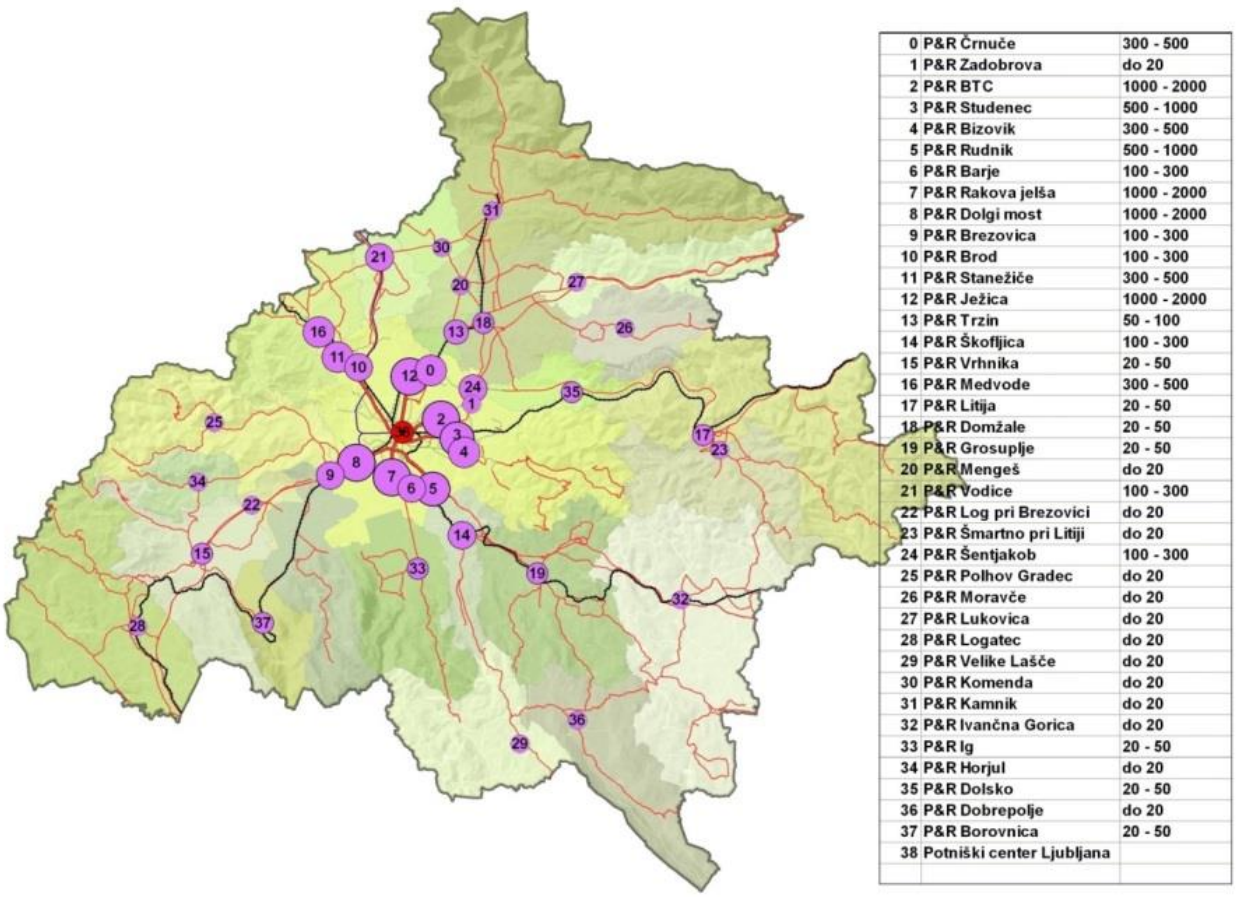

Na regionalni ravni so osrednji poudarki:

- Ljubljana je največje mesto v osrednjeslovenski statistični regiji – Ljubljanski urbani regiji, ki jo sestavlja 26 občin s svojimi 600.000 prebivalci;
- Ljubljana dejavno sodeluje pri izvajanju sistema regionalnega javnega potniškega prometa, ki bo zmanjšal prometne zastoje, bistveno prispeval k zmanjšanju onesnaževanja okolja s prometom, socialno pravično izboljšal dostopnost mesta in vplival na zmanjšanje transportnih stroškov;

- Ljubljana dejavno sodeluje v državnih projektih posodobitve regionalnega železniškega omrežja, predvsem pri načrtovanem projektu Ljubljansko železniško vozlišče, LŽV; stališče MOL je vsekakor poglobitev železnice. Sestavni del sta projekt Potniški center Ljubljana (PCL) in Logistični terminal Ljubljana (RRT Ljubljana).
- Ljubljana spodbuja razvoj inovativnih dejavnosti prek Tehnološkega parka in RRA LUR ter v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani in drugimi univerzitetnimi ustanovami. MOL je bila pobudnica projekta Slovensko inovacijsko stičišče (slovenska dolina inovativnosti).

3.4.3 Ljubljana – načrtovano zeleno mesto

Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana ohranja skoraj 3/4 površine zelene in nepozidane. Celovita vizija razvoja mesta poudarja zgoščanje naselbinske strukture, razvoj ob vpadnicah in regeneracijo degradiranih območij.

Ljubljana se ponaša z območjem svetovne dediščine UNESCO, štirimi krajinskimi parki, obsežnimi območji varovanih gozdov in naravnih rezervatov, vodovarstvenimi območji ter območji NATURA, ki so v ospredju naravovarstvenih in biodiverzitetnih politik EU, ki prek zelenih klinov in rečnih koridorjev segajo iz zaledja mesta globoko v središče.

Odprti javni prostori in zelene površine so integralni del vseh prostorskih ureditev v mestu.

Slika 8: **Razvoj odprtih javnih prostorov in površin za pešce v središču mesta** (vir: MOL)

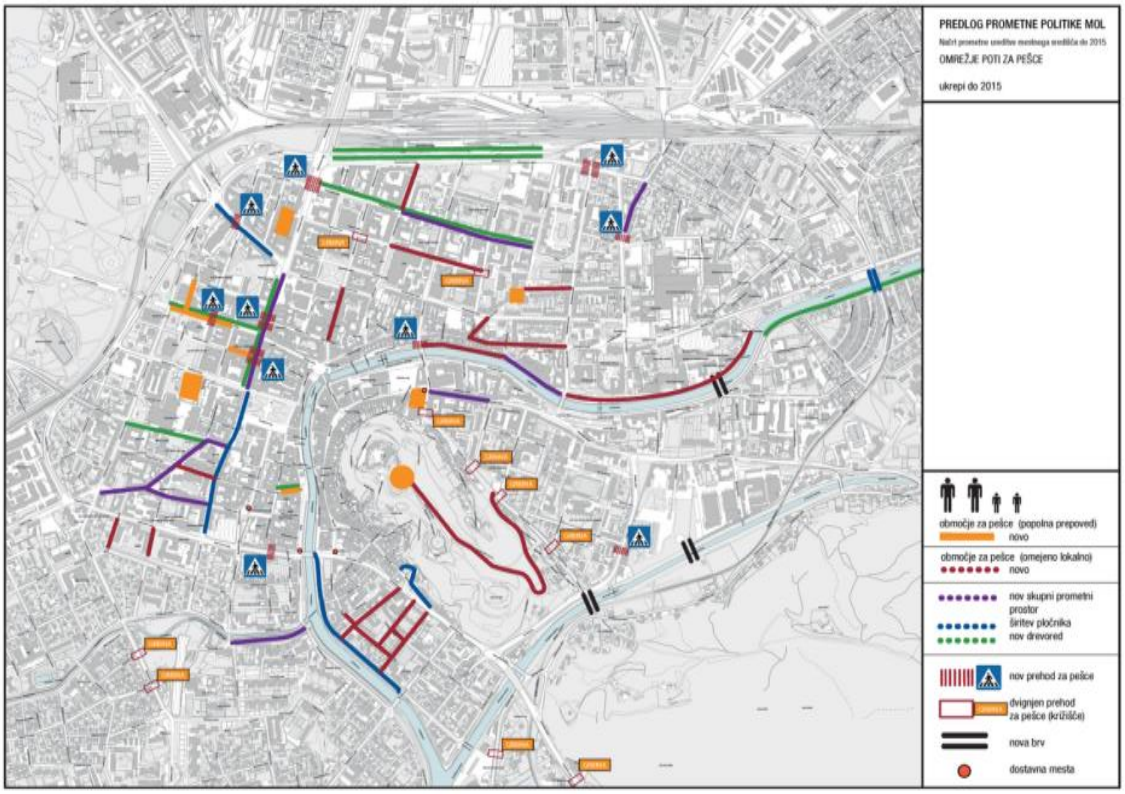

Slika 9: **Ogrodje sistema odprtih prostorov in zelenih površin v Ljubljani** (vir: OPN MOL-SD)

Zasnova zelenih klinov in povezav

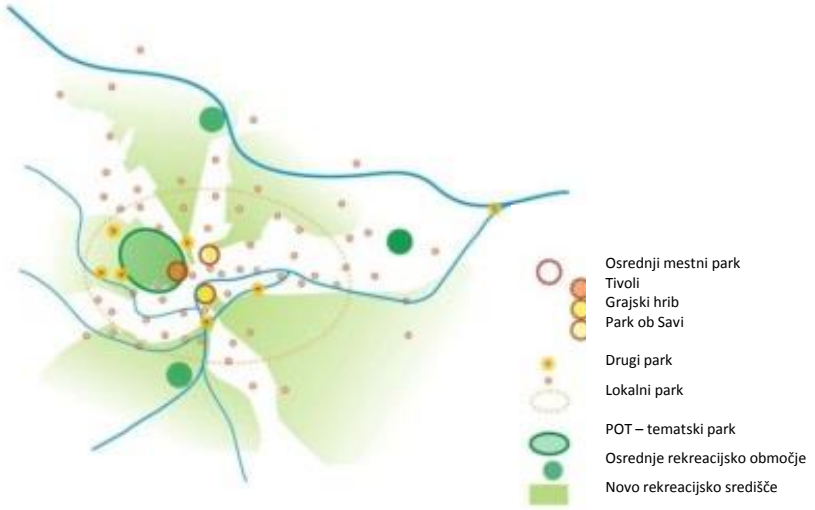

Zasnova omrežja parkov

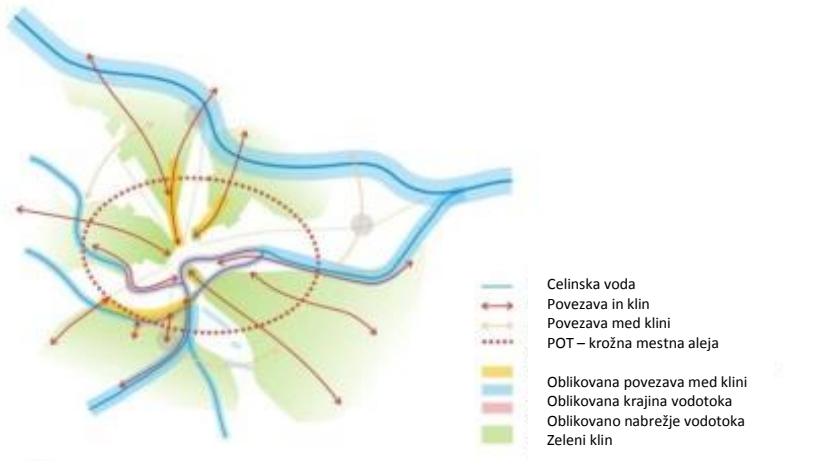

Zasnova najpomembnejših povezav in odprte (javne) zelene površine

3.4.4 Ljubljana – policentrično mesto

Podobno kot na državni ravni spodbujamo razvoj policentričnega naselbinskega sistema, ki je hkrati podedovana prednost poselitvenega sistema in določilo za načrtovanje različnih ureditev na lokalni ravni, lahko tudi poselitveno strukturo v Mestni občini Ljubljana razumemo kot omrežje središč.

Na lokalni ravni je Mestna občina Ljubljana členjena na sedemnajst četrtnih skupnosti, ki so osnovna teritorialne lokalne samouprave. V funkcionalnem smislu teritorij razumemo kot omrežje središč različnih rangov, pri čemer rang pomeni stopnjo ravni različnih dejavnosti, namenjenih prebivalstvu, npr. družbene dejavnosti, oskrba prebivalstva idr. Z razvojnimi dejanji in ustrezno regulacijo je mogoče krepiti vlogo posameznega prepoznanega središča, tako da se omrežje sorazmerno samostojnih središč dograjuje, hkrati pa se celovita struktura mesta ohranja oz. izboljšuje.

Takšna opredelitev pomeni tudi načrtno usmerjanje in ustrezno razdelitev razvoja na ves teritorij Mestne občine Ljubljana v skladu z opredeljenim tipom središča in gravitacijskega območja.

Slika 10: **Središča in njihova gravitacijska območja v MOL** (vir: OPM MOL-SD)

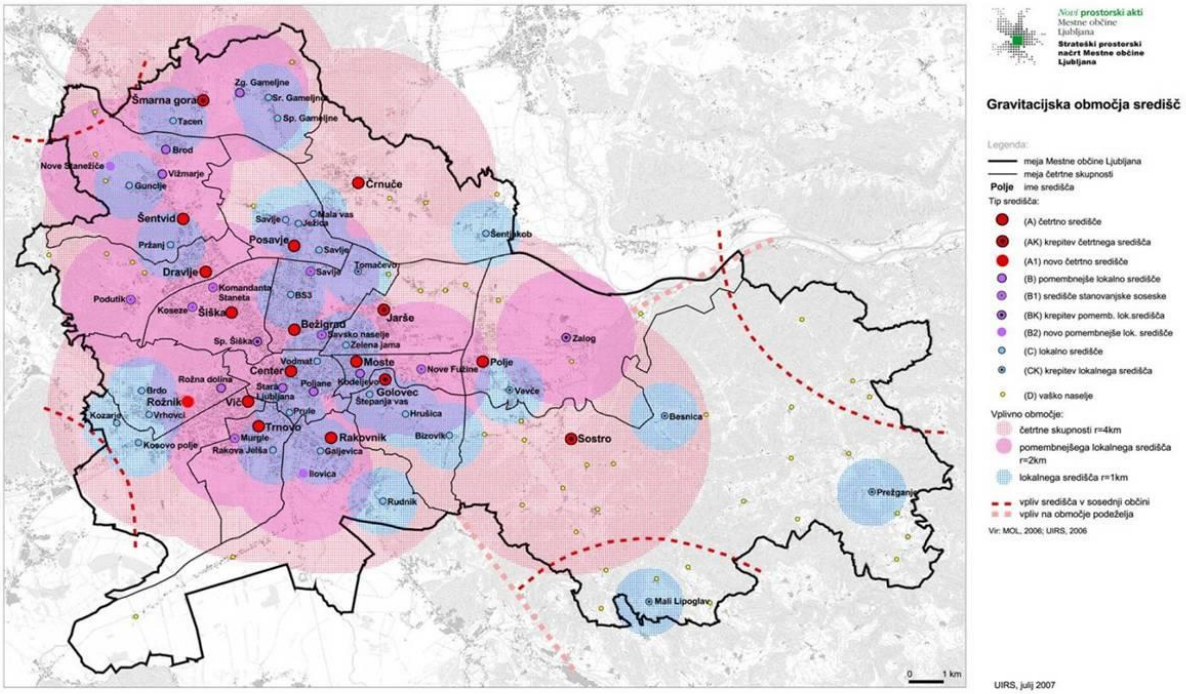

3.4.5 Ljubljana – mesto kulturne, umetniške in znanstvene ustvarjalnosti, prostorske kulture in dediščine

Ljubljana, glavno mesto Republike Slovenije, svojo mednarodno prepoznavno identiteto gradi na bogati kulturni dediščini ter na vrhunski in raznoliki kulturni in umetnostni ponudbi.

Ljubljana, nosilka Unescovega naslova svetovna prestolnica knjige 2010, je mesto kulture, ki se ponaša z izjemno bogato kulturno ponudbo in dostopnostjo kulture najširšim skupinam prebivalstva. Kultura je v Ljubljani pomemben dejavnik večanja kakovosti življenja posameznikov in posameznic, ne glede na spol, vero, gmotno stanje, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Ljubljana je ustvarjalno mesto, v katerem je kultura tesno povezana s turističnim, izobraževalnim, gospodarskim in drugimi sektorji, ki prispevajo k materialni in duhovni blaginji vseh njegovih prebivalcev in obiskovalcev.

Slika 11: **Karakteristična območja v Ljubljani** (vir: OPM MOL– SD)

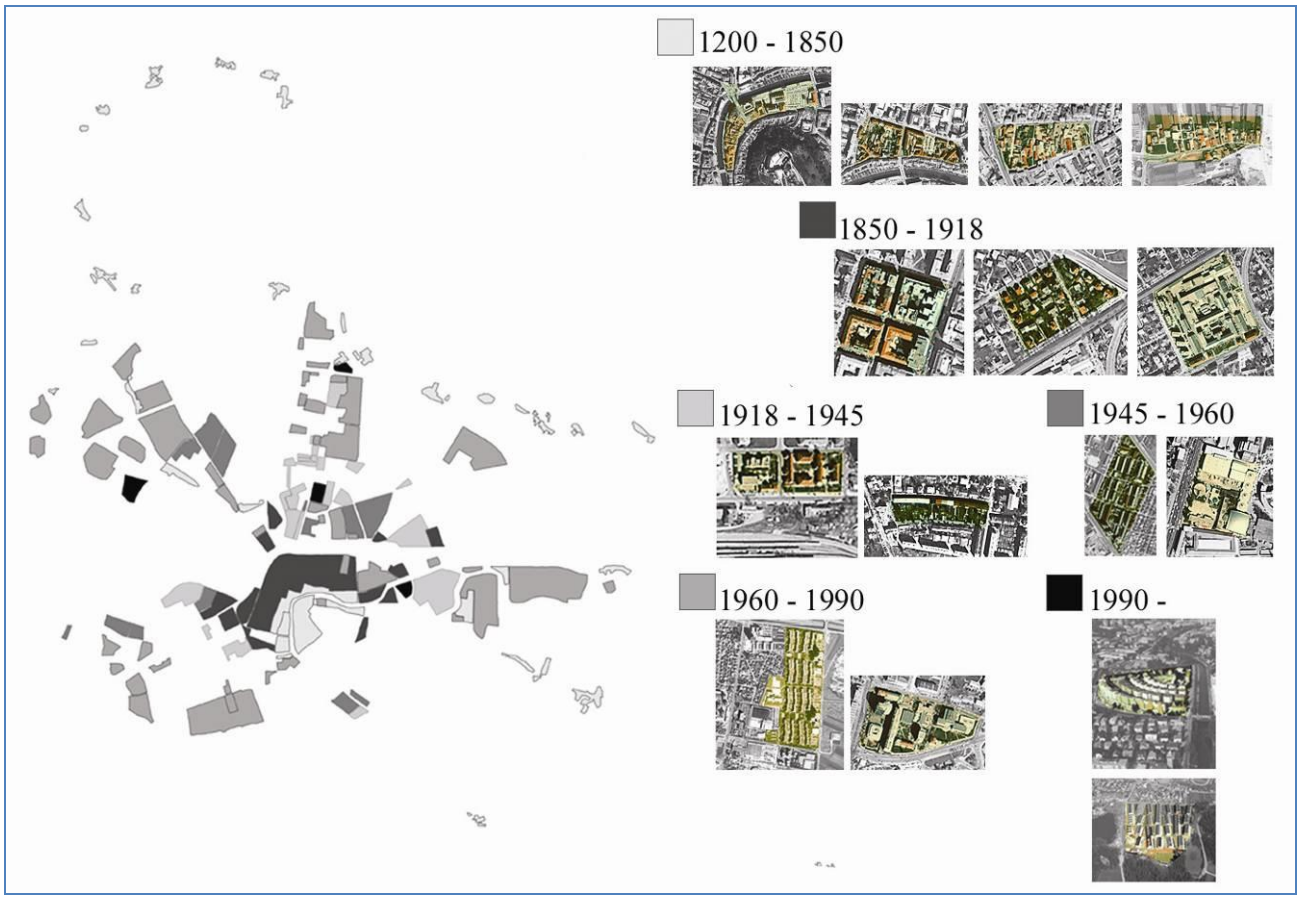

Temeljna strateška cilja prostorskega razvoja MOL sta: ohranjati in krepiti obstoječe prostorske naravne in kulturne vrednote mesta in tudi širšega prostora MOL, ki ustvarjajo identiteto in potenciale za kakovosten razvoj mesta in kakovost bivanja v njem, ker želi:

- ohranjati, vzdrževati in prenavljati kakovostne sestavine krajinske in naselbinske identitete, predvsem reševati vprašanja, povezana z nenadzorovano pozidavo

naravnega prostora, nenadzorovano rastjo predmestij in vaških naselij, slabim vzdrževanjem stavbnega fonda in neustrezno prenovo, zlasti kulturne in naravne dediščine,
- izboljšati kakovost okolja in razvijati estetsko podobo mesta na vseh ravneh,
- opredeliti nosilno oblikovalsko strukturo in jo kakovostno nadgrajevati s prenovo in prestrukturiranjem.

Slika 12: **Tovarna Rog ter Galerija Cukrarna in Palača Cukrarna – primera območij celovite prenove in urbane regeneracije** (vir: OK, MOL)

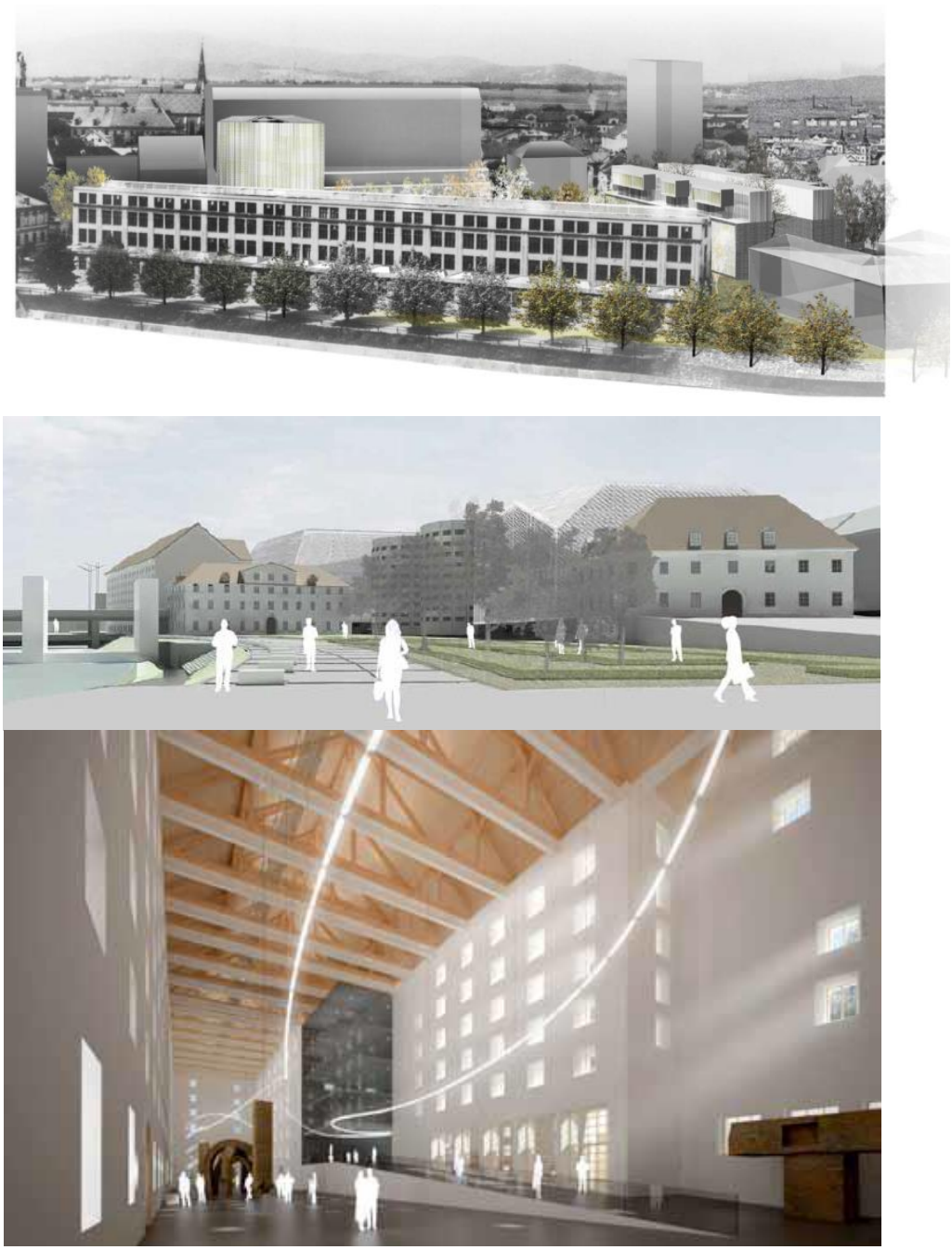

3.4.6 Ljubljana – socialno odzivno in odgovorno mesto, otrokom, mladim, starejšim in ranljivim skupinam prijazno mesto

Ljubljana je mesto, ki prek socialne politike deluje na zmanjševanje tveganja revščine, povečevanje socialne vključenosti ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva ter na izboljšanje razpoložljivosti, kakovosti, pestrosti, dostopnosti in dosegljivosti storitev, programov in drugih oblik pomoči.

Ljubljana v okviru proračunskih možnosti zagotavlja različne oblike stanovanj za šibkejše in socialno ogrožene prebivalstvene skupine.

Ljubljana bo nadaljevala s pripravami na podelitev Unicefovega naslova otrokom prijazno mesto in Mladim prijazna občina.

Slika 13: **Stanovanjsko območje Polje** (vir: JSS MOL)

Slika 14: **Primeri kakovostnih ureditev prostorov za otroke** (vir: OPVI)

Vrtec Vrhovci – Tehnološki park (foto: Blaž Zupančič)

OŠ Kolezija (foto: Blaž Zupančič)

OŠ Vide Pregarc (foto: Nik Rovan)

DC Mala ulica, Center za otroke in družine v Ljubljani (foto: arhiv JZ MU)

3.4.7 Ljubljana – trajnostno načrtovano in upravljano mesto

S ciljem, da bi dosegli visoko okoljsko in bivalno kakovost v Ljubljani, so politike, ukrepi, programi in projekti MOL naravnani na:

- izvajanje programov in ukrepov po Programu varstva okolja
  (osnovna izhodišča za razvojno načrtovanje so: zdravo okolje, zdrava pitna voda idr.);
- uresničevanje Lokalnega energetskega koncepta
  (spodbujanje stabilne oskrbe z energijo, uvedba sodobnega energetskega upravljanja, izkoriščanje obnovljivih virov energije ter skrb za izboljšanje energetske učinkovitosti);
- izvajanje Politike trajnostne mobilnosti
  (prednost v mestu imajo pešci, kolesarji in javni (regionalni) potniški promet – rumene linije, P+R);
- sodobno in učinkovito ravnanje z odpadki
  (izvajanje koncepta Nič odpadkov (»Zero waste«), preprečevanje nastajanja odpadkov, ponovna uporaba, recikliranje in ločeno zbiranje);
- zagotavljanje zdravega in vseživljenjskega bivalnega okolja
  (možnosti za kakovostno bivanje, rekreacijo in preživljanje prostega časa);
- omogočanje in nudenje razvojnih priložnosti
  (zagotovitev prostora in odzivne urbanistične regulacije za nove, okolju prijazne razvojne izzive na različnih gospodarskih področjih).

4 Dejavnosti za doseganje zastavljenih razvojnih ciljev

4.1 Uvod: operativni okvir

Enoten Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 je strateški izvedbeni dokument, ki bo podlaga za črpanje razpoložljivih sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Evropskega socialnega sklada (ESS) in Kohezijskega sklada (KS) v obdobju 2014–2020.

Slovenija v obdobju 2014–2020 razpolaga z okvirno 3,255 milijarde evrov sredstev iz evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, od česar je 159,8 milijona evrov namenjenih Instrumentom za povezovanje Evrope (za področje prometa) in 64 milijonov evrov za programe Evropskega teritorialnega sodelovanja. Preostala (večina) sredstev kar najbolj upošteva uresničevanje Strategije EU 2020 in je prednostno usmerjena v štiri ključna področja za gospodarsko rast ter ustvarjanje delovnih mest:

- raziskave in inovacije,
- informacijske in komunikacijske tehnologije,
- povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij,
- podpora za prehod na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika.

V dokumentu so opredeljena prednostna področja, v katera bo Slovenija vlagala sredstva v naslednjih sedmih letih, je skladen s Partnerskim sporazumom med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020, sledi strategiji EU 2020 ter ustreza zahtevam posameznega sklada EU, tako da bo zagotovljena ekonomska, socialna in teritorialna kohezija. TUS-StrMOL se zato pri opredelitvah posameznih ukrepov za doseganje strateških ciljev navezuje na vsebinske opredelitve tega dokumenta.

Evropska komisija je sicer opredelila 11 tematskih ciljev, znotraj katerih lahko države članice financirajo ukrepe evropske kohezijske politike in z njimi prispevajo k skupnemu doseganju ciljev Strategije EU 2020.

Seznam prednostnih osi za uvrščanje ukrepov	
1	Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva
2	Povečanje dostopnosti do informacijsko komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti
3	Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
4	Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja
5	Prilagajanje na podnebne spremembe

6	Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti
7	Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti
8	Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile
9	Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine
10	Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost
11	Pravna država, izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, učinkovita javna uprava, podpora razvoju NVO ter krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev
12	*Tehnična pomoč (KS - Kohezijski sklad)*
13	*Tehnična pomoč (ESRR - Evropski sklad za regionalni razvoj)*
14	*Tehnična pomoč (ESS - Evropski socialni sklad)*

Smernice MOP za pripravo trajnostnih urbanih strategij nalagajo, da se z uporabo mehanizma CTN doseže povezane učinke vlaganj, ki jih bodo v skladu s trajnostnimi urbanimi strategijami identificirala in izbrala mesta sama. Tako naj bi mesta zagotovila doseganje ciljev TUS, npr. specifičnih ciljev prednostnih naložb za urbano prenovo, trajnostno mobilnost in za učinkovito rabo energije ipd., kar bo MOL upoštevala pri pripravi predlogov za uresničevanju zapisanih ciljev trajnostnega razvoja v TUS-StrMOL.

4.2 Ključne usmeritve po sinteznih ciljih z naborom ukrepov in programov do leta 2020

4.2.1 Ljubljana – glavno mesto države

Usmeritev: Kapitalizacija mednarodnega položaja MOL kot jedrnega mesta na jedrnih koridorjih EU

Ukrep/program:

- izboljšanje železniške infrastrukture na teritoriju MOL in v regiji ter v povezavah do sosednjih regij ter mednarodnega letališča Jožeta Pučnika in pristanišča v Kopru,
- nadaljevanje projekta mednarodnega Potniškega centra Ljubljana (PCL),
- rekonstrukcija in razširitev intermodalnega Logističnega terminala Ljubljana,
- pozicioniranje Ljubljane na mednarodnem turističnem trgu kot doživljajsko bogate evropske mestne turistične destinacije, mesta za aktivna in romantična doživetja ter poslovna srečanja skozi vse leto s poudarkom na kongresnem turizmu.

4.2.2 Ljubljana – regionalno mesto

Usmeritev: Izvajanje politike elektromobilnosti in trajnostne prometne politike

Ukrep/program:

- dokončanje mreže intermodalnih P+R točk v LUR,
- vzpostavitev pametnih informacijskih sistemov in sistemov upravljanja prometa ter spodbujanje upravljanja mobilnosti v javnem potniškem prometu,
- izboljšana mestna in regionalna kolesarska mreža s servisnimi postajami,
- regijsko operativno središče za nadzor prometa.

4.2.3 Ljubljana – načrtovano zeleno mesto

Usmeritev 1: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih

Ukrep/program:
- pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za urbano kmetijstvo, gozdarstvo in vrtičkarstvo,
- regeneracija degradiranih nabrežij rek za rekreacijske dejavnosti, npr. kolesarske steze in Park Sava, tudi v regionalnem okviru.

Usmeritev 2: Energetska obnova stavb, uvajanje sodobnega energetskega upravljanja, trajnostna gradnja

Ukrep/program:
- energetska sanacija stavb v lasti MOL in povečanje energetske samozadostnosti (npr. sončna elektrarna LPP,
- posodobitve in gradnje novih energetskih objektov (npr. PPE TOL, obnova sistema daljinskega ogrevanja).

Usmeritev 3: Sistemi ogrevanja na obnovljive vire, daljinska distribucija toplote in hladu

Ukrep/program:
- izgradnja dopolnilnih sistemov ogrevanja na obnovljive vire na večjih objektih v lasti MOL, namenjenih energetski samooskrbi, in integracija širših poselitvenih območij v posodobljeno enotno oskrbno omrežje.

Usmeritev 4: Razvoj sodobne, pametne energetske oskrbe

Ukrep/program:
- uvajanje pametnih distribucijskih sistemov z uvajanjem pametnih aktivnih omrežij in merilnih sistemov za daljinski prenos podatkov za povečanje energetske učinkovitosti in boljšo rabo obnovljivih virov energije po načelu *demand/response*.

Usmeritev 5: Izvajanje politike elektromobilnosti in trajnostne prometne politike

Ukrep/program:
- izboljšanje javnega potniškega prometa v MOL,
- zelena mestna logistika: povečanje števila vozil v skladu z visokimi okoljskimi standardi v javnem potniškem prometu in drugih vozil vseh javnih služb (CNG, električna vozila …),
- uvedba linij z električnimi avtobusi (minibusi) na področju MOL,
- gradnja nizkoogljičnih polnilnih mest,
- vzpostavitev mreže polnilnic za električna vozila,
- vzpostavitev pametnih informacijskih sistemov in sistemov upravljanja prometa ter spodbujanje upravljanja mobilnosti v javnem potniškem prometu,
- uvedba Okoljske cone za vozila na območju MOL,
- izboljšana mestna in regionalna kolesarska mreža s servisnimi postajami,
- izvedba varnih šolskih poti za pešce in kolesarje.

4.2.4 Ljubljana – policentrično mesto

Usmeritev: Učinkovita raba prostora v četrtnih in lokalnih središčih

Ukrep/program:
- ureditev četrtnih centrov (ČC) v vseh 17 četrteh ter vzpostavitev lokalnih centrov ter lokalnih projektnih skupin, npr. Kulturno središče Fužine,
- urbana regeneracija opuščenih in degradiranih območij v širšem mestnem središču, pri čemer urbana regeneracija poleg prostorske pomeni tudi socialno in gospodarsko regeneracijo pod pogoji in usmeritvami varstva okolja,
- mreža mladinskih centrov Ljubljana.

4.2.5 Ljubljana – mesto kulture, prostorske kulture in dediščine

Usmeritev: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih za namene kulturne ponudbe in varovanja dediščine

Ukrep/program:
- dograditev mreže infrastrukture s ponudbo kulturnih programov (npr. Center Rog – center vizualnih umetnosti, Galerija Cukrarna in Palača Cukrarna: največji in sodoben galerijski prostor v državi, Palača slovenskega jezika in kulture knjige ter mladih idr.),
- razvoj mreže četrtnih in lokalnih kulturnih središč (npr. Kulturno središče Fužine) ter mreže mladinskih centrov,
- izvajanje energetske sanacije objektov ob hkratni protipotresni ojačitvi,
- prenova objektov stavbne dediščine in območij naselbinske dediščine.

4.2.6 Ljubljana – socialno odzivno in odgovorno mesto ter otrokom prijazno mesto

Usmeritev 1: Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik

Ukrep/program:
- odzivanje na rastoče potrebe ogroženih družbenih skupin (npr. vzpostavitev delovanja centrov za demenco in sukcesivno mreže centrov),
- vzpostavitev mladinskih centrov,
- krepitev izvajanja mladinskega dela in različnih podpornih programov za mlade,
- vzpostavitev organizacijskega okolja za ustanovitev stanovanjskih zadrug in drugih kooperativ za različne namene (gradnja novih stanovanj, prenova stanovanjskih sosesk),
- odpravljanje grajenih ovir v bivalnem okolju,
- odzivanje na problematiko začasnih nastanitev in begunske problematike.

Usmeritev 2: Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost

Ukrep/program:
- razvoj in optimizacija mreže vrtcev in mreže šol z obogatitvenimi programi MOL,

- izboljšanje procesa integracije otrok s posebnimi potrebami in ureditev statusa otrok s posebnimi potrebami v VIZ ustanovah in v življenjskem okolju (usposabljanje pedagoških delavcev v programu Izobraževalnega centra Janeza Levca in MOL) ter podpora aplikativnim dejavnostim vrtcev, šol in nevladnih organizacij (NVO),
- zagotavljanje vseh pogojev za vključevanje generacije tretjega življenjskega obdobja v izobraževalne programe in ponudba kakovostnih programov za vseživljenjsko učenje (npr. program MOL, ki ga izvaja JZ Centra Štuparja in NVO),
- širjenje programov za kakovostno preživljanje prostega časa predšolskih otrok, mladostnikov in družin (npr. spodbujanje in podpiranje dejavnosti NVO, Družinski center Mala Ulica z odpiranjem enot na novih lokacijah ipd.),
- razvoj novega pristopa dela z visoko usposobljenimi mladimi in nadarjenimi po zaključku izobraževanja s programi, ki spodbujajo pridobivanje delovnih izkušenj ob vstopu v prvo zaposlitev in zaposlenih nadarjenih štipendistov MOL,
- nadaljnji razvoj programov v okviru vseživljenjskega učenja.

Usmeritev 3: Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti za vse občane

Ukrep/program:
- nadaljnja avtomatizacija upravnega dela Mestne uprave in razvoj aplikacij za izboljšanje kakovosti upravnega dela in javnih informacijskih storitev ter izboljšanje dostopnosti, npr. razvoj trajnostno in s smernicami pametnega mesta naravnanih elektronskih storitev za občane in zaposlene v javnih podjetjih, zavodih in organih MOL,
- izboljšanje upravljanja z nadaljnjo informacijsko usposobitvijo Mestne uprave in javnih podjetij, npr. »oblak MOL«, optimizacija in avtomatizacija procesov in stalno izobraževanje,
- digitalizacije podatkov in uvedba tehnologij, ki omogoča javen dostop do teh podatkov za vse (npr. števna mesta za kolesarje in avtomobile, geodetski posnetki ipd.),
- izvajanje zelenih javnih naročil, projektov ipd., vezanih tudi na informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, v duhu prehoda v zeleno gospodarstvo.

4.2.7 Ljubljana – trajnostno načrtovano in upravljano mesto

Usmeritev 1: Prilagajanje na podnebne spremembe

Ukrep/program:
- povečanje poplavne varnosti v MOL na Glinščici, Gradaščici Ljubljanici, Savi idr.,
- pravilno dimenzioniranje in dokončanje ter vzdrževanje kanalizacijskega omrežja,
- izboljšanje mreže oz. gradnja središč operativnih služb za zaščito in reševanje.

Usmeritev 2: Ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo okolja

Ukrep/program:
- izvajanje naravovarstvenih ukrepov za ohranitev in izboljšanje habitatov ogroženih in zavarovanih vrst,
- revitalizacija degradiranih habitatnih tipov,

- vzpostavitev učinkovitega upravljanja Krajinskih parkov Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, Šmarna gora-Dobeno, Zajčja Dobrava ter Ljubljansko barje,
- ureditev vstopne točke in parkovne infrastrukture v Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib ter Krajinskega parka Ljubljansko barje,
- odkupi zemljišč na zavarovanih območjih in gozda s posebnim namenom,
- odstranjevanje invazivnih tujerodnih rastlin,
- zbirni centri za odlaganje invazivnih tujerodnih rastlin,
- zelena infrastruktura (zelene strehe, ograje, stene, pločniki, parki, drevoredi),
- posodobitev zoološkega vrta.

Usmeritev 3: Izboljšanje kakovosti in rabe voda ter upravljavskih središč

Ukrep/program:
- ohranitev ali izboljšanje kakovosti pitne vode iz zajetij pitne vode na območju MOL,
- čiščenje odpadne vode na območju vodonosnikov Ljubljanskega polja in Barja,
- vzpostavitev reke Ljubljanice kot rekreativnega in kulturno-varstvenega torišča,
- nadaljnja revitalizacija degradiranega območja ob reki Savi z vzpostavitvijo različnih interpretativnih središč.

Usmeritev 4: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih, z regeneracijo in uvedbo novih dejavnosti

Ukrep/program:
- urbana regeneracija opuščenih in degradiranih industrijskih območij v širšem mestnem središču,
- odkup zemljišč za potrebe socialnih gradenj MOL v degradiranih območjih, predvsem znotraj vpadnice
- okrepitev mreže odprtih in javnih urbanih prostorov,
- aktivna vloga pri reševanju stisk fakultet in univerze v Ljubljani s ciljem, da se dejavnosti širijo in ohranjajo v centru oz. neposredni bližini obroča avtoceste in hitre ceste,
- pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za kreativne in druge industrije,
- pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za ustanovitev stanovanjskih zadrug,
- okrepitev in regeneracija mreže javnih športnih površin in objektov,
- pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za urbano kmetijstvo, gozdarstvo in vrtičkarstvo.

Usmeritev 5: Sodobno ravnanje z odpadki

Ukrep/program:
- razvoj in izvajanje koncepta Nič odpadkov *(»Zero waste«).*

Usmeritev 6: Učinkovito, trajnostno naravnano delovanje javne uprave

Ukrep/program:
- izvajanje zelenih javnih naročil v duhu zelenega gospodarstva.

5 Javna preveritev

Cilji TUS-StrMOL so skladni z drugimi že sprejetimi sektorskimi strateškimi dokumenti MOL, izvajanje katerih je v pristojnosti posameznih oddelkov, služb in organov Mestne uprave ter javnih podjetij in javnih zavodov s področja kulture, katerih ustanoviteljica je MOL.

5.1 Participacija pri pripravi posameznih strategij in politik

Vsi strateški dokumenti MOL, navedeni v tem dokumentu, so bili izdelani z vključevanjem različnih deležnikov na participativni način, bodisi neposredno na pripravljalnih delavnicah ali posredno prek javnih razgrnitev oziroma predstavitev, v skladu s predpisanimi postopki. V nadaljevanju navajamo ključne za doseganje sinteznih ciljev trajnostnega razvoja v MOL.

Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana, priprava katerega je potekala na pristojnem oddelku Mestne uprave MOL, je na primer bil razgrnjen dva krat: v maju 2008 in ponovno decembra 2009. Pri obeh razgrnitvah so bile opravljene so bile javne razprave z različnimi deležniki, vključno s predstavniki stroke, diplomatskim zborom, interesnimi združenji, četrtnimi skupnostmi ipd. Podobno je bilo opravljeno ob spremembah tega dokumenta v letu 2012 (sprejetje v letu 2013) in ob zdajšnji spremembi in dopolnitvi (v maju 2015, sprejetje načrtovano v letu 2015). Omeniti je treba, da so vsebine dokumenta pretežno sledile v letu 2001 zaključenem dokumentu, z naslovom Prostorski Plan Mestne občine Ljubljana – Prostorska zasnova, ki je prav tako bil deležen široke javne razprave prek delavnic z javnostjo in v sodelovanju z NVO, bil pa pred sprejetjem tudi predstavljen v medijih.

Priprava **Programa varstva okolja za obdobje 2014-2020** je podobno najprej potekala na ravni strokovnih služb pristojnega oddelka, ki so zbrale razpoložljive podatke o ključnih kazalcih stanja okolja v MOL, pregled uresničenih ukrepov iz prejšnjega načrtovalskega obdobja in evidenco ključnih problemov. Na podlagi dela strokovnjakov MOL je tako nastal grob obris ključnih izzivov MOL za obdobje 2014−2020, ki so bili podrobno obravnavani na več delavnicah z različnimi deležniki. Temelji programa so bili oblikovani na uvodni delavnici, kjer so sodelujoči – vsak iz svojega zornega kota − pregledali izkušnje z izvajanjem Programa v obdobju 2007−2013. Na podlagi izkušenj z uresničevanjem dosedanjih strateških ciljev MOL na področju varstva okolja so udeleženci oblikovali vodila za naslednje načrtovalsko obdobje in opravili izbor prioritet ter opredelili najpomembnejše, in sicer: vode, varovanje naravnega okolja, zelena delovna mesta in EKO inovacije, zagotavljanje samooskrbe in MOL − zeleno mesto. Uvodni delavnici so sledile še štiri tematske delavnice, na katerih so udeleženci podrobneje obravnavali prioritetna področja in oblikovali predloge ciljev ter ukrepov zanje. Septembra 2013 je bila izvedena še zaključna delavnica, na katero so bili vabljeni vsi

udeleženci uvodne in tematskih delavnic. Na njej so udeleženci preverili ustreznost zapisanih operativnih ciljev in natančneje definirali pripadajoče ukrepe.

Strategija razvoja podeželja za obdobje 2014-2020 je bila prav tako pripravljena na participativni način. Na osnovi kazalcev uspešnosti *Strateških usmeritev razvoja podeželja na območju Mestne občine Ljubljana v obdobju 2007-2013* je matični oddelek mestne uprave MOL s pomočjo stroke in drugih ugotovil napredek po posameznih področjih. Zasnovani so bili predlogi strateških ciljev za programsko obdobje 2014-2020 z operativnimi cilji. Nato so bile izvedene tri delavnice za različne ciljne skupine. Prva delavnica je bila namenjena kmetijski in gozdarski stroki. Udeležili so se je predstavniki Kmetijskega inštituta Slovenije, Kmetijsko gozdarske zbornice Ljubljana in Zavoda za gozdove Slovenije, OE Ljubljana. Druga je bila namenjena civilni družbi, poseben poudarek je bil dan interesnim združenjem, in posameznikom. Tretja je bila namenjena predstavnikom lokalne samouprave, predstavnikom četrtnih skupnosti, predstavnikom oddelkov Mestne uprave MOL, ki so povezani z razvojem podeželja (OVO, OGDP), ter RRA LUR. Rezultati so bili združeni v zapisniku, ki je bil posredovan udeležencem v ponoven premislek. Na podlagi prispelih dopolnitev se je nato oblikovalo končno poročilo. Na podlagi predlogov je bila oblikovana nova struktura ciljev in ukrepov, ki bodo zagotavljali trajnostni razvoj podeželja v MOL. Po sprejetju Programa varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014-2020 so bile vsebine Strategije razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana v programskem obdobju 2014-2020 vsebinsko usklajene tudi s strateškimi cilji razvoja okolja v MOL.

Pri pripravah na **Prometno politiko MOL** je sodelovalo 54 vrhunskih strokovnjakov s področij, povezanih z načrtovanjem prometa in urejanjem prostora in varstva okolja. Izvedenih je bilo 31 dogodkov. Poleg zaposlenih v Mestni upravi MOL in javnih podjetij je sodelovalo tudi 22 projektantskih oziroma inženirskih podjetij in ustanov. V letih 2007 - 2012 je na območju MOL in Ljubljanske urbane regije potekalo več projektov in aktivnosti, ki so bile podlaga za pripravo vsebine prometne politike in so na različne javne participativne načine vodile v končno pripravo predloga prometne politike MOL v smislu uresničevanja strategije trajnostne mobilnosti. Med najpomembnejšimi so naslednji:

- Priprava novih prostorskih aktov MOL (Strateški in izvedbeni del OPN MOL) – *glej zgoraj*
- Projekt Civitas Elan 2008-2012, v okviru katerega so bili pripravljeni in izvajani tudi: predlog Prometne strategije MOL, Strategija za razvoj elektromobilnosti v MOL, Celovita kolesarska strategija MOL, Ljubljanska kolesarska mreža, CIVITAS ELAN Open Academy (2010) – več posvetov, odprtih za širši strokovni prostor (tematika mobilnost, prometna politika in različni ukrepi, več javnih predavanj, npr. Eric N. Schreffler iz ZDA in Tom Rye, profesor za prometno politiko in upravljanje mobilnosti v Veliki Britaniji) in ustanovitev Ljubljanske kolesarske platforme v letu 2009)

Projektna skupina za prometno politiko, imenovana v juliju 2008, je bila sestavljena iz predstavnikov Mestne uprave, javnih podjetij in strokovnih organizacij. Pred izdelavo osnutka je bila v letu 2011 izvedena delavnica, nato pa koncem istega leta opravljena javna obravnava. V letu 2012 je Mestni svet MOL dokument potrdil.

Ena od najvidnejših posledic izvajanja Prometne politike MOL je preureditev Slovenske ceste, ki se je začelo že v času predsedovanja Republike Slovenije Komisiji Evropske unije v prvi

polovici leta 2008. Od leta 2008 je bila Slovenska cesta med Gosposvetsko in Aškerčevo cesto oziroma Šubičevo cesto vsako leto zaprta za motorni promet za različne prireditve in v okviru evropskega tedna mobilnosti, za promocijo tedna brez avtomobila. Na ta način je ostala zamisel o trajni zapori in preureditvi v skupni prometni prostor ves čas živa, javnost pa je pretežno podpirala zamisel o dokončni preureditvi. MOL je v sodelovanju z Društvom arhitektov Ljubljana izvedel zbiranje predlogov urbanistično arhitekturne preureditve Slovenske ceste, ki so jih nato izdelale štiri avtorske skupine. Od 6. novembra do 1. decembra 2012 je potekala razstava v Galeriji Kresija, od 3. do 10. decembra 2012 pa so bile rešitve javno razgrnjene na Kongresnem trgu in dane v presojo najširši javnosti.
Odziv javnosti kakor tudi strokovnjakov je bil pozitiven.

Podobno, primerno posamezni tematiki, je bilo izvedeno pri pripravi drugih strategij in politik, navedenih v poglavju 3.2.

5.2 Participacija pri pripravi TUS-StrMOL

Preveritev opravljenega dela in izbranih strateških razvojnih smeri, opredeljenih za namene, navedene v tem dokumentu, je bila izvedena po sklopih:

1. Sedem (7) delavnic deležnikov MOL (oddelki , službe in organi Mestne uprave, javna podjetja in javni zavodi v lasti MOL), kjer so bili oblikovani razvojni cilji, vezani na doseganje trajnostnega razvoja.
2. Predstavitev predloga TUS-StrMOL na spletni strani MOL (www.ljubljana.si).
3. Delavnica 23. 10. 2015 z deležniki iz nevladnih organizacij in strokovnih združenj.

Načrtovane so podporne participacijske dejavnosti v okviru priprave Izvedbenega načrta TUS-StrMOL, in sicer:

1. Ob pripravi Izvedbenega načrta TUS-StrMOL, po pridobitvi navodil, ki jih pripravljata MOP in SVRK, z deležniki iz nevladnih organizacij in predstavniki stroke.
2. Ob razpravi in obravnavi na odborih Mestnega sveta MOL in Mestnem svetu.

V nadaljnjih fazah bo predlog TUS-StrMOL dosegljiv na spletni strani MOL ves čas postopka priprave. Na spletni strani bo naveden kontaktni naslov za odzive.

6 Medsebojna povezanost ukrepov za trajnostni urbani razvoj

6.1 Ukrepi za trajnostni urbani razvoj

V treh temeljnih dokumentih, v Viziji razvoja Ljubljane 2025 (MOL 2007) ter v Odloku o občinskem prostorskem načrtu MOL – strateški del in Odloku o občinskem prostorskem načrtu MOL – izvedbeni del (Uradni list RS, 78/10) ter v preostalih strateških dokumentih MOL so bili opredeljeni bistveni elementi vizije oziroma strategije Mestne občine Ljubljana za petnajst do dvajset let, se pravi do leta 2030.

Za prikaz medsebojne povezanosti ukrepov za trajnostni urbani razvoj te povezali z izhodišči, opredeljenimi v Občinskem prostorskem načrtu MOL – strateški del (glej poglavje 3.2.3). To so:

1. kakovostno nadgraditi že urbanizirana območja,
2. sanirati degradiranih površin in razpršene gradnje ali drugače neustrezno izrabljenih površin,
3. dopolniti družbeno, javno infrastrukturo,
4. racionalno širili poselitev, kjer je to za razvoj MOL nujno potrebno s spodbujanjem uporabe javnega mestnega prometa in elektromobilnosti
5. spodbujali trajnostno rabo prostora tako, da bodo pri vseh novih prostorskih ureditvah in prenovah že obstoječih mestnih območij upoštevana načela racionalne rabe prostora, vseživljenjskega bivalnega okolja, dolgoročne varne oskrbe z naravno pitno vodo, učinkovite rabe energije ter ohranjanja zelenih površin.

Prostorsko planska izhodišča, ki izhajajo iz Občinskega prostorskega načrta MOL – strateški del v povezavi z izhodišči iz ostalih strategij omogočajo sinergično in kolateralno uresničevanje sinteznih strateških ciljev trajnostnega razvoja MOL (glej poglavji 3.4 in 4.2), ki so izvedeni iz posameznih veljavnih strategij in politik MOL.

6.1.1 Kakovostna nadgraditev že urbaniziranih območij

Načelo urbane prenove je temeljno načelo, ki izhaja iz danosti in vrednosti prostora, iz družbenih in gospodarskih dejavnosti, temelji pa na identiteti Ljubljane. Zaradi izvajanja koncepta urbane prenove bo mogoče ohranjati tri četrtine namenske rabe zelene, se pravi gozdnih, kmetijskih in vodnih zemljišč ter parkov. Konkretni ukrepi segajo vse od največjih projektov, na primer Partnerstvo Šmartinska, do manjših OPPN za urbano prenovo ter do prenove objektov samih v okviru projekta Ljubljana – moje mesto.

Za izboljšanje urbanega okolja bo MOL nadaljevala predvsem z ukrepi na področjih trajnostne ureditve prometa in s projekti za urbanistično, krajinsko, arhitekturno in prometno kakovost izvedenega in vzdrževanega grajenega javnega dobra (ulice, trgi, mostovi, parki …). Z omenjenimi prenovami Ljubljana ne bo dobila le novega kakovostnega javnega prostora, temveč bo pridobila javno infrastrukturo za izvajanje povsem novih programov s področja kulture, izobraževanja, mladih, inovativnosti in kreativnih industrij.

Učinkovita raba prostora v urbanih območjih ne pomeni samo fizične prenove posamičnih objektov, kompleksov objektov in grajenega javnega dobra. Pomeni tudi izboljšavo in oživitev socialnega prostora, sanacijo zemljišč, izboljšavo zraka, vode in tal ter zmanjšanje hrupa.

Strateško izhodišče, povzeto po Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – Strateški del, hkrati pomeni, da kakovostna nadgradnja že urbaniziranih območij pomeni tudi celovito obnovo stavbnega fonda (posameznih stavb in skupin stavb) in javnih površin, ki tudi vključuje energetsko in protipotresno sanacijo.

6.1.2 Sanacija degradiranih površin in razpršene gradnje ali drugače neustrezno izrabljenih površin

Sanacija oziroma dekontaminacija degradiranih zemljišč je predpogoj bodisi za gradnjo bodisi za vzdrževanje. Pri sanacijah degradiranih površin so hkrati v teh območjih pridobljene nove kakovostne zelene površine, npr. na bregu Ljubljanice, zmanjšana je onesnaženost Ljubljanice, kar je predpogoj za večanje vodne biotske raznovrstnosti.

Povečanje učinkovitosti poselitvenega sistema in tudi življenja v gospodinjstvih se najprej začne pri merjenju količine porabe energije in nato pri analizi izvora energije (energija iz obnovljivih virov, energija iz fosilnih goriv). Poleg spremljanja indikatorjev je treba pri količini energije le-to zmanjševati z ukrepi energetske sanacije: toplotna izolacija objektov, zmanjševanje izgub, pametno upravljanje z objekti (pametne hiše) in lokacijsko politiko.

6.1.3 Dopolnitev družbene, javne infrastrukture

Glede ukrepa oživitve družbenega prostora mest in najrazličnejših socialnih interakcij MOL izvaja temeljno načelo dostopnosti za vse pod enakimi pogoji. To pomeni, da povečujemo fizični obseg in kakovost grajenega javnega dobra in vseh servisnih dejavnosti v pritličnem delu objektov v mestu; te dejavnosti so načrtovane v smiselnem razmerju, sestavljajo pa jih javni prostori za ustvarjalnost in inovacije na različnih področjih: trgovine, lokalov, galerij, knjižnic, mladinskih centrov, glasbenih in gledaliških odrov. Ukrep se ne izvajal le v mestnem središču, pač pa tudi policentrično v lokalnih in četrtnih središčih.

6.1.4 Racionalna širitev poselitve

Izhajajoč iz treh temeljnih dokumentov (OPN MOL SD, OPN MOL ID, Prometne politike MOL) in projekta Javni potniški promet v regiji sta tako MOL kot LUR že pričeli z izvajanjem investicij in mehkih ukrepov. Cilji je, da se do leta 2020 izvedejo vsi P+R v regiji, da se uvedejo rumeni pasovi na vseh vpadnicah v Ljubljano, na katerih vpeljane linije javnega potniškega prometa in dodatne hitre linije (LPP in medkrajevni avtobusi v povezavi z vlaki SŽ) tvorijo enoten sistem (nova enotna kartica v RS). Poteka tudi nadaljevanje širjenja kolesarske mreže, kolesarskih postajališč in kolesarnic ter projektov, kakršen je BicikeLJ. V načrtu je nadaljnja širitev polnilnih mest za CNG, razširitev voznega parka CNG vozil v gospodarskih družbah in v javni upravi na lokalni in državni ravni; spodbujanje elektromobilnosti in povečanje števila polnilnih mest za električna vozila glede na Strategijo trajnostne mobilnosti in elektromobilnosti (2013) ter uvedba električnih vozil v gospodarskih družbah in v javni upravi (na primer taksi služba).

6.1.5 Spodbujanje trajnostne rabe prostora

Ohranjeno naravno okolje in biotska raznovrstnost pomembno vplivata na kakovost bivanja v mestu, zato je nujno potrebno izvajati ukrepe, kot so zavarovanje in ustrezno upravljanje z zavarovanimi območji, revitalizacija in renaturalizacija poškodovanih degradiranih habitatnih tipov, ohranjanje tradicionalne ekstenzivne rabe prostora, ki zagotavlja visoko biotsko raznovrstnost ter ukrepe za izboljšanje habitatov zavarovanih vrst in tistih na Rdečem seznamu. Potrebno je preprečiti vnos tujerodnih vrst v naravno okolje in njihovo širjenje na zavarovana in varovana območja narave.

Prebivalci Ljubljane uvrščajo skrb za pitno vodo visoko na lestvico vrednot mesta. Ljubljana ima danes glavnino svojih vodnih virov na ozemlju lastne občine. To je prednost, saj je posledično skrb za vodne vire naložena na ramena lokalne skupnosti, ki istočasno usmerja prostorski razvoj mesta, kar ima na kakovost in količino vodnih virov največji vpliv. Ukrepi za to se torej izvajajo na lokalni ravni. Specifični cilj zmanjšanje emisij v vode bo dosežen z izgradnjo infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda. Dograditev javne kanalizacije na že poseljenih območjih spada med prednostne okoljske projekte Mestne občine Ljubljana, skladno z usmeritvami Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, ki je izvedbeni akt na nivoju države in predstavlja implementacijo evropske direktive Urban Waste Water Directive v RS. V MOL je 36 aglomeracij, t.j. območij poselitev v osnovnem programu, ki morajo biti opremljene z javno kanalizacijo do 31.12.2015, od tega je 7 aglomeracij večjih od 2000 PE. Dve aglomeraciji s PE, večjimi od 2000, že dosegata zahtevan procent priključenosti.

Zmanjšanje onesnaženosti zraka je povezano z zmanjševanjem števila motornih vozil in z ukrepi na pogonskih motorjih in izpušnih sistemih. Uvedba vozil na pogon s CNG na LPP in osebnih vozil za MOL je konkreten ukrep. Uvajanje novih polnilnih mest za električna vozila ter pogoj izgradnje vsaj 1 PM z električno polnilnico na 100 PM (pogoj iz OPN MOL ID) pa bo naslednji ukrep. Karta območja varstva pred hrupom (OPN MOL ID), uskladitev območij varstva pred hrupom v OPN in zmanjševanje hitrosti na cestah so glavni ukrepi za zmanjševanje hrupa.

Stalno spremljanje deleža rabe energije iz obnovljivih virov, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije (subvencije, politika obdavčevanja …) so načini, kako v gospodinjstvih povečati učinkovito rabo energije. MOL že izvaja in bo v naslednjem obdobju izvajala v še bistveno večjem obsegu energetsko sanacijo javnih stavb. Vzporedno s sanacijo stavb bo MOL poskrbela tudi za uvedbo sodobnega energetskega upravljanja v vse objekte in ustanove v lasti ali upravljanju MOL, tako bo tudi spodbujala k priklapljanju uporabnikov na sisteme daljinskega ogrevanja in hlajenja. Prednost bodo imeli energetsko obnovljeni objekti. Nenehno bomo še naprej skrbeli tudi za izobraževanje sodelavcev in ozaveščanje javnosti na področju trajnostne rabe energije. Vsi našteti ukrepi bodo prispevali k izboljšanju energetske učinkovitosti in posledično k izboljšanju kakovosti zraka.

7 Kazalniki za izvajanje TUS-StrMOL

Sintezni cilj	Usmeritev	Ukrep/program	Kazalnik (glej poglavje 1.3)
4.2.1 Ljubljana – glavno mesto države	Kapitalizacija mednarodnega položaja MOL kot jedrnega mesta na jedrnih koridorjih EU	izboljšanje železniške infrastrukture na teritoriju MOL in v regiji ter v povezavah do sosednjih regij, s poudarkom na povezavah do mednarodnega Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana in do Luke Koper.	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zaposlenost prebivalstva.*
		nadaljevanje projekta mednarodnega Potniškega centra Ljubljana (PCL)	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zaposlenost prebivalstva.*
		rekonstrukcija in razširitev intermodalnega Logističnega terminala Ljubljana	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zaposlenost prebivalstva.*
		pozicioniranje Ljubljane na mednarodnem turističnem trgu kot doživljajsko bogate evropske mestne turistične destinacije, mesta za aktivna in romantična doživetja ter poslovna srečanja skozi vse leto s poudarkom na kongresnem turizmu	*- zaposlenost prebivalstva,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
4.2.2 Ljubljana – regionalno mesto	Izvajanje politike elektromobilnosti in trajnostne prometne politike	dokončanje mreže intermodalnih P+R točk v LUR	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		vzpostavitev pametnih informacijskih sistemov in sistemov upravljanja prometa ter spodbujanje upravljanja mobilnosti v javnem potniškem prometu	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- delež investicij v raziskave in razvoj.*
		izboljšana mestna in regionalna kolesarska mreža s servisnimi postajami	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		regijsko operativno središče za nadzor prometa	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
4.2.3 Ljubljana – načrtovano zeleno mesto	Učinkovita raba prostora v urbanih območjih	pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za urbano kmetijstvo, gozdarstvo in vrtičkarstvo	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		regeneracija degradiranih nabrežij rek za rekreacijske dejavnosti, npr. kolesarske steze in Park Sava, tudi v regionalnem okviru	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*

	Energetska obnova stavb, uvajanje sodobnega energetskega upravljanja, trajnostna gradnja	energetska sanacija stavb v lasti MOL in povečanje energetske samozadostnosti (npr. sončna elektrarna LPP	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- povečanje deleža obnovljivih virov energije.*
		posodobitve in gradnje novih energetskih objektov (npr. PPE TOL, obnova sistema daljinskega ogrevanja)	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
	Sistemi ogrevanja na obnovljive vire, daljinska distribucija toplote in hladu	izgradnja dopolnilnih sistemov ogrevanja na obnovljive vire na večjih objektih v lasti MOL, namenjenih energetski samooskrbi, in integracija širših poselitvenih območij v posodobljeno enotno oskrbno omrežje	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- delež investicij v raziskave in razvoj.*
	Razvoj sodobne, pametne energetske oskrbe	uvajanje pametnih distribucijskih sistemov z uvajanjem pametnih aktivnih omrežij in merilnih sistemov za daljinski prenos podatkov za povečanje energetske učinkovitosti in boljšo rabo obnovljivih virov energije po načelu *demand/response*	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- delež investicij v raziskave in razvoj.*
	Izvajanje politike elektromobilnosti in trajnostne prometne politike	izboljšanje javnega potniškega prometa v MOL.	*Tretjinski modal split*
		zelena mestna logistika: povečanje števila vozil v skladu z visokimi okoljskimi standardi v javnem potniškem prometu in drugih vozil vseh javnih služb (CNG, električna vozila …)	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		uvedba linij z električnimi avtobusi (minibusi) na področju MOL,	*Elektrifikacija avtobusnega prometa*
		gradnja nizkoogljičnih polnilnih mest	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		vzpostavitev mreže polnilnic za električna vozila	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		vzpostavitev pametnih informacijskih sistemov in sistemov upravljanja prometa ter spodbujanje upravljanja mobilnosti v javnem potniškem prometu	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- delež investicij v raziskave in razvoj.*
		uvedba Okoljske cone za vozila na območju MOL	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		izboljšana mestna in regionalna kolesarska mreža s servisnimi postajami	*- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti.*
		izvedba varnih šolskih poti za pešce in kolesarje.	*Nič smrtnih prometnih nesreč v mestu.*
4.2.4 Ljubljana – policentrično mesto	Učinkovita raba prostora v četrtnih in lokalnih središčih	ureditev četrtnih središč v vseh 17 ČC ter vzpostavitev lokalnih centrov ter lokalnih projektnih skupin, npr. Kulturno središče Fužine	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*

		urbana regeneracija opuščenih in degradiranih območij v širšem mestnem središču, pri čemer urbana regeneracija poleg prostorske pomeni tudi socialno in gospodarsko regeneracijo pod pogoji in usmeritvami varstva okolja	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		mreža mladinskih centrov Ljubljana	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih.*
4.2.5 Ljubljana – mesto kulture, prostorske kulture in dediščine	Učinkovita raba prostora v urbanih območjih za namene kulturne ponudbe in varovanja dediščine	dograditev mreže infrastrukture s ponudbo kulturnih programov (npr. Center Rog – center vizualnih umetnosti, Galerija Cukrarna in Palača Cukrarna: največji in sodoben galerijski prostor v državi, Palača slovenskega jezika in kulture knjige ter mladih idr.)	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.*
		razvoj mreže četrtnih in lokalnih kulturnih središč (npr. Kulturno središče Fužine) ter mreže mladinskih centrov	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih.*
		izvajanje energetske sanacije objektov ob hkratni protipotresni ojačitvi	*- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.*
		prenova objektov stavbne dediščine in območij naselbinske dediščine	*- povečanje energetske učinkovitosti,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.*
4.2.6 Ljubljana – socialno odzivno in odgovorno mesto ter otrokom prijazno mesto	Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in diskriminaciji vseh oblik	odzivanje na rastoče potrebe ogroženih družbenih skupin (npr. vzpostavitev delovanja centrov za demenco in sukcesivno mreže centrov)	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti,* *- zaposlenost prebivalstva.*
		vzpostavitev mladinskih centrov	*- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		krepitev izvajanja mladinskega dela in različnih podpornih programov za mlade	*- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		vzpostavitev organizacijskega okolja za ustanovitev stanovanjskih zadrug in drugih kooperativ za različne namene (gradnja novih stanovanj, prenova stanovanjskih sosesk)	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		odpravljanje grajenih ovir v bivalnem okolju	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		odzivanje na problematiko začasnih nastanitev in begunske problematike	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
	Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost	razvoj in optimizacija mreže vrtcev in mreže šol z obogatitvenimi programi MOL	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*

		izboljšanje procesa integracije otrok s posebnimi potrebami in ureditev statusa otrok s posebnimi potrebami v VIZ ustanovah in v življenjskem okolju (usposabljanje pedagoških delavcev v programu Izobraževalnega centra Janeza Levca in MOL) ter podpora aplikativnim dejavnostim vrtcev, šol in nevladnih organizacij (NVO)	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		zagotavljanje vseh pogojev za vključevanje generacije tretjega življenjskega obdobja v izobraževalne programe in ponudba kakovostnih programov za vseživljenjsko učenje (npr. program MOL, ki ga izvaja JZ Centra Štuparja in NVO)	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		širjenje programov za kakovostno preživljanje prostega časa predšolskih otrok, mladostnikov in družin (npr. spodbujanje in podpiranje dejavnosti NVO, Družinski center Mala Ulica z odpiranjem enot na novih lokacijah ipd.)	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		razvoj novega pristopa dela z visoko usposobljenimi mladimi in nadarjenimi po zaključku izobraževanja s programi, ki spodbujajo pridobivanje delovnih izkušenj ob vstopu v prvo zaposlitev in zaposlenih nadarjenih štipendistov MOL	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		nadaljnji razvoj programov v okviru vseživljenjskega učenja	*- zaposlenost prebivalstva,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
	Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihove uporabe in kakovosti za vse občane	nadaljnja avtomatizacija upravnega dela Mestne uprave in razvoj aplikacij za izboljšanje kakovosti upravnega dela in javnih informacijskih storitev ter izboljšanje dostopnosti, npr. razvoj trajnostno in s smernicami pametnega mesta naravnanih elektronskih storitev za občane in zaposlene v javnih podjetjih, zavodih in organih MOL	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		izboljšanje upravljanja z nadaljnjo informacijsko usposobitvijo Mestne uprave in javnih podjetij, npr. »oblak MOL«, optimizacija in avtomatizacija procesov in stalno izobraževanje	*- zaposlenost prebivalstva,* *- delež investicij v raziskave in razvoj,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.*
		digitalizacije podatkov in uvedba tehnologij, ki omogoča javen dostop do teh podatkov za vse (npr. števna mesta za kolesarje in avtomobile, geodetski posnetki ipd.),	*Brezplačen dostop do digitalnih podatkov MOL in dostop vse na enem mestu na enotni internetni strani.*
		izvajanje zelenih javnih naročil, projektov ipd., vezanih tudi na informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, v duhu prehoda v zeleno gospodarstvo	*- zaposlenost prebivalstva,* *- delež investicij v raziskave in razvoj,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*

4.2.7 Ljubljana – trajnostno načrtovano in upravljano mesto	Prilagajanje na podnebne spremembe	povečanje poplavne varnosti v MOL na Glinščici, Gradaščici Ljubljanici, Savi idr.	*- podnebne spremembe.*
		pravilno dimenzioniranje in dokončanje ter vzdrževanje kanalizacijskega omrežja	*- podnebne spremembe.*
		izboljšanje mreže oz. gradnja središč operativnih služb za zaščito in reševanje	*- podnebne spremembe.*
	Ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo okolja	izvajanje naravovarstvenih ukrepov za ohranitev in izboljšanje habitatov ogroženih in zavarovanih vrst	*- narava in biotska raznovrstnost,*
		revitalizacija degradiranih habitatnih tipov	*- narava in biotska raznovrstnost,*
		vzpostavitev učinkovitega upravljanja Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib ter Krajinskega parka Ljubljansko barje	*- narava in biotska raznovrstnost,*
		ureditev vstopne točke in parkovne infrastrukture v Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib ter Krajinskega parka Ljubljansko barje	*- narava in biotska raznovrstnost,* *- zelena urbana območja.*
		odkupi zemljišč na zavarovanih območjih in gozda s posebnim namenom	*- narava in biotska raznovrstnost,* *- zelena urbana območja.*
		odstranjevanje invazivnih tujerodnih rastlin	*- narava in biotska raznovrstnost.*
		zbirni centri za odlaganje invazivnih tujerodnih rastlin	*- narava in biotska raznovrstnost,* *- celostno ravnanje z odpadki,* *- proizvodnja in upravljanje z odpadki.*
		zelena infrastruktura (zelene strehe, ograje, stene, pločniki, parki, drevoredi)	*- zelena urbana območja.*
	Izboljšanje kakovosti in rabe voda ter upravljavskih središč	ohranitev ali izboljšanje kakovosti pitne vode iz zajetij pitne vode na območju MOL	*- poraba vode,* *- ravnanje z odpadno vodo,*
		čiščenje odpadne vode na območju vodonosnikov Ljubljanskega polja in Barja	*- poraba vode,* *- ravnanje z odpadno vodo.*
		vzpostavitev reke Ljubljanice kot rekreativnega in kulturno-varstvenega torišča	*- zelena urbana območja,* *- narava in biotska raznovrstnost.*
		nadaljnja revitalizacija degradiranega območja ob reki Savi z vzpostavitvijo različnih interpretativnih središč	*- zelena urbana območja,* *- narava in biotska raznovrstnost.*
	Učinkovita raba prostora v urbanih območjih, z regeneracijo in uvedbo novih dejavnosti	urbana regeneracija opuščenih in degradiranih industrijskih območij v širšem mestnem središču	*- podnebne spremembe,* *- lokalni promet,* *- zelena urbana območja,* *- kakovost zraka,* *- kakovost zvočnega okolja,* *- ekoinovacije in trajnostno zaposlovanje,* *- energetska učinkovitost,* *- delež obnovljivih virov energije.*
		odkup zemljišč za potrebe socialnih gradenj MOL v degradiranih območjih, predvsem znotraj vpadnice	*Izgradnja socialnih stanovanj MOL na degradiranih območjih znotraj obvoznice*

		okrepitev mreže odprtih in javnih urbanih prostorov	*- zelena urbana območja.*
		aktivna vloga pri reševanju stisk fakultet in univerze v Ljubljani s ciljem, da se dejavnosti širijo in ohranjajo v centru oz. neposredni bližini obroča avtoceste in hitre ceste,	*Širitev univerzitetnega programa v središču mesta oz. neposredni bližini.*
		pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za kreativne in druge industrije	*- povečanje energetske učinkovitosti,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*
		pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za ustanovitev stanovanjskih zadrug	*- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti,* *- ekoinovacije in trajnostno zaposlovanje.*
		pospeševanje in vzpostavitev organizacijskega okolja za urbano kmetijstvo, gozdarstvo in vrtičkarstvo	*- podnebne spremembe,* *- zelena urbana območja,* *- kakovost zraka,* *- kakovost zvočnega okolja,* *- ekoinovacije in trajnostno zaposlovanje,* *- energetska učinkovitost.*
	Sodobno ravnanje z odpadki	razvoj in izvajanje koncepta Nič odpadkov *(»Zero waste«)*	*- celostno ravnanje z odpadki,* *- podnebne spremembe,* *- lokalni promet,* *- kakovost zraka,* *- kakovost zvočnega okolja,* *- proizvodnja in upravljanje z odpadki,* *- poraba vode,* *- ravnanje z odpadno vodo,* *- ekoinovacije in trajnostno zaposlovanje,* *- energetska učinkovitost.*
	Učinkovito, trajnostno naravnano delovanje javne uprave	izvajanje zelenih javnih naročil v duhu zelenega gospodarstva	*- zaposlenost prebivalstva,* *- delež investicij v raziskave in razvoj,* *- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov,* *- povečanje energetske učinkovitosti,* *- povečanje deleža mladostnikov v višjih izobraževalnih procesih,* *- zmanjšanje revščine in povečanje družbene vključenosti.*

8 Sklep

Trajnostna urbana strategija oziroma Strategija trajnostnega razvoja MOL je orodje celostnih teritorialnih naložb. S tem je vzpostavljena pravna osnova za izvajanje novega urbanega programa EU 2020. Zato je glavni cilj opredelitev in izvedba manjšega števila večjih projektov, ki imajo poleg prostorskega vpliva in upoštevanja okoljskih pogojev tudi pozitiven vpliv na družbo in gospodarstvo. To pomeni, da optimalno uresničujemo in uveljavljamo politiko socialne, gospodarne in teritorialne kohezije. Zelo pomembna je tudi možnost kombiniranja različnih finančnih virov javnega sektorja, bodisi na ravni strukturnega in kohezijskega sklada, državnega proračuna in lokalnih proračunov ter zasebnega denarja.

Hkrati je TUS-StrMOL tudi dober temelj za uresničevanje zelo dolgoročnih ciljev Ljubljane 2050, ki so:

- S stalnim ukrepanjem Ljubljana zagotavlja zdravo in kakovostno bivalno okolje in ohranja najvišje standarde ohranjenosti narave v Evropi.
- Na polovici 21. stoletja bo stopnja nezaposlenosti v Ljubljani blizu ničle.
- Temeljni standard šolstva, zdravstva in socialnega varstva bo z javnim lastništvom zagotavljal najvišjo raven izobraževanja, zdravja in socialne oskrbe.
- Učinkovit in sodoben vodovodni sistem v javni lasti bo omogočal varno in zanesljivo javno oskrbo s pitno vodo, netretirano s tehnološkimi postopki.
- Prehranska samooskrba sezonske in regionalne hrane in pijače bo dosegala visoko raven.
- Gozdovi v javni in zasebni lasti bodo skupaj s kmetijskimi zemljišči, parki in vodnimi površinami še naprej predstavljali 3/4 teritorija MOL.
- Ljubljana bo zagotavljala odlične možnosti za poslovanje malih, srednjih in velikih podjetij; po številu start-up podjetij je Ljubljana med prvimi tremi mesti v Evropi.
- Najsodobnejša vozila Ljubljanskega potniškega prometa na pogon z obnovljivimi viri energije so ogrodje trajnostne mobilnosti Ljubljane in regije.
- Ljubljana bo pospešeno nadaljevala z dejavnostmi, povezanimi z izvajanjem koncepta Nič odpadkov (»*Zero waste*«).

Po tej poti Ljubljana pametno varuje in izkorišča danosti in vrednosti prostora, nudi možnosti za opravljanje gospodarskih dejavnosti ter zagotavlja visoko raven ponudbe kulture in športa, kakor tudi socialne varnosti.

***Vizija 2050**:*
»V Ljubljanskem železniškem vozlišču je železnica že poglobljena, Ljubljanica je plovna reka, dela na prekopu Sava–Ljubljanica–Soča–Jadransko morje so se že začela ...«

9 Uporabljena gradiva – izbor

Dogovor o razvoju regije (Vlada RS in LUR 2014–2020)
Lokalni energetski koncept: akcijski načrt trajnostne energije (2015)
Načrt trajnostne mobilnosti: Strategija elektromobilnosti MOL (2015)
Občinski prostorski načrt MOL, strateški del (2010)
Občinski prostorski načrt MOL, izvedbeni del (2010, 2013)
Operativni program Republike Slovenije 2014–2020
Partnerski sporazum Komisija EU in Vlada RS 2014–2020
Program varstva okolja MOL za obdobje 2014–2020
Prometna politika MOL (2012)
Regionalni razvojni program LUR 2014–2020
Strategija pametno mesto
Strategija pametne specializacije (MGRT, 2014–), *v pripravi*
Strategija trajnostnega razvoja MOL (2001)
Strategija trajnostnega razvoja MOL, StrMOL, osnutek, maj 2014
Strategija razvoja kulture v MOL za obdobje 2016–2019
Strategija MOL za mlade za obdobje 2016–2025
Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja v MOL za obdobje 2009–2019
Strategija razvoja socialnega varstva v MOL od 2013–2020
Strategiji razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020
Strategija javnega holdinga Ljubljana
Strategija javnega podjetja Energetika Ljubljana
Strategija javnega podjetja Vodovod-Kanalizacija,
Strategija javnega podjetja Ljubljanski potniški promet
Strategija javnega podjetja Snaga
Vizija 2025 (2007)

Druga gradiva:
Greenkeys@Your City – A guide for urban green quality (IOER Leibnitz, 2008)
Javni potniški promet v Ljubljanski urbani regiji (RRA LUR, 2010)
Listina o evropskem planiranju (ECTP, 2013)
Parkiraj in prestopi za trajnostno mobilnost v Ljubljanski urbani regiji (RRA LUR, 2014)
Posodobitev železniškega prometa v Ljubljanski urbani regiji (RRA LUR, 2014)
Project Second Chance – Revitalisation through arts and culture (2012)
Prostorska zasnova – Prostorski plan Mestne občine Ljubljana (MOL, 2002)
Vizije in scenariji za teritorij Evrope do leta 2050, (ESPON, 2014)

Priloge

Priloga 1: Zakonska podlaga za izdelavo Trajnostne urbane strategije Mestne občine Ljubljana – TUS-StrMOL, izvleček

Priloga 2: Prikaz urbanega območja in območja za izvajanje z mehanizmom CTN

Priloga 3: Opredelitev prednostnih ciljev – Izhodišča za izvedbeni del

Priloga 1:

Zakonska podlaga za izdelavo Trajnostne urbane strategije Mestne občine Ljubljana – TUS-StrMOL, izvleček

2.1 Pojasnilo

V okviru priprave na izrabo sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj za izvajanje ukrepov trajnostnega urbanega razvoja se mestne občine srečujejo z novimi pogoji, ki prej niso bili predvideni. Gre za naloženo pripravo Trajnostne urbane strategije (TUS). Pogoj zahteva od občin pripravo različnih strokovnih gradiv in aktivnosti za oddajo tega dokumenta. Sofinanciranje trajnostnih urbanih strategij mestnih občin za izvajanje celostnih teritorialnih naložb je namenjeno pripravi na črpanje sredstev iz programskega obdobja 2014–2020 s ciljem, da bi bili kar najbolje pripravljeni in si s tem zagotovili čim bolj uspešno črpanje evropskih sredstev.

V poglavju je naveden formalni okvir za izdelavo Trajnostnih urbanih strategij.

2.2 Uredba Evropske unije št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in o posebnih določbah glede cilja "naložbe za rast in delovna mesta" ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006

POGLAVJE II
Posebne določbe o obravnavi posebnih teritorialnih značilnosti

Člen 7
Trajnostni urbani razvoj
2. Trajnostni urbani razvoj se izvaja s celostnimi teritorialnimi naložbami, kakor so določene v členu 36 Uredbe (EU) št. 1303/2013, ali s posebnim operativnim programom ali s posebno prednostno osjo v skladu s točko (c) prvega pododstavka člena 96(1) Uredbe (EU) št. 1303/2013.
4. Najmanj 5 % sredstev ESRR, dodeljenih na nacionalni ravni v okviru cilja "naložbe za rast in delovna mesta", se dodeli celostnim ukrepom za trajnostni urbani razvoj, pri čemer so mesta, podregionalni ali lokalni organi, ki so odgovorni za izvajanje trajnostnih urbanih strategij (v nadaljnjem besedilu: organi, pristojni za urbani razvoj), pristojni za naloge, povezane vsaj z izborom operacij v skladu s členom 123(6) Uredbe (EU) št. 1303/2013 ali, kjer je to primerno, v skladu s členom 123(7) navedene uredbe. Okvirni znesek, ki bo

predviden za namene iz odstavka 2 tega člena, se določi v zadevnem operativnem programu ali zadevnih programih.

Člen 8

Inovativni ukrepi na področju trajnostnega urbanega razvoja

1. ESRR lahko na pobudo Komisije podpre inovativne ukrepe na področju trajnostnega urbanega razvoja v skladu s členom 92(8) Uredbe (EU) št. 1303/2013. Takšni ukrepi vključujejo študije in pilotne projekte za opredelitev ali preizkušanje novih rešitev za obravnavo vprašanj, povezanih s trajnostnim urbanim razvojem, ki so pomembna na ravni Unije. Komisija spodbuja vključitev zadevnih partnerjev iz člena 5(1) Uredbe (EU) št. 1303/2013 v pripravo in izvajanje inovativnih ukrepov.

Člen 11

Najsevernejše regije z zelo nizko gostoto prebivalstva

Člen 4 se ne uporablja za posebna dodatna sredstva za najsevernejše regije z zelo nizko gostoto prebivalstva. Navedena sredstva se dodelijo tematskim ciljem iz točk 1, 2, 3, 4 in 7 iz prvega odstavka člena 9 Uredbe (EU) št. 1303/2013.

2.3 Uredba EU št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006

POGLAVJE III - Teritorialni razvoj

Člen 36

Celostne teritorialne naložbe

1. Če strategija urbanega razvoja ali druge teritorialne strategije ali teritorialni pakti iz člena 12(1) uredbe o ESS zahtevajo celostni pristop, ki vključuje naložbe iz ESS, ESRR ali Kohezijskega sklada v okviru več prednostnih osi enega ali več operativnih programov, se ukrepi lahko izvajajo kot celostne teritorialne naložbe.
Ukrepi, ki se izvajajo v okviru celostne teritorialne naložbe, se lahko dopolnjujejo z finančno podporo EKSRP ali ESPR.
2. Če celostno teritorialno naložbo podpira ESS, ESRR ali Kohezijski sklad, je v zadevnem operativnem programu oziroma zadevnih operativnih programih opisan pristop k uporabi instrumenta celostne teritorialne naložbe in okvirna dodeljena finančna sredstva iz vsake posamezne prednostne osi v skladu s pravili za posamezne sklade.
Kjer je celostna teritorialna naložba dopolnjena s podporo EKSRP ali ESPR, se navede okvirna finančna dodelitev, ukrepi pa so opredeljeni v ustreznih programih v skladu s pravili za posamezne sklade.
3. Država članica ali organ upravljanja lahko imenuje enega ali več posredniških organov, vključno z lokalnimi organi, regionalnimi razvojnimi organi ali nevladnimi organizacijami, za upravljanje in izvajanje celostne teritorialne naložbe v skladu s pravili za posamezne sklade.

4. Država članica ali ustrezni organi upravljanja zagotovijo, da sistem spremljanja programa oziroma programov zagotavlja ugotavljanje operacij in realizacij prednostne osi ali prednostne naloge Unije, ki prispeva k celostni teritorialni naložbi.

TEHNIČNA PODPORA

Člen 58

Tehnična podpora na pobudo Komisije

1. Na pobudo Komisije lahko skladi ESI podprejo pripravljalno, spremljevalno, upravno in tehnično podporo, vrednotenje, revizijske ter nadzorne ukrepe, potrebne za izvajanje te uredbe.

Ukrepe iz prvega pododstavka lahko izvajajo neposredno Komisija ali posredno subjekti in osebe, ki niso države članice, v skladu s členom 60 finančne uredbe.

Ukrepi iz prvega pododstavka lahko vključujejo zlasti:

(a) podporo pri pripravi in oceni projektov, vključno z EIB;

(b) podporo za institucionalno krepitev in širjenje administrativne usposobljenosti za uspešno upravljanje skladov ESI;

(c) študije, povezane s poročanjem Komisije o skladih ESI in poročilom o koheziji;

(d) ukrepe v zvezi z analizo, upravljanjem, spremljanjem, izmenjavo informacij in izvajanjem skladov ESI, pa tudi ukrepe za izvajanje sistemov nadzora ter tehnične in upravne podpore;

(e) vrednotenja, strokovna poročila, statistične podatke in študije, vključno s splošnimi, ki se nanašajo na sedanje in prihodnje delovanje skladov ESI, ki jih lahko, če je to ustrezno, izvede EIB;

(f) ukrepe za razširjanje informacij, podporo mreženju, izvajanje komunikacijskih dejavnosti, ozaveščanje ter spodbujanje sodelovanja in izmenjave izkušenj, vključno s tretjimi državami;

(g) vzpostavitev, delovanje in medsebojno povezovanje računalniških sistemov za upravljanje, spremljanje, revizijo, nadzor in vrednotenje;

(h) ukrepe za izboljšanje metod vrednotenja in izmenjave informacij o praksah vrednotenja;

(i) ukrepe v zvezi z revizijo;

(j) krepitev nacionalnih in regionalnih zmogljivosti glede načrtovanja naložb, ocene potreb, priprave, oblikovanja in izvajanja finančnih instrumentov, skupnih akcijskih načrtov in velikih projektov, vključno s skupnimi pobudami z EIB;

(k) razširjanje primerov dobre prakse, ki pomaga državam članicam krepiti zmogljivosti ustreznih partnerjev iz člena 5 in njihovih krovnih organizacij;

(l) ukrepe za opredeljevanje, prednostno razporejanje in izvajanje strukturnih in upravnih reform v odzivanju na ekonomske in socialne izzive v državah članicah, ki izpolnjujejo pogoje iz člena 24(1).

Za doseganje večje učinkovitosti pri obveščanju širše javnosti in boljše sinergije dejavnosti obveščanja na pobudo Komisije se viri, dodeljeni komunikacijskim dejavnostim iz te uredbe, prispevajo tudi k celostnemu obveščanju o političnih prednostnih nalogah Unije, če so te povezane s splošnimi cilji te uredbe.

2. Komisija z izvedbenimi akti vsako leto določi načrte o vrstah dejavnosti v zvezi z ukrepi iz odstavka 1, kadar je predviden prispevek iz skladov ESI.

NAČRTOVANJE

POGLAVJE I - Splošne določbe o skladih

Člen 96
Vsebina, sprejetje in spreminjanje operativnih programov pri cilju "naložbe za rast in delovna mesta"

1. Operativni program sestoji iz prednostnih osi. Prednostna os se nanaša na en sklad in eno kategorijo regij, razen v primeru Kohezijskega sklada, in brez poseganja v člen 59 ustreza tematskemu cilju ter vključuje eno ali več prednostnih naložb navedenega tematskega cilja v skladu s pravili za posamezni sklad. Prednostna os lahko po potrebi in za povečanje svojega vpliva in uspešnosti v okviru tematsko usklajenega celostnega pristopa:

(a) zadeva več kot eno kategorijo regij,

(b) združuje eno ali več dopolnilnih prednostnih naložb iz ESSR, Kohezijskega sklada in ESS v en tematski cilj,

(c) v ustrezno utemeljenih primerih združuje eno ali več dopolnilnih prednostnih naložb iz različnih tematskih ciljev, da doseže največji prispevek k tej prednostni osi.

POGLAVJE II - Organi upravljanja in nadzora

Člen 123
Imenovanje organov
6. Država članica lahko imenuje enega ali več posredniških organov s pristojnostjo izvajanja nekaterih nalog organa upravljanja ali organa za potrjevanj. Ustrezne ureditve med organom upravljanja ali organom za potrjevanje ter posredniškimi organi se formalno pisno zabeležijo.
7. Država članica ali organ upravljanja lahko zaupata upravljanje dela operativnega programa posredniškemu organu na podlagi pisnega sporazuma med posredniškim organom in državo članico ali organom upravljanja (v nadaljnjem besedilu: globalna nepovratna sredstva). Posredniški organ zagotovi jamstva o svoji plačilni sposobnosti in pristojnosti na posameznem področju kot tudi za svojo upravno usposobljenost in usposobljenost za finančno upravljanje.

Priloga 2

Prikaz urbanega območja in območja za izvajanje z mehanizmom CTN

Merilo: pomanjšano iz 1:50000

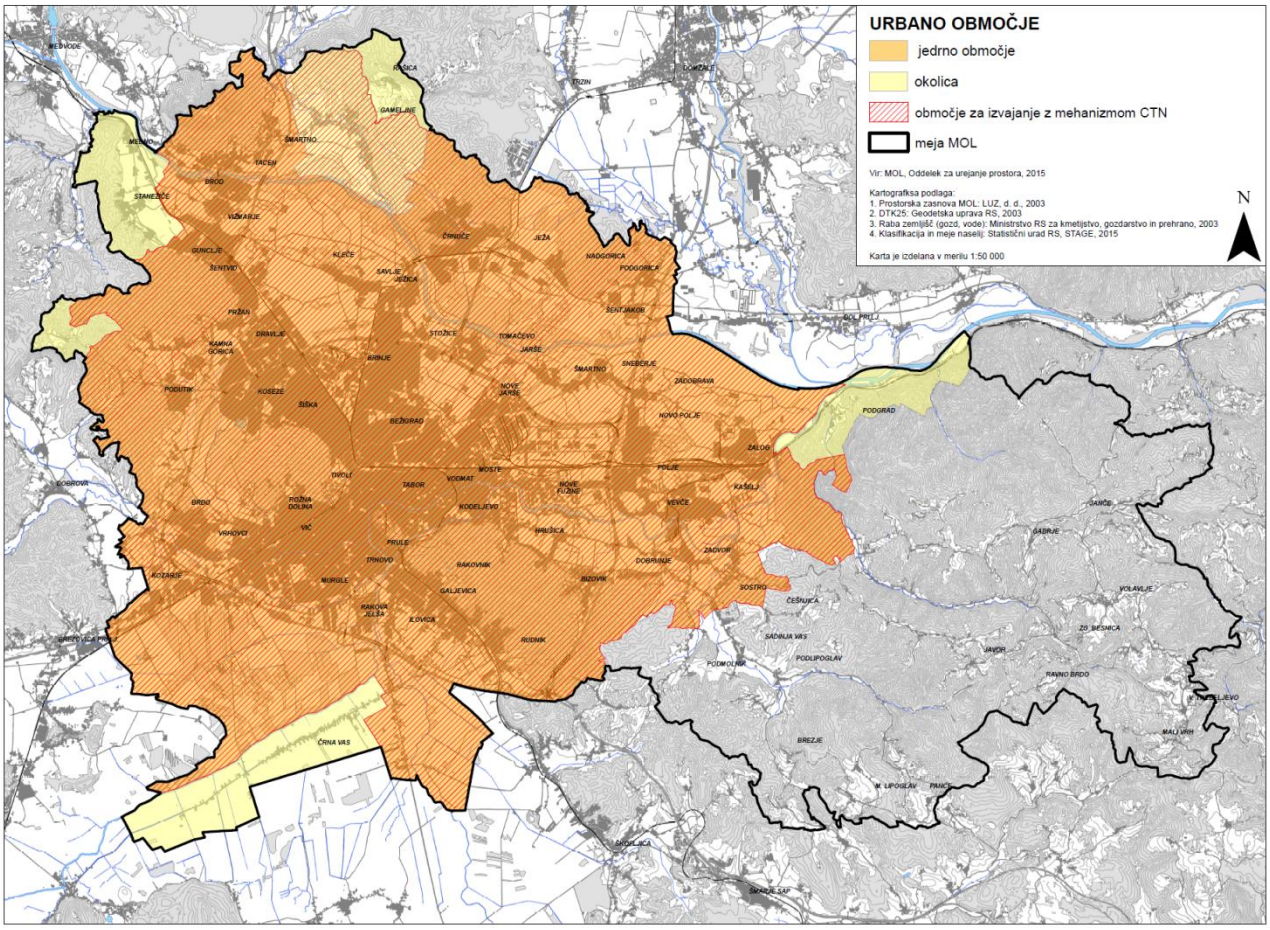

Priloga 3

Opredelitev prednostnih ciljev – Izhodišča za izvedbeni del

Priloga 3: Opredelitev prednostnih ciljev – Izhodišča za izvedbeni del

VSEBINE, USKLAJENE NA DELAVNICAH 27. 5. 2015, 5. 6. 2015,N 21. 9. 2015 IN DOPOLNJENE DO 2 10. 2015

Originalne parafirane liste pristojnih oseb oddelkov, služb mestne uprave, javnih podjetji, zavodov in organov, hrani Oddelek za urejanje prostora.

Sklop	Zap. št	Opis	Pristojnost	Uresničljivo takoj (projekti MOL začeti v 2015 ali 2016)		Do 2020		Do 2050	
1 Človek	1	Delovna mesta; zelena delovna mesta; zaposlovanje mladih do 29 let	OK-mladi RRA LUR	Zagotavljanje izvajanja nalog MU MOL z pravočasnim zaposlovanjem nadomestnih sodelavcev; Umestitev ciljev zaposlovanja mladih v strategije javnih zavodov in podjetij, katerih ustanovitelj je MOL; Umestitev ciljev zaposlovanja mladih v strategije društev, ki delujejo v javnem interesu in delujejo na teritoriju MOL		S programi tako za razvoj inovativnih podjetniških pobud mladih na eni strani, kot s programi večanja kompetenc in zaposlitvenih možnosti za mlade z manj priložnostmi v družbi do leta 2020 ustvariti najmanj 2000 novih delovnih mest; Nova in kakovostna delovna mesta tudi na regionalni ravni; Krepitev znanstveno-razvojnih podjetniških vozlišč (povezovanje znanosti in gospodarstva) – Tehnološki park Ljubljana Ljubljana bo tretja po številu »start-up« podjetij) Razvoj kulturnih in kreativnih industrij		5000 zelenih delovnih mest; MOL bo mesto priložnosti za zaposlitve mladih z 0 % stopnjo nezaposlenih mladih do 29 let Ljubljana je eno od vodilnih središč v EU na področjih, kjer ima MOL primerjalno prednost (voda, les, znanje, …) v kreativnih industrijah (podpora »start-up« podjetjem)	
		Skrb za spoštovanje pravic in dolžnosti v delovnih razmerjih, varno in zdravo delovno okolje.	SMU OUK	Vsakodnevno skrbeti za najboljše delovne pogoje, prilagoditev na spremembe zakonodaje.		Seznanjenost sodelavcev z njihovimi pravicami in dolžnostmi v vseh fazah kariernega razvoja. Skrb za varno in zdravo delovno okolje; preprečevanje poškodb na delovnem mestu		Vsem dela sposobnim prebivalcem zagotoviti zaposlitev in plačilo za delo, ki bo omogočalo dostojno življenje posamezniku in njegovo družini.	
		Zelena delovna mesta: *Ocenjujemo, da je v Mestni upravi MOL več kot tretjina delovnih mest že zelenih. Ta delovna mesta zajemajo tako sodelavce, ki se neposredno ukvarjajo z vprašanji okolja (varstvo okolja, trajnostna energija, zelena gradnja, kmetovanje, ravnanje z odpadki) kot tudi tiste, ki o varovanju okolja ozaveščajo občane*	SMU OUK JP Snaga	Vsi naši sodelavci morajo na tak ali drugačen način biti vključeni v varovanje okolja, ki predstavlja tudi eno izmed vrednot organizacije. Nova zelena delovna mesta v RCERO Ljubljana		Povečati število zelenih delovnih mest. Nova zelena delovna mesta na zbirnih centrih s ponovno uporabo		Povečevanje trajnosti delovnih postopkov (npr. zmanjševanje števila prekarnih delovnih mest, vključenost ranljivih skupin prebivalcev idr.	
			SMU OUK	Delovne postopke poenostaviti tako, da bodo strokovni, a hkrati trajnostni (npr. vključitev v sistem EMAS) Doseči e-poslovanje v največji meri, posodobiti obstoječe elektronske poti.		Razširiti uporabo programskih orodij za komunikacijo in vodenje postopkov; s programskimi orodji doseči avtomatizacijo določenih postopkov *(krepitev IT podpore).*			
	2	Enakost spolov:	SMU OUK	Stalni cilji: Zastopanost tako žensk in moških v različnih delovnih postopkih (npr. odborih, komisijah, drugih delovnih sestavah). Izobraževanje zaposlenih s področja enakostispolov. Pri oblikovanju vseh politik se zagotavlja načelo enakosti spolov		Izobraževanje zaposlenih s področja enakostispolov.		Izobraževanje zaposlenih s področja enakosti spolov.	
	3	Zdravje	OZSV	Širitev mreže lekarniške in zdravstvene dejavnosti; Ohranjanje obstoječega razmerja programov izvajalcev v osnovni zdravstveni dejavnosti (razmerje programov 70:30 v korist ZD Ljubljana) Sprememba obstoječega razmerja izvajalcev lekarniške dejavnosti v korist Lekarne Ljubljana (trenutno stanje: 25 enot Lekarna Ljubljana, 14 enot koncesionarji); Širitev enote ZD Ljubljana-Vič		Širitev mreže lekarniške (vsaj 5 novih enot) in zdravstvene dejavnosti (javno/koncesionarji) v okviru javnih zavodov MOL; Izgradnja in delovanje izobraževalnega centra Zdravstvenega doma Ljubljana (lokacija Metelkova) začetek 2017/2018; Zdravstveni dom Ljubljana – Izgradnja prizidka enote Bežigrad; Energetska sanacija enot Zdravstvenega doma Ljubljana;		Zagotavljanje kakovostne zdravstvene oskrbe na primarni ravni *Vsak prebivalec MOL bo imel dosegljivo in zagotovljeno zdravstveno oskrbo na primarni ravni;* *Ohranitev zdravstva kot javne službe* *Širitev mreže lekarniške dejavnosti (10 novih enot Lekarne Ljubljana)* *Razširitev vseh šestih enot ZD Ljubljana na obstoječih ali nadomestnih lokacijah*	

						Ohranitev nadstandardnih storitev, ki jih zagotavlja MOL ločeno od ZZZS (nočna zobozdravstvena ambulanta, ambulanta za osebe brez zdravstvenega zavarovanja)			
	4	Socialno varstvo	OZSV	Širitev dejavnosti ZOD Stalni cilji: Sofinanciranje storitve pomoč na domu (MOL storitev sofinancira v višini 80%); Financiranje pravice do izbire družinskega pomočnika; Doplačevanje stroškov institucionalnega varstva za starejše; Zagotavljanje izplačevanja denarnih pomoči MOL; Sofinanciranje socialnovarstvenih programov za ranljive skupine prebivalstva, ki jih izvajajo NVO in javni zavodi;		Vzpostavitev delovanja centra za demenco (vsaj 1 center za demenco) Povečanje št. bivalnih enot za starejše		Širitev mreže centrov za demenco (vsaj 5 delujočih centrov za demenco na območju MOL)	
	5	Vzgoja in izobraževanje	OPVI	Razvoj in optimizacija mreže vrtcev in šol glede na demografska gibanja in načrtovanje varnih sosesk, ki narekujejo optimalno uporabo šolskega prostora in smotrno vlaganje vanj s ciljem vsaj 90 % vključenosti otrok v vrtec in socio-ekonomski ukrepi sledijo doseganju tega cilja. - Prizidek OŠ Kolezija, OŠ Koseze, trajnostna rekonstrukcija in prizidek OŠ Vide Pregarc, novi vrtec v Tehnološkem parku. Z izvajanjem nadstandardnih preventivnih programov v vrtcih in šolah zagotoviti dobro počutje otrok in zmanjšati konflikte, medvrstniško nasilje, vandalizem, itd. Nadaljevanje z subvencioniranjem letovanj in zimovanj in drugih aktivnosti za otroke za večjo dostopnost počitnic tudi socialno šibkejšim otrokom. Izboljšanje procesa integracije otrok s posebnimi potrebami in ureditev statusa otrok s posebnimi potrebami v VIZ ustanovah in v življenjskem okolju. Zagotavljanje ljubljanskega standarda in nadstandarda za doseganje boljših materialnih pogojev dela v vrtcih in šolah. Zagotavljanje vseh pogojev za vključevanje generacije tretjega življenjskega obdobja v izobraževalne programe in ponudba kakovostnih programov za vseživljenjsko učenje.		Razvoj in optimizacija mreže vrtcev in šol glede na demografska gibanja in načrtovanje varnih sosesk, ki narekujejo optimalno uporabo šolskega prostora in smotrno vlaganje vanj s ciljem vsaj 90 % vključenosti otrok v vrtec in socio-ekonomski ukrepi sledijo doseganju tega cilja. - Prizidave in dogradnje OŠ Vrhovci, OŠ Zadobrova, OŠ Polje, OŠ Franca Rozmana Staneta, OŠ Riharda Jakopiča, OŠ Šentvid, OŠ narodnega heroja Maksa Pečarja z izgradnjo športne dvorane, Vrtec Galjevica, Vrtec Miškolin, novogradnja vrtca Pedenjped – enote Kašelj, Nadaljnja energetska sanacija vrtcev in šol poteka prek projekta ELENA v okviru energetske obnove Ljubljane. Obnova otroških igrišč pri vrtcih in šolah in počitniškega doma Drago Makuc v Umagu. Zagotovitev visokega vzgojno-izobraževalnega standarda za otroke, mladino in odrasle ter ohranitev visoke stopnje (nad 85 %) zadovoljstva uporabnikov vrtcev, šol in izobraževalnih ustanov v Ljubljani. **Zagotoviti več kot 90 % vključenost otrok iz MOL v vrtce od 11. Meseca do vstopa v šolo.** Skrb za dvig kakovosti predšolske vzgoje in izobraževanja s ponudbo različnih programov in z vključevanjem elementov mednarodno uveljavljenih pedagoških pristopov za kvalitetno življenje in razvoj otrok v Ljubljani z namenom vzgojiti zadovoljnega, srečnega, odgovornega ter čustveno in socialno kompetentnega otroka in mladostnika. Kompetentni strokovni delavci, ki se odzovejo na učne, socialne in čustvene potrebe otrok in družine s povečanjem vloge Izobraževalnega centra PIKA MOL. - Zagotovitev enakih možnosti za doseganje izobrazbe pri otrocih s posebnimi potrebami, - Vključevanje strokovnih delavcev v programe strokovnega izpopolnjevanja za delo z otroki s posebnimi potrebami.		Razvoj in optimizacija mreže vrtcev in šol glede na demografska gibanja in načrtovanje varnih sosesk, ki narekujejo optimalno uporabo šolskega prostora in smotrno vlaganje vanj. Prvi v EU po izobraženih generacijah v vrtcih in šolah in zagotovitev visokega vzgojno-izobraževalnega standarda za otroke, mladino in odrasle ter ohranitev visoke stopnje (85 %) zadovoljstva uporabnikov vrtcev, šol in izobraževalnih ustanov v Ljubljani. - Po raziskavi EU barometer je s šolami in drugimi izbraževalnimi ustanovami zadovoljnih 87 % Ljubljančank in Ljubljančanov, s čimer se Ljubljana uvršča na prvo mesto med glavnimi mesti EU. **Zagotoviti več kot 90 % vključenost otrok iz MOL v vrtce od 11. Meseca do vstopa v šolo.** Zagotavljanje standardnih in nestandardnih kadrovskih in materialnih pogojev za celotno vertikalo izobraževanja v pristojnosti MOL. Skrb za dvig kakovosti predšolske vzgoje in izobraževanja s ponudbo različnih programov in z vključevanjem elementov mednarodno uveljavljenih pedagoških pristopov za kvalitetno življenje in razvoj otrok v Ljubljani z namenom vzgojiti zadovoljnega, srečnega, odgovornega ter čustveno in socialno kompetentnega otroka in mladostnika. Kompetentni strokovni delavci, ki se odzovejo na učne, socialne in čustvene potrebe otrok in družine s povečanjem vloge Izobraževalnega centra PIKA MOL. - Zagotovitev enakih možnosti za doseganje izobrazbe pri otrocih s posebnimi potrebami, - Vključevanje strokovnih delavcev v programe strokovnega izpopolnjevanja za delo z otroki s posebnimi potrebami. Razvoj novega pristopa dela z visoko usposobljenimi mladimi in nadarjenimi po zaključku izobraževanja s programi, ki spodbujajo pridobivanje delovnih izkušenj ob vstopu v prvo zaposlitev, zaposlitev nadarjenih štipendistov MOL.	

						Razvoj novega pristopa dela z visoko usposobljenimi mladimi in nadarjenimi po zaključku izobraževanja s programi, ki spodbujajo pridobivanje delovnih izkušenj ob vstopu v prvo zaposlitev, zaposlitev nadarjenih štipendistov MOL. - Zagotovitev štipendiranja MOL od 200 do 250 nadarjenih in vsakoletni razpis za vsaj 90 štipendij za nadarjene dijake in študente ter vzpostavitev programa pripravništev štipendistov (do 10 pripravništev letno) **Zagotovitev kakovostnega preživljanja prostega časa za otroke in mladostnike.** - Vključevanje otrok v bogate športne, kulturne, tehnične, raziskovalne in počitniške programe, ki jih MOL sofinancira prek javnega razpisa za sofinanciranje programov in/ali projektov s področja podpornih storitev v vzgoji in izobraževanju ter prostem času otrok (Ljubljana bere, Ljubljanski festival kulturno-umetnostne vzgoje Kinobalon v Kinodvoru in pustni Zmajev karneval, programi za otroke v okviru letnega programa športa, programi v okviru novoletne prireditve, zelene prestolnice Evrope 2016, Ljubljanskega maratona, Pot ob žici itd.)		- Zagotovitev štipendiranja MOL od 200 do 250 nadarjenih in vsakoletni razpis za vsaj 90 štipendij za nadarjene dijake in študente ter vzpostavitev programa pripravništev štipendistov (do 10 pripravništev letno) **Zagotovitev kakovostnega preživljanja prostega časa za otroke in mladostnike.** - Vključevanje otrok v bogate športne, kulturne, tehnične, raziskovalne in počitniške programe, ki jih MOL sofinancira prek javnega razpisa za sofinanciranje programov in/ali projektov s področja podpornih storitev v vzgoji in izobraževanju ter prostem času otrok (Ljubljana bere, Ljubljanski festival kulturno-umetnostne vzgoje Kinobalon v Kinodvoru in pustni Zmajev karneval, programi za otroke v okviru letnega programa športa, programi v okviru novoletne prireditve, zelene prestolnice Evrope 2016, Ljubljanskega maratona, Pot ob žici itd.) Krepitev spoštovanja kulturne različnosti, medkulturnega in medgeneracijskega sodelovanja, ohranjanja zdravega in varnega okolja za otroke.	
	6	Izobraževanje – mladi in kultura	OK-mladi	Okrepiti vzgojo o kulturi; Razširitev mladinskih centrov (stičišča za mlade) - trenutno 11; Povečati varnost in infrastrukturo; Opolnomočiti vse nivoje vzgoje in izobraževanja (otroke in vzgojitelje, pedagoške delavce - vzgojne, čustvene, socialne kompetence), poseben poudarek na otrocih s posebnimi potrebami; Krepiti mrežo javnih šol, zasebne kot dobrodošla konkurenca;		Okrepiti vzgojo o kulturi; Oblikovati mrežo najmanj 20 mladinskih centrov, ki bodo izvajali primerljivo kakovostne programe za mlade in dosegli najmanj 50.000 mladih v MOL Povečati varnost in infrastrukturo; Opolnomočiti vse nivoje vzgoje in izobraževanja (otroke in vzgojitelje, pedagoške delavce - vzgojne, čustvene, socialne kompetence), poseben poudarek na otrocih s posebnimi potrebami; Krepiti mrežo javnih šol, zasebne kot dobrodošla konkurenca;		Izobraževati vse generacije o pomembnosti »zelenega«, še posebej najmlajše generacije; Ljubljana - mesto priložnosti za mlade tako v smislu izobraževanja, zaposlitve kot življenja Prvi v EU po izobraženih generacijah; Okrepiti vzgojo o kulturi; Opolnomočiti vse nivoje vzgoje in izobraževanja (otroke in vzgojitelje, pedagoške delavce - vzgojne, čustvene, socialne kompetence), poseben poudarek na otrocih s posebnimi potrebami; Krepiti mrežo javnih šol, zasebne kot dobrodošla konkurenca; Zmanjševanje »osipnikov« v formalnem izobraževanju;	
	7	Stanovanja JSS MOL;	JSS MOL, MOL, Javni in zasebni partnerji, stanovanjske kooperative oz. zadruge, Republika Slovenija, SSRS	Zagotoviti okrog 150 neprofitnih najemnih stanovanj letno z gradnjo, prenovo ali nakupi. Stanovanja bo zagotavljal JSS MOL in MOL v lastni režiji, v okviru javno zasebnih partnerstev in z nudenjem pomoči stanovanjskim kooperativam oz. stanovanjskim zadrugam. Stanovanjske kooperative – zadruge ustanovijo člani – iskalci stanovanja, ki s pomočjo lastnih sredstev in ugodnosti oz. spodbud s strani države in občine v obliki dodelitve zemljišča pod ugodnimi pogoji oz. dolgoročnega najema zemljišč, izdaje garancij za najem posojil, dajanja ugodnih posojil ipd. organizirajo pridobitev stanovanj, katerih lastnik je kooperativa oz. zadruga, člani pa so najemniki. Projekti:		Zgraditi okrog 1000 neprofitnih najemnih stanovanj (za 25% zmanjšati primanjkljaj teh stanovanj); Vzpostaviti sistem javnopravnih spodbud (ponudba komunalno opremljenih zemljišč, ugodna posojila) za zasebne vlagatelje v neprofitna najemna stanovanja in stanovanjskega zadružništva. Z izgradnjo 250 bivalnih enot omogočiti sprotno reševanje stanovanjskih vprašanj socialno najbolj ogroženih ljudi; Postopno zagotoviti dovolj različnih stanovanj in stanovanjskih stavb za sprotno reševanje stanovanjskih potreb ranljivih skupin prebivalstva (oskrbovana stanovanja za starostnike, za institucionalno bivanje ranljivih skupin, za mlade talente, za brezdomce,…);		Dovolj poselitvenih možnosti za zadovoljitev različnih stanovanjskih potreb prebivalstva; Z novogradnjo, prenovo oz. nadomeščanjem dotrajanega stanovanjskega fonda se zagotovi zadostno število različnih stanovanj in stanovanjskih stavb za vse sloje prebivalstva (mladi, starejši, družine, ranljive skupine…); Bolj uravnotežena ponudba lastniških in najemnih stanovanj. Do leta 2050 bo vsaj 35% celotnega stanovanjskega fonda v javni in privatni lasti najemnega, od tega 20 odstotkov najemnih stanovanj z neprofitno najemnino, kar bo omogočilo tudi večjo mobilnost prebivalstva; Vzpostavitev ustreznih spodbud in instrumentov za	

				- stanovanjske soseske (gradnja): • Polje IV (54 stanovanj) • Dolgi most (30 stanovanj) - stanovanjske soseske (prenova) • naselje Španski borci (44 stanovanj) • poslovna stavba Ob Ljubljanici 42 (10 stanovanj) • samski dom Hladilniška pot 34 (19 stanovanj) - Stanovanjske stavbe za posebne namene: • izgradnja Hiše Sonček za potrebe obolelih za cerebralno paralizo, • prenova stavbe Vodnikova 5 za potrebe oskrbovancev iz Centra Dolfke Boštjančič, - prenova stanovanjske stavbe Ulica Vide Pregarc 34, - prenova stanovanjske stavbe Knobleharjeva ulica 24 - Stanovanja za mlade (30 stanovanj) Javno zasebno partnerstvo - dolgoročni tržni najem od zasebnega partnerja in oddaja mladim za neprofitno najemnino		Dosledno upoštevati standarde trajnostne gradnje in prenove, energetske učinkovitosti, primernega stanovanjskega standarda, univerzalne dostopnosti, zagotavljanja skupnostnih prostorov; Tekoče zagotoviti ustrezno pomoč v obliki subvencij ali drugih spodbud (izredne pomoči) uporabnikom stanovanj, ki tega ne zmorejo sami. Razširiti ponudbo s stanovanjskimi enotami za druge ranljive skupine (starostniki, osebe s posebnimi potrebami, invalidi idr.) V sodelovanju s pristojnimi organizacijami v MOL zagotoviti ustrezna stanovanja za potrebe mladih talentov. Zagotoviti okrog 70 stanovanj za mlade do 29 let. Projekti: - stanovanjske soseske (gradnja): • Rakova jelša I in II • Jesihov štradon • Cesta španskih borcev • Zelena jama • Nad motelom • Brdo • Komunalna cona Povšetova - prenova stanovanjskih sosesk in stanovanjskih ter poslovnih stavb, ki so bile po osamosvojitvi preurejene iz bivših samskih domov in poslovnih stavb: • Mislejeva 3 • Bavdkova 1 • Poljanska 66a • Topniška 58, 58a • Zarnikova 4 • Križevniška 2		izboljšanje dostopnosti do vseh vrst stanovanj; Celovita prenova stanovanjskih sosesk, zgrajenih pred letom 2000; Zagotovljena primerna pomoč v obliki subvencij ali drugih spodbud pri uporabi stanovanj vsem, ki tega ne zmorejo sami; S trajnostno gradnjo in celovito prenovo dvigniti kakovost stanovanj, bivalnega okolja, stanovanjskega standarda, energetsko učinkovitost in univerzalno dostopnost. Stanovanjske enote za druge ranljive skupine (starostniki, osebe s posebnimi potrebami, invalidi idr.) Vsi mladi v MOL bodo imeli priložnost za zaposlitev in priložnost za ureditev svojega bivanjskega problema. Projekti: - stanovanjske soseske (cca. 4000 stanovanj): • Stanežiče • Rakova Jelša III	
	8	Kultura	OK	Izvedba projekta »Voda« v okviru EXPO-a (Muzej in galerije mesta Ljubljane) Sprejetje nove kulturne strategije MOL za obdobje 2016-2019, ki bo narejena v skladu z načelom trajnostnega razvoja Obnova Švicarije in vzpostavitev rezidenčnih likovnih ateljejev		**Priprava kandidature za EPK 2025** (prijava MOL v letu 2019); Razglasitev Ljubljane za »Mesto literature« (Svetovna dediščina UNESCO) Krepitev kulturnega turizma, vključno z boljšo mednarodno promocijo ljubljanske kulturne ponudbe (promocija vsaj leto pred dogodkom) Krepitev infrastrukturnih pogojev za delovanje nevladnih kulturnih organizacij Vzpostavitev enotnega informacijskega centra na področju kulture (KIC) Rešitev statusa šestih javnih zavodov, ki jih je ustanovila MOL in jih večinsko financira država Energetska sanacija vseh enajstih javnih kulturnih zavodov, ki jih je ustanovila MOL Novi minipleks mestnega kina;		**Organizacija EPK 2025**; Trajna rešitev prostorskih težav knjižnične mreže in drugih javnih kulturnih zavodov MOL; Novi produkcijski prostori za uprizoritvene umetnosti; **Dokončanje doživljajskega centra Barje, v skladu z načelom trajnostnega razvoja;** Novi depoji za arheološke najdbe (nov arheološki center MGML)	

						Obnova Cukrarne in vzpostavitev novega kulturnega centra (Galerija Cukrarna in Palača knjige in mladih) **Okrepiti sektor kulturnih in kreativnih industrij v okviru novega Centra Rog**			
	9	Kulturna dediščina, oblikovna podoba mesta – prenova in regeneracija	OK OUP	Zmanjšanje vandalizma;		Pridobitev statusa nove kulturne dediščine in obnova obstoječe (kakovostna arhitektura in umetnost 20. st.); Pridobitev UNESCO naslova za Plečnikovo dediščino; Obnova Vodnikove domačije Obnova vile Zlatica; Obnova Gradu Tivoli (MGLC); Obnova Križank (prej pridobitev v lastništvo MOL); Bistveno povečati sredstva za Ljubljana moje mesto - LMM		Zvišati indeks zadovoljstva občanov MOL s kulturo (EUROSTAT)	
	10	Javni prostori	OK-mladi OGDP	Zmanjšanje vandalizma na javnih prostorih, stavbah in opremi MOL (povprečno 150 primerov vandalizma na leto); Prenova Slovenske ceste; Ureditev brežin Gruberjevega kanala s postavitvijo pristanov (Ljubljana za zeleno mobilnost); Gradnja priključka Zaloške ceste na AC na odseku od Rjave ceste do Zadobrovške; Izgradnja industrijske ceste v Zalogu; Izgradnja povezovalne ceste med Tržaško cesto in Cesto na Vrhovce-podvoz Vič; PST-izgradnja brvi na Malem Grabnu; Bohoričeva (rekonstrukcija in ureditev dostopa do reševalne postaje pri Kliničnem centru Ljubljana); Gallusovo nabrežje; Obrežna pešpot Poljanski nasip (pot med Cukrarno in materinskim mostom); Izgradnja hodnika za pešce ob regionalni cesti Šentjakob-Domžale, od Colnarjeve do avtobusne postaje; Sanacija podhoda pod Litijsko cesto zaradi zamakanja in odstopanja ometa; Ureditev dovozne poti do pokopališča v Bizoviku; Izvedba hodnikov za pešce in ureditev dvosmernega prometa na Štepanjskem nabrežju, na odseku od		Aktivna politika MOL glede zmanjševanja vandalizma; v roku največ 48 ur odprava vsake škode, ki je posledica vandalizma		Ljubljana brez vandalizma	

				Štepanjske ceste do Mekinčeve ulice; Letališka cesta (rekonstrukcija z štiripasovnico) in Kajuhova; Grubarjev kanal (rekonstrukcija brvi čez kanal v izteku Povšetove ulice); Zaloška-Kašeljska (rekonstrukcija cestišča med obvoznico in Zadobrovško, preureditev križišča Zaloške s Kašeljsko)-del projekta je vključen v projekt Zaloške, ki se dela v letu 2015; Brdnikova cesta (ureditev povezave med območjem Brda in Večne poti s komunalno infrastrukturo in suhim zadrževalnikom; Druga faza ureditve Ceste Dolomitskega odreda; R376-Brdo (navezava regionalne ceste R376 med Horjulom, Dobrovo in Ljubljano z navezavo na zahodno obvoznico-priključek Brdo-2.faza odsek Ceste na Bokalce-Cesta Dolomitskega odreda); Pešpot Livada; Ureditev pločnika in javne razsvetljave od križišča Sadinja vas/V Karlovce do Podlipoglava; Izgradnja pločnika na Dobrunjski cesti; Rekonstrukcija Ulice pod Hribom (varna pot v šolo); Izgradnja manjkajočega pločnika v Ulici Draga; Ureditev parkirišč na območju vhoda v ŠRC Mostec (ob Večni poti); Rekonstrukcija ceste skozi Gameljne (manjkajoči pločniki in ustrezna signalizacija, prehodi za pešce); Eipprova ulica (območje umirjenega prometa); Cesta dveh cesarjev (ureditev komunalnih vodov); Šmartinski podvoz (razširitev podvoza v štiripasovnico).					
			OUP			Izgradnja novih četrtnih trgov in parkov in/ali rekonstrukcija zdajšnjih (v vseh ČS in lokalnih skupnostih) Vzpostavitev mreže lokalnih urbanih centrov trajnostna urbana prenova osrednjih urbanih javnih prostorov vključujoč program javnega življenja (raba) javnih prostorov			
	11	Šport in prosti čas	OŠ	Po seznamu ***Projekti MOL*** do 2016		Povečati število zgrajenih in obnovljenih športnih		Vsak meščan športno aktiven vsaj 2x tedensko	

						objektov po načelih trajnostnega razvoja; Povečati število zgrajenih in obnovljenih zunanjih športnih površin; Povečati število trajnostnih športnih prireditev; Povečati delež športnih organizacij, ki udejanjajo načela trajnostnega razvoja; Vse športne prireditve so »Zero waste« Izgradnja športnega plavalnega centra Ilirija			
	12	Upravljanje z lastnim premoženjem	JHL

						Sprememba osnovnega zakona (ZORed); Preoblikovanje službe v moderno Mestno policijo; Zagotoviti v vsaki ČS vodjo okoliša (*po principu angleškega bobija*); Povišanje izobrazbene strukture redarjev in povečanje profesionalnosti; **Ljubljana – najvarnejša evropska prestolnica**			
2 Okolje in Prostor	1	Trajnostni prostorski razvoj	OUP RRA LUR JP Energetika OGDP	Urbana prenova degradiranih območij Začetek reurbanizacije obmestja Urbana regeneracija stanovanjskih sosesk-celovita strategija regeneracije stanovanjskega fonda (zgrajenega med 1950-1985)-z vključitvijo v državne stanovanjske politike in mestne razvojne programe. Strategija vključuje prenovo- stavb, zunanjega prostora, ekološko in energetsko sanacijo, reševanje socio-ekonomskih problemov in načinov financiranja).		Plovna Ljubljanica v celoti; Urbana prenova degradiranih območij (Tomačevo, Rakova Jelša, Cesta v Gorice) in preprečiti nastanek novih Uvedba in izvajanje strateškega regionalnega prostorskega načrtovanja Razvoj in širjenje ter povečanje izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja in, kjer to ni možno, širitev omrežja zemeljskega plina. Urbana regeneracija stanovanjskih sosesk, skladna s sprejeto strategijo regeneracije stanovanjskega fonda		Poglobitev železnice; Ljubljana ne bo imela degradiranih območij Integrirano prostorsko načrtovanje med vsemi ravnmi: državno – regionalno – občinsko Urbana regeneracija stanovanjskih sosesk zgrajenih med 1950-1985, uspešno izvedena, skladno s strategijo regeneracije stanovanjskega fonda Ljubljana bo zelena prestolnica sveta.	
	2	Okoljsko sprejemljiv prostorski razvoj	OUP OGDP OVO	Razbremeniti javni prostor vizuelne polucije z grafičnimi in svetlobnimi reklamnimi panoji ter grafiti.		Kakovostna nadgradnja že urbaniziranih območij ob krepitvi mreže četrtnih in lokalnih središč Celovita prenova podeželskih naselij s programsko in funkcionalno sanacijo Dopolniti družbeno in gospodarsko javno infrastrukturo, Racionalna širiti poselitve, kjer je to za razvoj MOL nujno potrebno, Spodbujanje trajnostne rabe prostora tako, da so pri vseh novih prostorskih ureditvah in prenovah že obstoječih mestnih območij upoštevana načela racionalne rabe prostora, učinkovite rabe energije, uporabe javnega mestnega prometa in ohranjanje zelenih površin ter so upoštevana načela dolgoročne varne oskrbe z naravno pitno vodo Razvoj in širjenje ter povečanje izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja in, kjer to ni možno, širitev omrežja zemeljskega plina.		**Poglobitev železnice;** Razpršena gradnja ali drugače neustrezno izrabljena površina, sanirana Open City – dinamično odprto mesto – odprto za ljudi različnih kultur in znanj. Privlačno za mlade talente-koncentracija mladih talentov mednarodnih razsežnosti; Mesto s pogoji za razvoj kreativnosti, inovacij, umetnosti in znanja (združitev talenta, tolerance in tehnologije). Mesto znanja (Knowledge City) kot osnova za jutri; Koncept kompaktnega mesta z dinamično kooperacijo s širšim zaledjem in regijo; Trajnostno mesto z razširjeno okolico – metropolitanska regija; Ljubljana kot multifunkcionalno mesto v interaktivnem globalnem omrežju mest uspešno deluje in se razvija.	
	3	Kakovost zraka	OGDP JP LPP JP LPT JP Energetika	Zmanjšanje onesnaženosti zraka Novi drevoredi: - Druga linija Cesta v Mestni log (od Tbilisijske ulice do Koprske ulice, cca 40 dreves); - Soška ulica (cca 60 dreves); - Goriška ulica (od Obirske ulice do Verovškove ulice (cca 100 dreves); - Cesta Ljubljanske brigade (40 dreves); - Hajdrihova ulica (cca 50 dreves); - Langusova ulica (cca 50 dreves);		Zmanjšanje onesnaženosti zraka UKREPI: - Več hoje, dodatno urejanje pešcem prijaznih trgov in ulic v Ljubljani - Več s kolesom, vzpostavitev neprekinjene kolesarske mreže glavnih in povezovalnih poti, vzpostavitev varnih kolesarnic za hrambo koles zlasti ob novi železniški in avtobusni postaji, okoli glavnih zaposlovalcev ter parkirišč P&R, vzpostavitev mreže varnih poti in pogojev za povečano uporabo koles dijakov in		**Prvi v EU po zmanjšanju CO, CO2, PM10, NOx …;** *ob navedbi izhodiščnega leta* Mere kontrole prometa, prednost nizko emisijskim vozilom; Javni prevoz brez okolju škodljivih izpustov. Uveden električni tirni promet na relacijah sever - jug in vzhod - zahod. Avtobusne linije z avtobusi na električni pogon (gorljive celice in induktivno polnjenje). + zagotovitev elektrike iz lokalnih virov v MOL (na trasah). –	

			JHL OVO	- Ptujska ulica (od Mariborske ulice do Dunajske ceste, cca 10 dreves); - Grintovška ulica (manjka cca 55 dreves); - Božičeva ulica (zamenjava cca 90 dreves); Pogozdovanje cca 1,5 ha (odločbo izda ZGS) 12.000 dreves in mestni sadovnjaki. UKREPI: - Več hoje, dodatno urejanje pešcem prijaznih trgov in ulic v Ljubljani - Več s kolesom, vzpostavitev neprekinjene kolesarske mreže glavnih in povezovalnih poti, vzpostavitev varnih kolesarnic za hrambo koles zlasti ob novi železniški in avtobusni postaji, okoli glavnih zaposlovalcev ter parkirišč P&R, vzpostavitev mreže varnih poti in pogojev za povečano uporabo koles dijakov in študentov vključno s kolesarskimi stojali in kolesarnicami. - Več z javnimi prevoznimi sredstvi, uvedba enotne vozovnice za prevoz z javnimi prevoznimi sredstvi, podaljšanje linij LPP v sosednje občine, dnevni delovni migranti bodo imeli možnost parkiranja svojega osebnega avtomobila na enem izmed P&R na obrobju občine, od koder bodo ob konicah povečana frekvenca LPP proti središču mesta, Izboljšana širša trgovska ponudba v središču mesta, Uvedba priložnostnih vozovnic za javni prevoz in povečanje števila mestnih avtobusov ob začetku in koncu večjih prireditev, Država in občina bosta kot največja zaposlovalca v javnem sektorju za zaposlene uvedli ukrepe za povečano uporabo JPP in trajnostne mobilnosti. - Manj z avtom, širitev parkirnih con v gosto naseljenih soseskah iz mestnega središča navzven, nadaljnja zamenjava parkirišč na cestnih površinah z javnimi garažnimi hišami, izvedba mobilnostnega načrta za zaposlene v MOL ter proučitev možnosti uvedbe vstopne takse in/ali okoljske cone za osebna vozila za vožnjo v mestnem središču - Obnova flote vozil javnega potniškega prometa z zamenjavo dotrajanih dizelskih avtobusov LPP z vozili na stisnjen zemeljski plin in preučitev možnosti vgradnje retrofiltrov na preostale dizelske agregate v avtobusih LPP. - Optimizacija zimskega posipavanja in soljenja cest - 1/3 prometa z javnim transportom, 1/3 prometa peš in s kolesi; 1/3 prometa z avtomobili. Strateški dokumenti: Program varstva okolja Odlok o načrtu za kakovost zraka v Ljubljani s podrobnim programom ukrepov 2014-2016, Ur. list RS 24/14, kjer so podrobno definirani nosilni skupaj z državo.		študentov vključno s kolesarskimi stojali in kolesarnicami. - Več z javnimi prevoznimi sredstvi, uvedba enotne vozovnice za prevoz z javnimi prevoznimi sredstvi, podaljšanje linij LPP v sosednje občine, dnevni delovni migranti bodo imeli možnost parkiranja svojega osebnega avtomobila na enem izmed P&R na obrobju občine, od koder bodo ob konicah povečana frekvenca LPP proti središču mesta, Izboljšana širša trgovska ponudba v središču mesta, Uvedba priložnostnih vozovnic za javni prevoz in povečanje števila mestnih avtobusov ob začetku in koncu večjih prireditev, Država in občina bosta kot največja zaposlovalca v javnem sektorju za zaposlene uvedli ukrepe za povečano uporabo JPP in trajnostne mobilnosti. - Manj z avtom, širitev parkirnih con v gosto naseljenih soseskah iz mestnega središča navzven, nadaljnja zamenjava parkirišč na cestnih površinah z javnimi garažnimi hišami, izvedba mobilnostnega načrta za zaposlene v MOL ter proučitev možnosti uvedbe vstopne takse in/ali okoljske cone za osebna vozila za vožnjo v mestnem središču - Preučitev možnosti zmanjševanja hitrosti na delih avtocest in hitrih cest avtocestnega obroča in odsekov, ki se priključujejo nanj iz 130 na 110 km/h oziroma na 90 km/h. - Preučitev možnosti prepovedi vožnje tovornih vozil, ki presegajo 7,5 t največje dovoljene mase po severni ljubljanski obvoznici in učinkov takšnega ukrepa na emisije, hrup in pretočnost prometa. Preučijo se tudi možnosti izvajanja ukrepa, kjer omejitve veljajo le za določen čas v dnevu ali sezoni. - Poostren nadzor nad vozili s čezmernimi emisijami - Obnova flote vozil javnega potniškega prometa z zamenjavo dotrajanih dizelskih avtobusov LPP z vozili na stisnjen zemeljski plin in preučitev možnosti vgradnje retrofiltrov na preostale dizelske agregate v avtobusih LPP. - Komunalna podjetja v Holding Ljubljana pripravijo načrt zamenjave ali nadgradnje starejših vozil z vozili z nizkimi emisijami, vključno z vozili na stisnjen zemeljski plin ter električnimi vozili. - V mestni upravi se bo prednostno izvajala nemotorizirana oblika transporta. Pri obnovi voznega parka imajo prednost vozila z nižjimi emisijami vključno na stisnjen zemeljski plin in električnimi vozili. - Javna podjetja LPP in Holding mesta Ljubljana za svoje zaposlene izvedejo načrt izobraževanja in spodbujanja voznikov za uporabo varčnih oblik vožnje. - Občina bo izvajala in posodabljala strategijo razvoja elektromobilnosti. Na začetku bo 2% parkirnih mest na parkiriščih opremljenih s polnilnimi postajami, odstotek se bo za tem povečeval skladno s povpraševanjem po polnilnih mestih. Dodatno bo najmanj 15%		čim višja stopnja samooskrbe Zamenjava komunalnih vozil z vozili na plin Soljenja cest se ne izvaja več	

						parkirnih mest imelo možnost naknadne vgradnje dodatnih polnilnih postaj. Država bo preko Podnebnega sklada v višini 200.000 € dodatno sofinancirala postavitev hitrih polnilnic in navadnih polnilnic. Ukrep se izvede v letu 2016. - Optimizacija zimskega posipavanja in soljenja cest			
			JP Energetika Energetski manager MOL OVO	Ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja UKREPI: - povečevanje odjema in izkoriščenosti ter širitev sistemov za daljinsko ogrevanje - priključevanje objektov na plinovodno omrežje - spodbujanje zamenjav obstoječih kurilnih naprav z ustreznejšimi kurilnimi napravami in drugimi načini ogrevanja z obnovljivimi viri energije.		Ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja UKREPI: - povečevanje odjema in izkoriščenosti ter širitev sistemov za daljinsko ogrevanje - priključevanje objektov na plinovodno omrežje - spodbujanje zamenjav obstoječih kurilnih naprav z ustreznejšimi kurilnimi napravami in drugimi načini ogrevanja z obnovljivimi viri energije. - prepoved uporabe premoga v malih kurilnih napravah - natančna evidenca malih kurilnih naprav - izvajanje poostrenega nadzora nad kurjenjem odpadkov v malih kurilnih napravah - doseganje standardov okolja- delci PM10 - zmanjšanje onesnaženosti s smogom- zmanjševanje dušikovih (NOx) in žveplovih (SO2) oksidov ter emisij prahu Povečanje učinkovite rabe energije -povečanje izkoristkov naprav proizvodnih virov Ohranjanje deleža OVE v sistemu daljinskega ogrevanja in sistemu zagotavljanja oskrbe z električno energijo Izboljšanje kakovosti zunanjega zraka Širitev uporabe zemeljskega plina v prometu (CNG)		Načrtovani projekti so predvideni v obdobju 2014 - 2024 Projekti, ki jih zasledujemo v obdobju 2024-2050 in h katerim bomo resnejše pristopili po izpolnitvi ciljev zastavljenih za obdobje 2014-2024, bodo zasledovali usmeritve EU in slovenske politike razvoja energetike ter politike varovanja okolja in zdravja ljudi. Eden izmed glavnih in najizdatnejših ciljev EU, je prehod v nizkoogljično družbo. Dosega tega cilja bo možna le s prehodom na obnovljive vire energije ob hkratnem razvoju tehnologij zajema in skladiščenja ogljikovega dioksida. Hkrati bodo pri oblikovanju projektov izrednega pomena okoljske omejitve, vezane tako na kakovost zraka, voda, tal, ravnanja z odpadki.	
			JP Energetika			Ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja - doseganje standardov okolja- delci PM10 - zmanjšanje onesnaženosti s smogom- zmanjševanje dušikovih (NOx) in žveplovih (SO2) oksidov ter emisij prahu Povečanje učinkovite rabe energije -povečanje izkoristkov naprav proizvodnih virov -razvoj in širjenje ter povečanje izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja ter širitev omrežja zemeljskega plina na območjih kjer sistem daljinskega ogrevanja ekonomsko ni opravičljiv ter povečanja OVE na območjih, kjer sistemi daljinskega ogrevanja ali priključitve na zemeljski plin niso ekonomsko opravičljivi. Izboljšanje kakovosti zunanjega zraka Širitev uporabe zemeljskega plina v prometu (CNG) - CNG na Cesti Ljubljanske brigade se v letu 2016		Načrtovani projekti so predvideni v obdobju 2014 - 2024 Projekti, ki jih zasledujemo v obdobju 2024-2050 in h katerim bomo resnejše pristopili po izpolnitvi ciljev zastavljenih za obdobje 2014-2024, bodo zasledovali usmeritve EU in slovenske politike razvoja energetike ter politike varovanja okolja in zdravja ljudi. Eden izmed glavnih in najizdatnejših ciljev EU, je prehod v nizkoogljično družbo. Dosega tega cilja bo možna le s prehodom na obnovljive vire energije ob hkratnem razvoju tehnologij zajema in skladiščenja ogljikovega dioksida. Hkrati bodo pri oblikovanju projektov izrednega pomena okoljske omejitve, vezane tako na kakovost zraka, voda, tal, ravnanja z odpadki.	

						poveča kapaciteta iz 1000 Sm3/h na 1600 Nm3/h (osebna in tovorna/avtobusi vozila) - CNG na P&R Dolgi most se konec leta 2015 postavi nova polnilnica s kapaciteto 200 Nm3/h (osebna in tovorna/avtobusi vozila) - CNG v okviru bencinskega servisa Leclerc – Rudnik se v letu 2016 postavi polnilnica s kapaciteto 60 Nm3/h(osebna vozila) - CNG na Letališki cesti se v letu 2017 postavi nova polnilnica s kapaciteto 200 Nm3/h (osebna in tovorna/avtobusi vozila)			
			JP LPP	Postavitev »zelene strehe« na lokaciji LPP s fotovoltaiko s katero bomo zagotovili električno energijo za CNG polnilnico na tej lokaciji in za polnjenje električnih vozil. Vzporedno se uredijo priključki (voda, zrak, elektrika) za skrajšanje časov od vžiga motorja do vožnje in s tem se zmanjšajo negativni vplivi na okolje ter zmanjšajo stroški vzdrževanja in eksploatacije vozil.		Vsi avtobusi, ki ne izpolnjujejo standarda Euro 3, 4, 5 se zamenjajo s CNG avtobusi.			
			JP Snaga	Zamenjava 10 komunalnih vozil z vozili na plin		Zamenjava 40 komunalnih vozil z vozili na plin			
	4	Hrup	OGDP OVO JHL JP LPT	UKREPI: Priprava operativnega programa varstva pred hrupom (v sodelovanju z državo podobno, kot je že bil pripravljen program podrobnih ukrepov za izvedbo načrta za zmanjšanje onesnaženosti zraka. Ureditev proti-zvočne zaščite na AC ljubljanskem obroču Strateški dokumenti: Program varstva okolja Operativni program varstva pred hrupom (v pripravi na MOP)		CILJ: Zmanjšanje hrupne obremenjenosti prebivalcev v MOL Ukrepi na segmentu urejanja cestnega prometa in prenove prometne infrastrukture na cestah v pristojnosti MOL (OGDP). Ukrepi na segmentu urejanja prometa in prenove prometne infrastrukture na cestah izven pristojnosti MOL (DRŽAVA) K zmanjšanju hrupa prispevajo tudi ukrepi, naveden i v sklopu zmanjšanja onesnaženosti zraka v Ljubljani, ki so bili sprejeti v okviru načrta za kakovost zraka v Ljubljani (npr. ozelenitev mesta, itd). Ukrepi na segmentu ustreznega načrtovanja in izgradnje (OUP, MOL) Ukrepi na segmentu sanacij hrupa na stavbah (protihrupna okna), MOL in DRŽAVA, v obliki subvencij Eko-Sklada.		Prvi v EU po zmanjšanju obremenjenosti prebivalci s hrupom glede na izhodiščno leto 2012 (na osnovi katerega je bila izdelana novelacija karte hrupa).	
	5	Svetlobno onesnaževanje	OVO OGDP koncesionar JR	Strateški dokumenti: Program varstva okolja		CILJ: Zmanjšati svetlobno onesnaženje Ljubljane ob hkratnem zmanjšanju porabe električne energije za razsvetljavo mestnih ulic in cest za 20% glede na izhodiščno leto 2012. UKREP: **Postopna zamenjava obstoječe, okoljsko neustrezne razsvetljave, z okolju prijaznejšimi svetilkami.**		Zmanjšati svetlobnega onesnaženja Ljubljane ob hkratnem zmanjšanju porabe električne energije za razsvetljavo mestnih ulic in cest za 50% glede na izhodiščno leto 2012.	
	6	Naravna dediščina in biodiverziteta	OVO ORN	Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014-2020 - določitev upravljavca za krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib - v proračunu zagotoviti sredstva za upravljanje s krajinskim parkom Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib - zagotoviti primerne prostore uprave v krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib		CILJ: ohraniti in izboljšati stanje biotske raznovrstnosti UKREPI: - Pripraviti strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti - Zavarovati nova območja narave in novelirati stare odloke - Monitoring ogroženih in zavarovanih vrst - Vsako leto izvesti 5 naravovarstvenih ukrepov - Revitalizirati eno degradirano območje		**V Mestni občini Ljubljana je 30% površine varovano in zavarovano območje narave. Zavarovana območja so aktivno upravljana.** **MOL bo lastnica zemljišč (gozdov) v vseh zavarovanih območjih.** **Na območju MOL ni invazivnih tujerodnih vrst.**	

						- Ozaveščati javnost - Odstranitev tujerodnih invazivnih vrst iz enega zavarovanega območja - Akcijski načrt ravnanja s tujerodnimi invazivnimi vrstami - Prebivalcem MOL omogočiti odlaganje invazivnih vrst v zbirnih centrih CILJ: vzpostaviti učinkovito upravljanje z zavarovanimi območji in naravnimi vrednotami UKREPI: - Vzpostaviti učinkovito upravljanje krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib - Odkupiti najmanj 6% zemljišč na zavarovanih območjih - Revitalizirati naravna rezervata Mostec in Mali Rožnik - Gozdna učilnica v krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib - Obnova ZOO Ljubljana			
	7	Blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe	RRA LUR JP Energetika			izdelava strategije prilagajanja na podnebne spremembe, ki vključuje povečanje razvoj in širjenje ter povečanje izkoriščenosti sistemov daljinskega ogrevanja, hlajenja ter širitev omrežja zemeljskega plina na območjih kjer sistem daljinskega ogrevanja ekonomsko ni opravičljiv ter povečanja OVE na območjih, kjer sistemi daljinskega ogrevanja ali priključitve na zemeljski plin niso ekonomsko opravičljivi. Povečanje OVE v sistemu zagotavljanja oskrbe z električno energijo. Uporaba novih proizvodnih virov (npr. PPE-TOL), ki lahko omogočijo nižje specifične emisije TGP in manjšo količino odpadka pepela.		uravnavanje urbane mikroklime (zelene površine, mestni drevoredi, ozelenjena parkirišča, zelene strehe in stene idr. – preprečevanje pregrevanja) zmanjševanje površinskega odtoka vode v urbanem okolju (uporaba vodopropustnih tlakov, preplastitve nepropustnih tlakov, zelene strehe idr.) zagotavljanje poplavne varnosti Ljubljana bo brezogljična prestolnica. Ljubljana bo v celoti prešla na OVE.	
	8	Zelene površine	OUP RRA LUR	izgradnja novih zelenih elementov (zelene strehe, stene, »green living rooms« itd.) Šmartinski park – otroško igrišče spodbujanje skupnostnih zelenih površin (tudi začasne rabe) ureditev Vstopne točke Barje		inventarizacija mestnih zelenih površin in prvin ter ustvarjanje podatkovne baze povezovanje načrtovanja zelenih površin s politiko urbanističnega razvoja strategija za razvoj, izboljšavo in upravljanje mestnega zelenega sistema obnova in strokovno vzdrževanje obstoječih zelenih površin (mestni parki, žepni parki, drevoredi, stanovanjske zelene površine itd.) izgradnja novih zelenih površin izgradnja novih zelenih elementov (zelene strehe, stene, »green living rooms« itd.) skupnostne zelene površine (tudi začasne rabe)		povezovanje načrtovanja zelenih površin s politiko urbanističnega razvoja strategija za razvoj, izboljšavo in upravljanje mestnega zelenega sistema obnova in strokovno vzdrževanje obstoječih zelenih površin izgradnja novih zelenih površin 75% MOL ostane nepozidane.	
			OVO	Prenova degradiranih območij v zelene parkovne površine (Mestni park Rakova jelša)		Postopna revitalizacija degradiranih območij. Celovita ureditev parka na območju Fužin in Štepanjskega naselja (z otroškim igriščem, urbanimi športnimi površinami, vrtički in užitnim parkom ter ureditvijo brežin), ki poveže oba bregova z brvjo.		Vsa degradirana območja bodo sanirana.	
	9	Vode, vodne površine in vodnogospodarske ureditve	OGDP	Širitev varovalnega pasu vodarne Brest in Kleče.		Plovna Ljubljanica do okoljsko in kulturno sprejemljive stopnje (v skladu z varstvom naravne in kulturne			

				Izgradnja mostov čez Mali graben zaradi zagotavljanja poplavne varnosti v MOL;		dediščine in varovanjem brežin)			
	10	Kakovost vode in vodnega okolja	OVO OGDP JP VO-KA	Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014-2020 Izgradnja vodovoda Trebeljevo-Volavlje-sekundarno omrežje; Gradnja povezovalnega cevovoda od črpališča Trebeljevo do vodohrana Prežganje; Monitoring površinskih vodotokov v MOL		CILJ: izboljšati ekološko stanje površinskih voda na območju MOL UKREPI: - Ugotoviti ekološko stanje vodotokov v MOL - Vsako leto revitalizirati odsek vodotoka - Rekonstrukcija razbremenilnikov - Priključitev vseh objektov na javno kanalizacijo - Ugotoviti izvore in odpraviti vzroke onesnaženj na porečju Gradaščice in Malega grabna, Ižice in Save - Vsako leto sanirati 20 km kanalizacijskega omrežja - Vzpodbujati gradnje malih ČN na območjih, kjer ni predvidena javna kanalizacija		**Vodotoki dosegajo dobro ekološko stanje.** **Kopališče na Špici in nad Črnuškim mostom**	
	11	Oskrba s pitno vodo	OGDP JP VO-KA OUP OVO	Varnost oskrbe v skladu z zakonodajo in tehničnimi standardi (kontinuirano zagotavljanje ustreznih količin, tlačnih razmer in skladnosti ter zdravstvene ustreznosti pitne vode) za vodovodne sisteme v upravljanju JP		Ohranjati in izboljšati varnost oskrbe s pitno vodo v centralnem vodovodnem sistemu, katerega koncept delovanja ogroža gradnja HE na srednji Savi Zmanjšati dejanske vodne izgube na 20% Povečati število odkritih okvar v sistemu za 10 % na leto; Ohraniti delež neskladnih vzorcev pitne vode pod 4 % Doseganje uravnoteženosti med napajanjem in odvzemi podzemne vode, ohranjanje količine podzemne vode na nivoju iz leta 1990; Izboljšanje kakovosti virov pitne vode in zmanjšanje onesnaževanja: - ohranjanje koncentracije pesticidov novejšega izvora in nitratov v vodnjakih centralnega vodovodnega sistema ohranjati pod <0,05 ug/l in 25 mg/l, koncentracijo kloridov v vseh vodnjakih vodarne Hrastje zmanjšati pod 30 mg/l in kroma (VI) na vseh opazovalnih mestih na Ljubljanskem polju <10 ug/l; Omogočiti delujoč enoten okoljski GIS sistem za MOL;		**Vsem prebivalcem MOL so zagotovljene potrebne količine zdrave naravne pitne vode** Varnost oskrbe v skladu z zakonodajo in tehničnimi standardi (kontinuirano zagotavljanje ustreznih količin, tlačnih razmer in skladnosti ter zdravstvene ustreznosti pitne vode) za javne vodovodne sisteme Oskrba z naravno pitno vodo brez priprave vode v centralnem vodovodnem sistemu Ohranjati in izboljšati varnost oskrbe s pitno vodo v centralnem vodovodnem sistemu, katerega koncept delovanja ogroža načrtovana gradnja HE na srednji Savi Zaščititi kakovost in količine virov pitne vode za naslednje generacije: -Izboljšanje kakovosti virov pitne vode in zmanjšanje onesnaževanja oz. preprečevanje pojava ali naraščanja konc. katerih koli onesnaževal -Doseganje uravnoteženosti med napajanjem in odvzemi podzemne vode, ohranjanje količine podzemne vode na nivoju iz leta 1990;- Odkup zemljišč na vodovarstvenih območjih (na VVO I ali delu VVO I) Zmanjšati dejanske vodne izgube na 10% Vzpostavitev dveh rezervnih vodnih virov	
	12	Odvajanje in čiščenje odpadne vode	OGDP JP VO-KA OVO	Izgradnja meteorne in fekalne kanalizacije ter rekonstrukcija vodovodnega omrežja ter rekonstrukcija vozišča Izletniške ulice ter ureditev javne razsvetljave; Gradnja in dokončanje manjkajoče kanalizacije za objekte Podgorica od h.št. 119 do h.št. 143 ter ustrezna ureditev manjkajoče meteorne kanalizacije v naselju Podgorica; Arničeva ulica-Zdešarjeva cesta (gradnja črpališča in povezovalnega vodovoda);		Število aglomeracij > 2000 PE s 95% priključenostjo povečati na 5, izboljšati ekološko stanje površinskih voda; Projekt ODVAJANJE IN ČIŠČENJE ODPADNE VODE NA OBMOČJU VODONOSNIKOV LJUBLJANSKEGA POLJA IN BASRJA (sestavljen iz posameznih delov)i: - Nadgradnja sistema odvajanja komunalne odpadne vode v občinah Medvode in Vodice ter izgradnja povezovalnega kanala C0 v Mestni občini Ljubljana, - Dograditev javne kanalizacije v aglomeracijah MOL,		Urejenost odvajanja in čiščenja odpadne vode v skladu z zakonodajo in tehničnimi standardi Odstranjevanje ostankov zdravil in drugih novo pojavljajočih se onesnaževal iz odpadne vode Dezinfekcija prečiščene odpadne vode Optimizacija procesov za doseganje energetske učinkovitost CČNL Zmanjšati vplive odpadne vode na vodne vire ter na reki Savo in Ljubljanico	

				Cesta dveh cesarjev (ureditev komunalnih vodov): Izgradnja komunalne infrastrukture na Toškem čelu; Komunalna infrastruktura Dolnice-Glince in Cesta Andreja Bitenca; Izgradnja komunalne infrastrukture Hrušica in Litijska cesta; Izgradnja komunalne infrastrukture na Gornjem Rudniku in Londonu (vključno s sanacijo plazu London); Zacevitev jarkov ob Ižanski cesti na odseku od križišča za Črno vas in Peruzzijeve ulice do Jurčkove ceste; Izgradnja komunalne infrastrukture v stranskih ulicah Rakove Jelše; Dograditev javne kanalizacije v aglomeracijah MOL večjih od 2000 PE*; Izgradnja povezovalnega kanala CO v Mestni občini Ljubljana* Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljanice-Krajinski park Ljubljansko barje; Ustrezno odvajanje in čiščenje odpadne vode na prispevnih območjih kanalizacijskih sistemov v upravljanju JP Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja-II.faza (izgradnja III.faze Centralne čistilne naprave Ljubljana).		- Izgradnja III. faze CČNL -koncentracija celotnega dušika na iztoku iz CČNL <10 mg/l, fosforja < 1mg/l, zagotovitev ustreznega čiščenja za predvideno dodatno obremenitev 120.000 PE glede na trenutno obremenitev; Zmanjšati vpliv Ljubljanice na centralni kanalizacijski sistem in CČNL – rekonstrukcija štirih razbremenilnikov Urediti odvajanje in čiščenje odpadnih voda v naseljih, kjer ni predvidena javna kanalizacija (50-2000 PE) in na območjih razpršene poselitve s spodbujanjem izgradnje malih ČN s strani MOL.		Zmanjšati količino padavinske vode dovedene v centralni kanalizacijski sistem Zmanjšati prelivanje odpadne vode preko razbremenilnikov v Ljubljanico	
	13	Ravnanje z odpadki	OGDP JP Snaga	Politika **Zero Waste** s kampanjami Projekt izgradnje in obratovanja objektov za mehansko-biološko obdelavo RCERO (Projekti MOL), Projekt izgradnje podzemnih zbiralnic Špica, Prule 17, Dalmatinova 2, Šubičeva ulica, Slovenska 55a, Trubarjeva 64, Dalmatinova 15, Kotnikova ulica, Slomškova ulica, Krakovski nasip, Poljanski nasip, Gradaška ulica, Eipprova ulica (Projekti MOL) ter zbirnih centrov s ponovno uporabo		Predlog Strategije razvoja dejavnosti na področju ravnanja z odpadki v Mestni občini Ljubljana za obdobje 2014-2035 sprejet 7. 7. 2014: potreben sprejem Strategije Cilji v okviru izvajanja politike **Zero Waste**: – zmanjšanje količine komunalnih odpadkov glede na leto 2014; – zmanjšanje količine mešanih komunalnih odpadkov iz gospodinjstev na 80 kg/preb/leto; – 71% delež ločeno zbranih frakcij komunalnih odpadkov; – vsakoletno zmanjšanje količine odpadne hrane med komunalnimi odpadki in sprememba odnosa občanov do hrane; – vsakoletno povečanje količine ločeno zbranih nevarnih gospodinjskih odpadkov do zanemarljivih količin v mešanih komunalnih odpadkih; – zmanjšanje količine odloženih odpadkov na 30 kg/preb/leto; Ukrepi za doseganje zastavljenih ciljev: – kampanja zmanjševanja, preprečevanja nastajanja komunalnih odpadkov – kampanja zmanjševanja hrane med odpadki – kampanja za povečevanje ponovne uporabe odpadkov-izdelkov		**Politika Zero waste:** – v okviru politike Zero Waste postati mesto z nič odpadki, v katerem dosegamo najbolj učinkovito rabo virov in največjo stopnjo preprečevanja, zmanjševanja odpadkov na izvoru in ponovne uporabe, recikliranja in predelave odpadkov; – dograditev sistema ločenega zbiranja odpadkov z razširjenimi zbiralnicami – , mini zbirnimi centri, zbirnimi centri, eko parki (zbirni center in ponovna uporaba s spremljajočimi aktivnostmi); – vzpostavitev osnovne platforme za zbiranje vseh vrst odpadkov in surovin v regiji ter posredovanje teh materialov v ponovno rabo; – najti rešitve za ponovno uporabo, recikliranje, snovno izrabo za vse izhodne materiale iz RCERO; – najkasneje do zapolnitve obstoječega odlagališča zagotoviti odlagalni prostor za neuporabne ostanke iz obdelave odpadkov in določene inertne odpadke, – uporaba prostih površin zaprtih odlagalnih polj za različne koristne namene na primer za izrabo sončne energije, športne aktivnosti, rastlinjake …	

						– kampanja za podaljševanje življenjske dobe izdelkov pri uporabnikih – kampanja za povečevanje lastnega kompostiranja – dograjevanje tarifnega sistema, ki bi bil za uporabnike najbolj pravičen (po principu "plačaj kolikor odvržeš") – končanje izgradnje podzemnih zbiralnic, postopno dograjevanje sistema ločenega zbiranja odpadkov z razširjenimi zbiralnicami, mini zbirnimi centri, zbirnimi centri, eko parki (zbirni center in ponovna uporaba s spremljajočimi aktivnostmi) – ureditev zbiranja manjših količin gradbenih odpadkov iz gospodinjstev na izvoru in njihovo nadaljnje ravnanje – nadgraditev sistema za zbiranje ločeno zbranih nevarnih gospodinjskih odpadkov z večjim številom sprejemnih mest – sprejem in izvajanje Zero Waste načrta v občinah, ki se bodo priključile na RCERO			
			OVO			Odstranjevanje nelegalno odloženih gradbenih in azbestnih odpadkov z zemljišč MOL		Na zemljiščih MOL ni več nelegalnih odlagališč gradbenih in azbestnih odpadkov.	
	14	Učinkovita raba energije in obnovljivi viri energije (URE in OVE)	OGDP JP Energetika	Izvedba 3 polnilnic za CNG Gradnja plinovodnega omrežja po Sneberski cesti.		Povečati daljinsko ogrevanje; Izkoristiti in širiti potrebno infrastrukturo; Povečanje števila polnilnic CNG; Javni prevoz bo uporabljal goriva, ki bodo manj obremenjujoča za okolje (CNG).		Javni prevoz bo uporabljal goriva iz OVE.	
	15	Zanesljiva oskrba z energijo, celovito energetsko upravljanje	JP Energetika			Povečanje deleža stavb na sistem daljinskega ogrevanja in sistem zemeljskega plina Povečanje števila uporabnikov infrastruktrunih sistemov daljinske energetske oskrbe Zagotavljanje visoke zanesljivosti obratovanja proizvodnih virov in omrežij infrastrukturinih sistemov daljinske energetske oskrbe Zanesljivost oskrbe s toploto in električno energijo Izvedba PPE-TOL		Oskrba s trajnostno daljinsko energijo za vse stanovalce;	
	16	Trajnostna mobilnost – kompaktno mesto	OUP OGDP RRA LUR JP LPT SRPI	**Ureditev intermodalnih prestopnih točk s P+R na obrobju Ljubljane**; Zagotoviti čim več varnih parkirnih mest za kolesarje (ob prestopnih točkah P+R, ob javnih objektih …) + varne kolesarske poti za vse uporabnike Omogočiti peš dostop vseh otrok do vrtcev in šol; Podhod na Vilharjevi **Izvedba P+R** (glej projekti MOL) Parkirne hiše PH: - Tržnica-Vodnikov trg; - Ilirija; - Kozolec;		Ureditev intermodalnih prestopnih točk s P+R na obrobju Ljubljane; Zagotoviti čim več varnih parkirnih mest za kolesarje (ob prestopnih točkah P+R, ob javnih objektih …) + varne kolesarske poti za vse uporabnike Parkirne hiše PH: - Krekov trg; - Tobačna Cestne povezave, križišča: - Zasavska cesta-Brnčičeva ulica s krožiščem na Štajerski cesti-most čez Savo-krožišče na Obvozni cesti do modificiranega AC priključka Vižmarje-z novim priključevanjem Dunajske ceste (Ježica); - Cestna povezava AC priključek Vižmarje s priključevanjem na Celovško cesto v krožišču na		Ob poglobitvi železniških tirov (ljubljansko prometno vozlišče), urediti nivojsko križišče-krožišče Topniška ulica-Šmartinska cesta-Grablovičeva ulica; Ob poglobitvi železnice se območje železniškega koridorja od Ceste v Rožno dolino vzdolž Tivolija do območja postaj (z navezavo na Vilharjevo cesto in Trg Osvobodilne fronte) uredi v peš in hitro kolesarsko povezavo; **Uveden električni tramvaj na relacijah sever - jug in vzhod - zahod**. Avtobusne linije z avtobusi na električni pogon (gorljive celice in induktivno polnjenje). + zagotovitev elektrike iz lokalnih virov v MOL (na trasah). – čim višja stopnja samooskrbe Parkirne hiše PH: - Zvezdarska ulica-Grudnovo nabrežje;	

				Cestne povezave, križišča, mostovi: - Masarykova cesta (bulvar); - Grablovičeva ulica z križiščem Grablovičeva ulica-Zaloška cesta in mostom čez Ljubljanico; - Hladnikova cesta-Jurčkova cesta z navezavo na AC priključek Jug (z nadkritjem grabna ob Jurčkovi cesti); - Parterna ureditev Eipprove ulice v Ljubljani; - Prenova dela Erjavčeve ceste od Cankarjevega doma do Ulice Josipine Turnograjske z navezavo na južni del Trga republike; Izgradnja P+R Barje; Izgradnja P+R Dolgi most; P+R Črnuče; P+R Zalog; Vožnja kolesarjev po cestišču na cestnem omrežju znotraj 1. mestnega ringa in cestiščih območij omejene hitrosti 30 km/h; Kolesarska postaja v podvozu na Dunajski na desni strani proti centru; Sklenitev notranjega kolesarskega obroča, povezave in preureditev omrežja kolesarskih stez na vpadnicah Tržaška, Dunajska, Celovška in odprava nevarnih črnih točk-kolesarskih pasti znotraj zunanjega kolesarskega obroča; Širitev sistema Bicike(LJ) ob vpadnicah do obvoznice in do večjih trgovskih središč; Izgradnja kolesarske steze ob Vojkovi cesti; Analiza stanja mobilnosti in priprava različnih scenarijev za bodoči razvoj; V »projektu bodočega razvoja«vključeni vsi oddelki MOL-delujejo v enako smer; Močno izboljšanje javnega potniškega prometa, podaljšanje rumenih pasov ; Boljši pogoji za kolesarje:urediti-izravnati obstoječe kolesarske steze,v vseh križiščih razširiti in spustiti robnike na vozni nivo,urediti višino tabel prometnih in drugih znakov ob kolesarskih stezah,na »daljinskih« kolesarskih stezah urediti »zeleni val«na vseh semaforiziranih križiščih, na vseh semaforiziranih križiščih urediti enovito fazo za kolesarje v vse smeri; Sistemsko urediti zadostno število stojal za kolesa (pravilnih dimenzij) predvsem pred javnimi objekti (oddelki MOL, zgradbami upravnih enot, zdravstvenimi domovi, lekarnami, kliniko in kliničnim centrom, avtobusno in železniško postajo, športnimi objekti,kulturnimi objekti, na ploščadi pred gradom, na Rožniku, na parkirišču v Tivoliju … Železniška javna infrastruktura.		Celovški cesti (Gunclje); - Ureditev Celovške ceste po novi trasi ob železnici ter z novim mostom (Medno); Minimalni pogoj EURO3 vozila; Umik cestnega tranzitnega tovornega prometa na železnice; Posodobitev železniškega omrežja in javnega prevoza (kakovosten, učinkovit in integriran železniški promet-trajnostni način prevoza); Obnova železniških postaj v regiji in izgradnja novih; Ureditev »prometne glave« v Ljubljani z poglobitvijo tirov; Razvoj in posodobitev železniškega omrežja z navezavo do letališča; Preselitev dnevnih migrantov z osebnimi vozili na druge oblike mobilnosti; Ustavitev procesa suburbanizacije (število delovnih mest v Ljubljani narašča-zasedajo jih delavci vozači-dnevne delovne migracije) s stanovanjsko politiko, ki bi gradila vsaj toliko stanovanj, koliko bi bilo delovnih mest; Ustavitev sedanjih urbanih procesov v ljubljanski urbani regiji, ki so v nasprotju z deklariranim trajnostnim prostorskim razvojem regije.		- Moste.	
	17	Trajnostna mobilnost – regija	RRA LUR	Ureditev mreže intermodalnih P+R točk v regiji (27)		**Dokončanje mreže intermodalnih P+R točk**		**Poglobitev železnice;**	

			OGDP JP LPT	Ureditev omrežja kolesarskih poti (kratkih povezanih poti) za vožnjo dom-delo-dom ter navezava na postajališča javnega potniškega prometa ali železnice; Ureditev nadkritih stojišč za kolesa z možnostjo priklepanja kolesa na vseh prestopnih točkah (postajališčih JPP); Železniška javna infrastruktura: Nadgradnja proge in postaj na odseku Zidani Most-Ljubljana z ureditvijo daljinskega prometa vlakov in povečanje progovne hitrosti na odseku Litija-Ljubljana; Nadgradnja odseka Ljubljana-Kranj za hitrosti do 160 km/h; Gradnja drugega tira na relaciji Ljubljana-Kranj.		**Dokončanje regionalne kolesarske mreže** Omejitev prometa znotraj AC obroča: - uvedba vinjete za področje MOL znotraj AC obroča, - uvedba cenejše vinjete za vožnjo po AC obroču, - izgradnja dodatnih P + R, - ureditev ustreznega prevoza s P + R do mestnega središča – direktne linije LPP + vlaki – ureditev dodatnih postajališča za vlake, ureditev varne kolesarnice na železniški postaji (boksi na zaklep); Vzpostavitev pogojev za večjo mobilnost prebivalcev: - uvedba spletne in mobilne platforme – urniki za javni potniški promet in vlake, prosta kolesa v sistemu Bicikelj, proste kapacitete P + R, proste kapacitete v garažnih hišah in na urejenih parkiriščih, ki so v lasti MOL in v upravljanju JP LPT d.o.o., in prostih kapacitet v garažnih hišah in na parkiriščih, ki niso v lasti MOL); Železniška javna infrastruktura: Nadgradnja proge Ljubljana-Sežana z nadgradnjo postaj in ureditvijo pogojev za daljinsko vodenje prometa vlakov; Nadgradnja progovnega odseka Ljubljana-Borovnica za hitrosti do 160 km/h; Ljubljansko železniško vozlišče.		Revitalizacija železniškega omrežja (obnova, dograditev in elektrifikacija regionalnih železniških prog) Uvedba taktnega potniškega prometa v vseh glavnih prometnih smereh Integracija javnega potniškega prometa in multimodalnost Uporaba čiste energije v prometu Krajše transportne poti in policentričen razvoj regije Železniška javna infrastruktura: Nadgradnja proge na odseku Zidani Most-Litija za hitrosti do 160 km/h in gradnja dveh dodatnih tirov na relaciji Litija-Ljubljana; Nova dvotirna elektrificirana proga za mešani promet Ljubljana-Kranj-Jesenice z navezavo na ljubljansko letališče; Gradnja nove dvotirne proge Ljubljana-Divača z navezavo na obstoječo progo; Nadgradnja in elektrifikacija proge na odseku Ljubljana-Novo mesto; Gradnja drugega tira na odseku Ljubljana-Grosuplje.	
	18	Trajnostna mobilnost	OUP OGDP JP LPT	Spodbujati uporabo javnega prevoza z razvojem informacijske tehnologije (on line informacije in sistemi za načrtovanje poti – vzporedno s sistemi elektronskega ticketinga. Vzdrževanje obstoječe prometne infrastrukture; Logistični center v Ljubljani; Železniška javna infrastruktura: Na celotnem železniškem omrežju urediti centralno vodenje prometa in elektrovleko; Na glavnih progah naj vozijo potniški vlaki v polurnem taktu, iz Ljubljane v Maribor v manj kakor v 90 minutah; Dodatni kopalni vlak na dan; Izvedba in/ali spremljanje priprave: – OPPN za PUSP za RRT-ILC (intermodalni logistični center); – DPN za Tivolski lok; – DPN za ljubljansko železniško vozlišče; – DPN za novo progo Ljubljana-Kranj-Jesenice z navezavo letališča Ljubljana; – DPN za izgradnjo obvoznice Škofljica; Cilj na področju storitev železniškega prevoza tovora je, prevzem večinskega deleža prevoza tovora v mednarodnem in tranzitnem prometu;		10-20 električnih avtobusov, skladno z tehničnimi možnostmi in racionalnostjo; Vsa vozila izpolnjujejo okoljski standard EURO 3 ali višji. Spodbujati uporabo javnega prevoza z uporabo informacijske tehnologije (on line informacije in sistemi za načrtovanje poti – vzporedno s sistemi elektronskega ticketinga. Zmanjševanje negativnih vplivov prometa (onesnaževanje zraka, toplogredni plin CO2, hrup in drugo)-za izboljšanje kakovosti življenja v mestih in na podeželju; Preusmeritev blaga s cest na železnice (trajnostna mobilnost); Javno železniško infrastrukturo uskladiti s standardi za jedrna omrežja TEN-T: elektrifikacija prog, 22.5 tonska nosilnost, možnost 740 metrskih tovornih vlakov s hitrostjo 100 km/h; Vzpostaviti funkcionalno in multimodalno prometno omrežje TEN-T (dva železniška koridorja, letališče in pristanišče) ter povečati dolžine obstoječega železniškega omrežja za velike hitrosti; Prepoloviti uporabo motornega prometa na naftne derivate v mestih (izpusti brez CO2); Cestni tovorni promet (30%) na železnice; Razvoj logistike; Delujoča **zelena mestna dostava** Železniška javna infrastruktura:		Nadaljnje izboljšave javnega potniškega prometa (glej točko kakovost zraka) Povečanje deleža nemotoriziranih oblik mobilnosti (pešačenje in kolesarjenje): - ustrezne peš in kolesarske poti in povezave - spremljajoča infrastruktura (npr. varne kolesarnice, nosilci za kolesa na avtobusih in vlakih) - širitev sistema BicikeLJ) Potniški vlaki prepeljejo že 30 milijonov potnikov na leto. Prevoz tovora je večji kot 30 milijonov ton; Projekt vodne poti; Železniška javna infrastruktura: Na področju storitev železniškega prevoza tovora, je dosežen cilj – večinski delež prevoza tovora v mednarodnem in tranzitnem prometu je prevzela železnica.	

				Polnilna mesta za električna vozila.		Cilj na področju storitev železniškega prevoza tovora je, prevzem večinskega deleža prevoza tovora v mednarodnem in tranzitnem prometu;			
	19	Pogrebna in pokopališka dejavnost	JP Žale OGDP SRPI	Izvajanje gospodarske javne službe in tržne dejavnosti; Kolombarij Črnuče; Sanacija opornega zidu na lokalnem pokopališču Javor; Širitev pokopališč -zagotavljanje zadostnega števila grobov s strani MOL.		Širitev pokopališč -zagotavljanje zadostnega števila grobov s strani MOL; Ohranjanje kulturne dediščine na pokopališčih; Varovanje vodovarstvenih območij na pokopališčih; Varovanje prvin javnega zelenja na pokopališčih; Razvijanje uporabnikom prijaznih pristopov; Sodelovanje v mednarodnih organizacijah;		Širitev pokopališč - zagotavljanje zadostnega števila grobov s strani MOL; Ohranjanje kulturne dediščine na pokopališčih; Varovanje vodovarstvenih območij na pokopališčih; Varovanje prvin javnega zelenja na pokopališčih; Razvijanje uporabnikom prijaznih pristopov; Sodelovanje v mednarodnih organizacijah;	
	20	Zeleno javno naročanje	MU JHL JZ	Zelena nabava predvsem iz področij: 1. Električna energija 100%, 2. Živila, 3. Pisarniški material, higienski papirnati proizvodi, 4. Elektronska pisarniška oprema, 5. Avdio in video oprema, 6. Bela tehnika, 7. Stavbe, 8. Pohištvo, 9. Čistila in storitve čiščenja, 10. Vozila, Obveščanje javnosti o »zelenih« projektih s poudarkom na okolju in človeku prijaznimi rešitvami, z namenom: a. varovanja okolja, b. ozaveščanja oz. spodbujanja javnosti k bolj zdravemu življenjskemu slogu ter c. spodbujanja gospodarstva za povečanje »zelene« ponudbe na trgu. Sodelovanje MOL pri izvedbi nabave (v obliki svetovanja ali izvedbe postopkov po ZJN) predvsem v šolah in vrtcih		Povečati število zelenih projektov: V vse mestne projekte vključiti okolju bolj prijazne materiale, opremo, pohištvo, stavbe in storitve. Obveščanje javnosti o »zelenih« projektih s poudarkom na okolju in človeku prijaznimi rešitvami, z namenom: - varovanja okolja, - ozaveščanja oz. spodbujanja javnosti k bolj zdravemu življenjskemu slogu ter - spodbujanja gospodarstva za povečanje zelene ponudbe na trgu. Razširitev sodelovanja MOL pri izvedbi nabave (v obliki svetovanja ali izvedbe postopkov po ZJN) še drugim manjšim javnim zavodom MOL		Vzpostavitev centralnega nabavnega organa/službe (za MOL in javne zavode MOL)	
	21	Informacijsko-komunikacijska tehnologija	SMU CI	**Dvig zavedanja pri zaposlenih v MOL in občanih o možnostih in prednostih, ki jih ponuja sodobna IKT.** UKREP: stalno ozaveščanje in izobraževanje zaposlenih v MOL in občanov o možnostih in prednostih, ki jih ponuja sodobna IKT. OKOLJE IKT: - priprava temeljev za vzpostavitev Občinskega računalniškega oblaka **(ORO)**, - zagotoviti informacijsko varnost, - zmanjšati ogljični odtis v okolju IKT,		**Dvig zavedanja pri zaposlenih v MOL in občanih o možnostih in prednostih, ki jih ponuja sodobna IKT.** UKREP: stalno ozaveščanje in izobraževanje zaposlenih v MOL in občanov o možnostih in prednostih, ki jih ponuja sodobna IKT. Upravljanje portfelja vseh IT projektov v MOL. OKOLJE IKT: *optimizacija, avtomatizacija,…, zanesljivost podatkov.* - vzpostavitev Občinskega računalniškega oblaka **(ORO)**,		Sledenje novim tehnologijam na vseh ravneh in vključevanje le-teh v okolje MOL. OKOLJE IKT: - popolnoma brezpapirno poslovanje, - vedno in povsod je vse na dosegu, - virtualno delovno okolje, kjerkoli in kadarkoli. STORITVE IKT: - vse je e-storitev, - osebni občinski virtualni 3D e-uradnik.	

				- zmanjšati število aplikacij in dobaviteljev programske opreme, - zagotoviti skladnost informacijskega okolja z lokalno in evropsko zakonodajo - izgradnja optičnega omrežja v MOL (MU, JP, JZ). STORITVE IKT: - vizualna upodobitev podatkov (GIS), - omogočiti učinkovito in smotrno poslovno odločanje (Business Inteligence - BI)/ poročanje na nivoju MOL, - priprava na vzpostavitev storitve IKT, ki bo ponudila javnosti vse javne podatke MOL (priprava na vzpostavitev open-data platforme), - nove spletne storitve za občane in zaposlene v MOL. ORGANIZACIJA IT v MOL: - ustanovitev Informacijskega sveta MOL, ki bi kot krovni organ koordiniral smernice razvoja na področju informatike v MOL; CI MU MOL, JHL, informatike posameznih JZ (ZD LJ, LL; MK LJ …). KAZALNIKI: - % IKT opreme z nizkoogljičnim odtisom v MOL, - število natisnjenih strani v MOL, - inovativnost (merjenje preko anket).		- povezava z državnim Hibridnim državnim računalniškim oblakom (HDRO), - zmanjšati število aplikacij in dobaviteljev programske opreme, - zmanjšati ogljični odtis v okolju IKT, - prenoviti aplikacije z zastarelo arhitekturo, ki ne zagotavljajo integracije in s tem povečati avtomatizacijo delovnih procesov MOL, - standardizirati tehnologijo za poslovne rešitve, - zagotoviti skladnost informacijskega okolja z lokalno in evropsko zakonodajo, - zagotoviti informacijsko varnost, - dokončanje izgradnje optičnega omrežja v MOL (MU, JP, JZ), - integracija IKT s pametno mobilnostjo in pametnim energetskim upravljanjem; STORITVE IKT: - omogočiti učinkovito in smotrno poslovno odločanje (Business Inteligence - BI)/ poročanje na nivoju MOL, - vizualna upodobitev podatkov (GIS), - delujoč enoten okoljski GIS sistem za MOL; - vzpostavitev "open data" platforme (informacija -> znanje -> trajnostni razvoj), - posredovanje javnih podatkov javnosti, ki ne bi predstavljalo strošek MOL ampak le dodano vrednost, - omogočiti elektronsko izvajanje storitev za občane, zmanjševanje administrativnih ovir, zmanjševanje digitalne ločnice, - uvajanje storitev e-demokracije, e-participacija javnosti pri načrtovanju in izvajanju projektov, - mobilnost in lokacijske storitve; Prilagoditi se in slediti novim tehnologijam (na vseh ravneh – promet, stanovanja …) in vključevanje le-teh v okolje MOL. ORGANIZACIJA IT v MOL: - celovito urediti področje informatike v MOL, vključno z javnimi zavodi MOL - po trenutnih predpisih je možno preko CI MU MOL pokriti le informatiko v javnih vrtcih MOL; KAZALNIKI: - število aplikacij na open-data platformi, - število deležnikov pri razvoju in uporabi open-data platforme, - % uporabljene infrastrukture v ORO, - % uporabljene IKT infrastrukture ali IKT storitev MOL v HDRO (hibridni državni računalniški oblak), - število natisnjenih strani v MOL, - inovativnost (merjenje preko anket).		ORGANIZACIJA IT v MOL: - enotna informatika za celotno MOL.	
	22	Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami	OZRCO OUP OGDP OPVI	Zagotavljati 100% usposobljenost operativnih gasilcev glede na zahtevano formacijo gasilskih enot; Zagotavljati 100% zavarovanje vseh operativnih gasilcev, gasilskih vozil, orodij in opreme; Oblikovanje delovne skupine za pripravo nabora možnih ukrepov za povečanje potresne odpornosti stavb in izdelava nabora ukrepov;		Na večini urbaniziranih območij povečati poplavno varnost pred visokimi vodami Q100, razen na območjih Barja, kjer se zagotovi vsaj varnost pred visokimi vodami Q10; Povečati poplavno varnost dela Rožne doline in Viča ob Glinščici pred visokimi vodami Q100 Glinščice; Izvedba projekta Brdnikova do leta 2017; Izvesti protipoplavne ukrepe skladno z DPN za zagotavljanje poplavne varnosti JZ dela Ljubljane in naselij v občini Dobrova-Polhov Gradec in s tem zagotoviti poplavne varnosti JZ dela Ljubljane pred		Zagotoviti potresno odporno vseh objektov v lasti MOL na 1. stopnjo (zeleno) kategorije poškodb. Zagotoviti poplavno varnost v MOL pred visokimi vodami Q500. Zagotoviti v 100 % intervencijah na leto 5 minutni intervencijski čas gasilskih enot vključenih v Javno gasilsko službo MOL.	

						visokimi vodami Q100. Zagotavljati 5 minutno dostopnost do mesta nesreče za vse operativne službe (južna postaja Trnovo) in Center za zaščito in reševanje (izvedba); Izgraditi J postajo GBL in s tem zagotoviti v 80 % intervencij na leto, ki so znotraj AC obroča intervencijski čas do 5 minut (t.j. čas vožnje na mesto nesreče). Začeti z gradbenimi deli izgradnje Centra zaščite in reševanja. Nadomestiti 20 gasilskih vozil z novimi in s tem nenehno zagotavljati 100% operativnost gasilskih vozil. Ob sanacijah stavb, ki so v lasti MOL, izvesti tudi ukrepe za povečanje njihove protipotresne odpornosti objektov (iz rdeče v zeleno kategorijo); Zagotoviti potresno odporno objektov vrtcev in osnovnih šol v MOL na 1. stopnjo kategorije poškodb.			
3 Gospodarstvo in regionalni razvoj	1	Mednarodni vidiki gospodarskega razvoja v prostoru	OUP OMOP RRA LUR	Sodelovanje z drugimi regijskimi centri v evropskih makro regijah (alpski prostor, Donavska strategija, JV Evropa, Jadransko – Jonska strategija) (ZG, BG, DUN …) – oblikovanje skupnih vizij in priprave na skupne projekte; Zeleni turizem (decentraliziran, regionalno uravnotežen razvoj) v tesni povezavi z zdravstveno dejavnostjo;		Sodelovanje z drugimi regijskimi centri (ZG, BG, DUN …) – izvedba projekta Javna kolesarska pot ob reki Savi		Sodelovanje z drugimi regijskimi centri (ZG, BG, DUN)	
	2	Kapitalizacija na prednostih iz makro-geografske lege	OUP RRA LUR			Izvedba Intermodalnega logističnega centra, vezanega na promet po železnici Izvedba nizko-ogljičnih gospodarskih con Izvedba 2. tira Ljubljana-Jesenice z odcepom do letališča Jože Pučnik		**Poglobitev železnice** **Izvedba PCL**	
	3	Krepitev središčnega gospodarskega položaja mesta v državi in regiji	OUP RRA LUR	Rekonstrukcija regionalnih železniških povezav do Ljubljane (Kamnik, Ribnica-Kočevje, Borovnica-Logatec)		Učinkovito notranje povezana regija; Regija, ki preudarno uporablja svoj prostor, naravne vire in energijo; Regija, ki spodbuja razvoj znanja, kreativnosti in inovativnosti; Prepoznavna in konkurenčna metropolitanska regija; Regija, ki omogoča kakovostna delovna mesta; Regija, ki zagotavlja visoko kakovost bivanja;		**ZELENI MOTOR RAZVOJA** **metropolitanska bioregija znanja;** Ljubljanska urbana regija ohranja in krepi vlogo glavnega nosilca gospodarskega razvoja na nacionalni ravni; Regija stremi k izgradnji pozitivnega, trajnostnega odnosa z okoljem, ki jo bo v slovenskem in mednarodnem prostoru umestil kot bioregijo;	
	4	Prostorski regionalni razvoj	RRA LUR			Uvedba strateškega prostorskega načrtovanja na ravni regije Izdelava »Regionalnega strateškega prostorskega načrta«		Novelacija »Regionalnega strateškega prostorskega načrta«	
	5	Trajnostni turizem	TL	Oblikovanje atraktivnih programov v obdobju slabše obiskanosti mesta ; Turiste usmeriti izven ožjega mestnega središča v smer		Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014-2020 je bila na Mestnem svetu MOL sprejeta januarja 2015.		**Železniška povezava do letališča Jožeta Pučnika**; Ljubljana bo postala ena izmed vodilnih evropskih trajnostnih turističnih destinacij (graditi predvsem na	

				regije.		Ljubljana bo do leta 2020 na mednarodnem trgu prepoznana kot doživljajsko bogata evropska mestna turistična destinacija, mesto za aktivna in romantična doživetja ter poslovna srečanja skozi vse leto. Ljubljana bo ostala mesto z visoko kakovostjo bivanja in prijetno atmosfero za vse njene prebivalce, obiskovalce ter turiste. Razvijali bomo naslednje turistične proizvode: - mesto za aktivna in romantična doživetja (kultura, kratek mestni oddih, šport); - mesto za odkrivanje Slovenije in bližnjih turističnih atrakcij (izleti, rekreacija); - mesto za poslovna srečanja (kongresi, individualna poslovna srečanja, izobraževanje). Razvoj turistične destinacije bo temeljil na delovanju različnih med seboj povezanih področjih, strateških politikah: 1. partnerstvo (dobro sodelovanje med javnim in zasebnim ter civilnim sektorjem, izboljšanje pogojev za gospodarsko rast); 2. konkurenčnost - razvoj turistične ponudbe – vrhunske prireditve, svetovna dediščina UNESCO, nadgradnja ponudbe muzejev, ureditev sodobnega razstavno kongresnega centra, nov hotel s petimi zvezdicami, manjše butične in inovativne nastanitve, prostor za avtodome, kopališče ob Savi. - izboljšanje prometne dostopnosti in povezanosti Ljubljane (povezava z drugimi letališči, vzpostavitev hitrih prometnih povezav do letališča Jožeta Pučnika, v Ljubljano z vlakom, nova avtobusna in železniška postaja, - razvoj kongresne dejavnosti; 3. intenzivno trženje (usmerjeno trženje turistične destinacije, razvoj kulturnega turizma, dvig prepoznavnosti destinacije, dobra informiranost turistov); 4. inovativnost in kakovost (inovativni turistični produkti, dvig kakovosti turistične ponudbe in infrastrukture); 5. znanje (dobra usposobljenost v zaposlenih v turizmu in zaposlenih s turizmom povezanih dejavnosti na turistični destinaciji Ljubljana, dobra informiranost deležnikov o ponudbi in predvidenem razvoju na destinaciji; 6. trajnostni razvoj: - trajnostni pristop pri razvoju destinacije – vzpostavitev novih turističnih območij izven centra mesta, -desezonalizacija – povečati obisk v obdobju november do marec izven glavne turistične sezone, - umeščenost turizma za vse osebe z oviranostmi v turistično ponudbo destinacije , - nadgradnja turistične ponudbe s povezovanjem ponudbe in storitev v regiji.		kakovostni trajnostni turistični ponudbi in ne toliko na številu turistov).	
			OUP	Omogočanje turističnih vsebin v Vstopni točki Barje					
	6	Trajnostno kmetijstvo	Ljubljanski grad OGDP	Ureditev grajskega vinograda					

			OVO OGDP OK	Urejena Ljubljanska čebelarska pot Končana komasacija Zadobrova na 188 ha Postavljen javni sadovnjak (na Grbi, ob Savi) Ureditev 442 vrtičkov na Rakovi jelši Strategija razvoja podeželja MOL v programskem obdobju 2014-2020 Širitev zavetišča Gmajnice		Preprečevati prekomerno urbanizacijo; spodbujati standardizirano pridelavo (integrirana, ekološka pridelava, vsaj 10%); Izkoristiti CAP (SKP) EU sredstva za kmetijstvo – agrarne operacije (komasacije, melioracije kmet. zemljišč); podpirati druge oblike prehranske samooskrbe (vrtičkarstvo, urbano vrtnarstvo, skupnostni vrtovi kot začasna raba ipd.) – četrtne skupnosti imajo urejeno vsaj eno območje za potrebe vrtičkarstva		**Samooskrba je v pomembnem deležu zagotovljena iz neposredne okolice Ljubljane** Na območju Posavskega hribovja so izkoriščeni naravni pogoji za razvoj sadjarstva – imamo vsaj 100 ha sodobnih sadnih nasadov ; sadni nasadi so zaščiteni pred vremenskimi vplivi s protitočnimi mrežami; Z območij Ljubljanskega polja in barja zagotavljamo 40 % samooskrbo z zelenjavo v času rastne sezone; z zaščitenimi prostosti podaljšujemo obdobje samooskrbe z zelenjavo in smo v manjši meri odvisni od zunanjih vplivov (vreme); površine zasajene z zelenjavo so urejene s komasacijami in pokrite z namakalnimi sistemi; Rašica je pomembno območje za pridelavo jedilnih odpornih sort grozdja; Na VVO območjih imamo ekološko kmetijstvo, na ostalih območjih predstavlja ekološko kmetijstvo 30 %; z nadzorom rodovitnosti tal na VVO območjih nimamo zemljišč s preseženimi ostanki rastlinskih hranil in fitofarmacevtskih sredstev; Površina kmetijskih zemljišč kot osnova za kmetijsko pridelavo se ne zmanjšuje; Kmetijskim gospodarstvom se omogočajo prostorske možnosti za nadaljnji razvoj primarne in drugih dejavnosti na kmetiji; Območje Ljubljanskega barja, ki leži v Mestni občini Ljubljana postane center reje hladnokrvnih konj slovenskih avtohtonih pasem s čimer se ohranja kulturna krajina; V vseh javnih zavodih so vzpostavljene kratke oskrbovalne verige za oskrbo s hrano; Vsi javni zavodi bodo oskrbovani z lokalno pridelano hrano; Vsak Ljubljančan, ki to želi, ima svoj vrtiček in se delno sam oskrbuje; Na območju Posavskega hribovja se površine pred zaraščanjem ohranjajo z urejenimi pašniki in pašo živine ter predelavo mesa in mleka;	
	7	Trajnostno gozdarstvo in lesarstvo kot temelj samooskrbe	OGDP ORN OVO	Končana sanacija gozdov poškodovanih v žledu Pogozdovanje površin prizadetih po žledu Prvi odkupi gozdov s posebnim namenom Strategija razvoja podeželja MOL v programskem obdobju 2014-2020		Povečajo se površine gozdov s posebnim namenom v lasti MOL Oblikovane prve skupine lastnikov gozdov za skupno gospodarjenje Povečuje se obseg redno vzdrževanih gozdnih prometnic		**Ljubljana je glavno mesto z biološko stabilnim gozdom na preko 40 % površine občine** Gozd s posebnim namenom je v celoti v lasti MOL ; zagotavlja se združna raba gozda, ki ga ohranja v večnamenski rabi; Lastniki gozdnih zemljišč so združeni v formalne in neformalne oblike za skupno gospodarjenje z gozdom in ohranjanje vseh njegovih funkcij; Imamo biološko stabilen gozd, ki zagotavlja njegov obstoj in naravno obnovo ter optimalno kljubovanje ujmam in kalamitetam (vetrolom, žled, snegolom ipd., bolezni, prerazmnožitev lubadarja idr.);	

								Urejena je mreža gozdnih prometnic v lasti MOL, ki hkrati služijo gospodarski rabi gozda in drugim rabam kot npr. rekreaciji; z odprtostjo gozdov se omogoča zniževanje stroškov gozdne proizvodnje; Večja gospodarska izkoriščenost gozda na različne načine (pridobivanje lesa, turizem) pomeni večji prihodek za lastnike gozdov in s tem tudi več delovnih mest v lokalnem okolju, kar skupaj dviguje kvaliteto življenja.	

Predlogi MOL Vladi Republike Slovenije

	Nosilec	Predlog Vladi	Parafa
1	OUP	Skupno usklajevanje nosilcev urejanja prostora (!);	
2	CI	Spodbujati vlado k poenotenju informatike tudi na lokalnem nivoju (poenotenje lokalnih IKT rešitev, centralizacija). Država mora pri načrtovanju strateškega razvoja informatike v državi k aktivnemu sodelovanju povabiti tudi informatike lokalnih skupnosti, predvsem MOL. Cilj mora biti iskanje skupnih rešitev za vse občine, ki jih država potem ponudi preko svojega računalniškega oblaka. Področni zakoni predstavljajo poenotenju informatik veliko oviro (take zakonske podlage še ni).	
3		Koristiti sredstva za kohezijo (železnice, Ljubljansko vozlišče; modernizacija, poglobitev železnice KP – Madžarska- 7,5 mlrd sredstev; 500 mio € na letni ravni za SLO);	
4		KP Barje, sektorske politike uskladiti (NUP);	
5	SMU	Prenoviti sektorsko zakonodajo na državni ravni za boljše načrtovanje in usklajevanje sektorskih politik, tudi kadrovske (JS v prihodnosti). MOL biti kot iniciator;	
6		Centralizacija na področju vzgoje in izobraževanja ne deluje, se ne strinjamo, da na ravni občin le primarno izobraževanje. Okrepiti oziroma preobraziti pristojnosti;	
7	OZRCZ	Spodbujati Vlado k večji učinkovitosti in financiranju poplavne varnosti, izvedba protipoplavnih ukrepov;	
8	OZSV	Rešitev HOSPIC;	
9	TL	Železniška povezava do letališča JP in povečanje letalskih linij (turizem);	
10	OFR, SMU OUK, OPVI	Ukinitev ZUJF in varčevalnih ukrepov	
11	OFR, SMU	Sprememba plačne zakonodaje	
12	OGDP	Aktivna pobuda MOL-državi za večjo dinamiko pri realizaciji DPN za druge državne ceste in železnic na območju MOL, (pogodbe o sodelovanju DARS-MOL, SŽ-MOL); Obnova AC obroča naj se vrši z drenažnim asfaltom in urejenim odvodnjavanjem (zmrzali) s ciljem povečati prometno varnost in izboljševanja voznih pogojev, vključno z varnostjo prebivalstva ob cesti (hrup) - ob dežju, za avtomobili ne prši in ni vodne zavese, ponoči pa ni svetlobnih odbojev; V sodelovanju (MOL-Vlada RS) nujno intenziviranje razvojnih vspodbud za strukturne, kohezijske in druge evropske sklade ter programe pri sofinanciranju izgradnje nujno potrebne infrastrukture ter uvajanju novih logističnih storitev na območju MOL in osrednji ljubljanski regiji.	
13	OGDP	Aktivna pobuda in sodelovanje MOL pri dopolnjevanju - menjavi zakonodaje, za dosego hitrejše izdelave in postopkov sprejemanja prostorskih aktov za umeščanje objektov in infrastrukture v prostor;	
14	OGDP, JP LPT	Za ureditev plovne Ljubljanice v celoti je med drugim potrebna sprememba Uredbe o uporabi plovil na motorni pogon na reki Ljubljanici in sicer na način kot je že definirano v Strokovnih podlagah za plovnost Ljubljanice, katerega naročnica je bila RRA LUR – predlog sprememb je že uvrščen v aktivnosti med MOL in Ministrstvom za okolje in prostor.	
15	OGDP, JP LPT	Zmanjšanja dovoljene hitrosti na AC obroču - DARS d.d. in soglasje Ministrstva za infrastrukturo.	
16	OGDP, JP LPT	Sprememba geostrateških kart - Ministrstvo za infrastrukturo.	
17	OGDP, JP LPT	Cenejša vinjeta izključno za vožnjo po AC obroču je potrebna sprememba Zakona o cestninjenju – Ministrstvo za infrastrukturo. *Predvidevamo, da bi navedenim spremembam bila naklonjena tako Mestna občina Maribor kakor tudi Mestna občina Koper.*	
18	OPVI	Predlog spremembe določbe o zniževanju zaposlenih v VIZ za 1 % letno po ZIPRS1415. Predlog za podelitev nacionalnega statusa in priznanje programov Strokovnega izpolnjevanja strokovnih delavcev za delo z otroki s posebnimi potrebami in Individualnega svetovanja za potrebe strokovnega izpopolnjevanja, ki ju izvaja izobraževalni center Pika	
19	VOKA	Predlog Uredbe o vzdrževalnih delih v javno korist na področju oskrbe s pitno vodo in ravnanja z odpadnimi vodami *Predlagamo, da se predlog »Uredbe o vzdrževalnih delih v javno korist na področju oskrbe s pitno vodo in ravnanja z odpadnimi vodami« ponovno prouči in preveri možnost, da se med področja vzdrževalnih del v javno korist vključi še javna oskrba s pitno vodo in kanalizacija.*	
20	VOKA	Pogoji za usposobljenost izvajalcev hišnega vodovodnega omrežja	
21	VOKA	Vzpostavitev sledenja nevarnih kemikalij na slovenskem ozemlju	
22	VOKA	Prenos pristojnosti preventivnega nadzora nad nelegalnim odlaganjem odpadkov na lokalne redarske službe.	
23	VOKA	Periodični pregled in obnova kanalizacijskih priključkov kot del gospodarske javne službe odvajanja odpadne vode Sprememba 14.čl. Uredbe o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode (Ur.l. RS 88/11) – dostop do zasebnih napeljav	
24	VOKA	Pogoji za usposobljenost izvajalcev kanalizacijskih priključkov	
25	VOKA	Program zmanjševanja uporabe natrijevega klorida za zimsko soljenje cest	
26	VOKA	Novelacija predpisa (Uredbe Ur. L. RS 109/2010), ki ureja obvezne gospodarske javne službe na področju urejanja voda za primere preprečevanja onesnaženja podzemnih voda	

27	VOKA	Načrt ravnanja ob večjih okoljskih nesrečah na reki Savi – akcijski načrt ukrepov	
28	VOKA	Vzpostavitev hitrega obveščanja upravljavcev vodovodnih sistemov na podlagi rezultatov monitoringa podzemne vode v izjemnih primerih	
29	MR	Povečanje pooblastil redarjem v sklopu ZPrCP, ki bodo enakovredna policijskim pooblastilom	
30	MR	Razširitiev pooblastil Mestnih redarjev na področju ZZŽiv in ustavitev posebne skupine v smislu Animal police	
31	MR	Ob vzpostavitvi polovnosti Ljubljanice tudi zagotoviti nadzor Mestnega inšpektorata	
32	JPE	Uredba komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgom pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe	
33	JPE	Smernice o državni pomoči za varstvo okolja in energijo za obdobje 2014-2020 (2014/C 200/01).	
34	JPE	Akt o metodologiji za oblikovanje cene toplote za daljinsko ogrevanje	
35	JPE	Predvsem bo potrebno o države pridobiti sredstva za spodbujanje daljinskega sistema ogrevanja v MOL. Avstrije, ki je bila v uporabi OVE na prvem mestu, sedaj že ugotavlja, da je bolj okoljsko sprejemljivo investirati v vročevod in SPTE in to tudi izvaja. Potrebno bo pogledati dobro prakso iz Avstrije.	
36		Predlog davčnih olajšav ali ustreznih ukrepov za pospeševanje nastajanja »start-up« podjetij in upravljanja nepremičnin v javni lasti ter izvedbe gospodarskih con	
37	OVO	Pripravi naj se zakonska podlaga za pripravo lokalnih aktov za urejanje zelenih površin.	
38	OVO	Vrne naj se pristojnost inšpekcijskega nadzora nad kanalizacijskimi priključki na javno kanalizacijo z državnega na lokalni nivo.	
39	OVO	Pripravi naj se zakonska podlaga za izvajanje nadzora nad onesnaževanjenm zraka iz malih kurišč na podlagi daljinskega nadzora.	
40		Spremeniti regulativo države v smeri, da spodbuja uporabo vozil na goriva, ki so manj obremenjujoča za okolje (CNG).	
41	JSSMOL	Na podlagi sprejete Resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025 spremeniti regulativo na stanovanjskem področju. Spremeniti Zakon o javnih skladih (ZJS-1) v smislu povečanega zadolževanja javnih stanovanjskih skladov.	